



IMEVA KİTAPLARI-2024

DİJİTAL BAĞIMLILIK

DR. NEJDET ÖZBEK

ÇOCUKLARDA DİJİTAL BAĞIMLILIK

Dr. Nejdet Özbek



IMEVA KİTAPLARI

ÇOCUKLARDA DİJİTAL BAĞIMLILIK

**YAZAR
DR. NEJDET ÖZBEK**



İMEVA KİTAPLARI

**EDİTÖR
ASSOC. PROF. DR. YILDIRIM BAYEZİT
DELDAL**

2024/İSTANBUL

ÇOCUKLARDA DİJİTAL BAĞIMLILIK

Bu Eser, Kültür Ve Turizm Bakanlığın E-Kitap Yönetmeliğine Göre Tescillenmiş Olup Akademik Amaçlı Bir Kitaptır. Eser Milli Kütüphaneye kayıtlıdır.

Kitabın Yazarı : Dr. Nejdet ÖZBEK

Kitabın Editörü: Assoc. Prof. Dr. Yıldırım Bayezit DELDAL

E-ISBN:978-625-98114-6-8

1.E-Baskı, 2024, İstanbul

Yayına Hazırlayan: Yıldırım Bayezit DELDAL

Kitap Kapak Tasarım: Yıldırım Bayezit DELDAL

© 2023 : İstanbul Medisosal Eğitim ve Araştırma -İstanbul

Kitap Yayımcısı: Yıldırım Bayezit DELDAL

www.istanbulmedisosal.com.tr

istanbulmedisosal@gmail.com

Basım: E-Kitap



İMEVA KİTAPLARI

YAZAR HAKKINDA



1983 yılında Ankara'da doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Ankara'da tamamladı. 2002 yılında Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği bölümüne girdi. 2006 yılında Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği bölümünden mezun olduktan sonra, 2010 yılında MEB Zihinsel Engelliler Öğretmenliği eğitimini aldıktan sonra, çeşitli rehabilitasyon merkezlerinde 7 yıl çalıştı. 2017 yılında bir özel okula girip, çalışma hayatına Sınıf Öğretmeni olarak devam etti.

2019 yılında Anadolu Üniversitesi Sosyoloji bölümünü bitirdi. 2020 yılında Yıldız Teknik Üniversitesinde Aile Danışmanlığı eğitimini tamamladı. 2021 yılında Ayvansaray Üniversitesi Psikoloji bölümünde Yüksek Lisansı bitirdi. 2024 yılında Northwest Üniversitesinde Aile Danışmanlığı alanında doktora çalışmasını tamamladı. 2022 yılında üniversite sınavlarına girip Anadolu Üniversitesi Sosyal Hizmet bölümüne yerleşti. Halen Anadolu Üniversitesinde Sosyal Hizmet bölümünde okuyor

olup, çeşitli rehabilitasyon merkezleri ve özel okulda toplam 14 yıllık öğretmendir. Şu anda da bir özel okulda Sınıf Öğretmenliği yapmaktadır.

Dr. Nejdet ÖZBEK'in Makaleleri

To cite this article: Collaborate, Current Science, Volume 5, No: 5-05, 2024, p. 01-21. – 0099-0001-2405-0409. ISSN: 2667-9515
Current Science Georgia dergisinde yayınlanan “Oyun ve Teknoloji Bağımlılığının Aile İçi İletişimine Etkisi”

To cite this article: Collaborate, Current Science, Volume 5, No: 6-04, 2024, p. 71-102. – 0099-0001-2404-0504. ISSN: 2667-9515
Current Science Georgia dergisinde yayınlanan “Dünya ve Türkiye’de Aile Danışmanlığının Tarihçesi ve Gelişim Süreci”

Dr. Nejdet ÖZBEK'in Kitapları

1. Dijitalleşen Oyunlar ve DEHB İlişkisi/2024
2. Çocuklarda Dijital Bağımlılık

TEŞEKKÜR

Bu kitabı çıkarırken bana desteklerini esirgemeyen başta sevgili eŐim Gamze Tel ÖZBEK'e,

Beni bu yaŐa kadar büyüten ve yetiŐtiren sevgili aileme, her daim bana destek olan arkadaşlarım; TuĐrul BAYIRLI ve Muratcan GÜZELLER'e, okul arkadaşlarımdan Erdem KALE'ye, Gizem Őenkal TEFE'ye, TuĐçe DİNLER'e, Ebru DOĞRU'ya, AyŐe Gözde UĐUR'a, Filiz BEDİZ'e, Ceyda YAKACIK'a ve İdil AYYÜREK'e sonsuz teşekkür ederim.

Ayrıca bu kitabın hayat bulması için beni cesaretlendiren ve kitabımın editörlüğünü yapan kıymetli hocam Öğretim Üyesi Assoc. Prof. Dr. Yıldırım Beyazıt DELDAL hocama teŐekkürlerimi sunarım.

Dr. Nejdett ÖZBEK

ÖZET

ÇOCUKLARDA DİJİTAL BAĞIMLILIK

Bu Kitap, teknolojinin gelişim süreciyle birlikte dijital bağımlılığın 10-13 yaş üzerinde etkilerini detaylı bir şekilde ele almıştır. Çocuğun gelişim süreçlerinin tek boyutuyla değil, zihinsel, sosyal, fiziksel, dilsel, ahlaki, başarı, psikolojik açıdan incelenip, dijital bağımlılığın gelişim süreçlerine etkileri araştırılmıştır. Teknolojinin gelişim süreçleriyle birlikte hayatımıza giren radyo, televizyon, bilgisayar, tablet, telefon, internet gibi araçlar, çocukların kendini ifade etme yollarından biri olan oyun ve iletişim süreçlerini farklılaştırması ve bu araçların bağımlılığa ne ölçüde etki edebildiği araştırmaya çalışmıştır.

Okul döneminde arkadaş çevreleri ve aileler arasında yaşanan sorunlar incelenmiş, çocukların aile ve arkadaş ilişkilerinin değişimi araştırılıp, dijital araçların bu değişime olumlu veya olumsuz katkısı üzerinde durulmuştur. Araştırma, Türkiye’de dijital bağımlılığın, aileye, çevreye ve çocuk gelişimine etkisini anlamaya çalışmaktadır.

Çocuk Koruma Kanunu, 18 yaşını doldurmamayan her bireyi çocuk saymaktadır. 10-13 yaş çocuğun gelişim sürecine de bakıldığında ergenlik dönemine girmiş, fiziksel gelişimi hızlanmış, kendini ailesine, çevresine kabul ettirmeye çalışan bireyler olduğu düşünüldüğünde teknolojiyle hayatımıza hızla giren bu araçları hayatında kullanmak istediğini görüyoruz.

Kendisini bu şekilde ifade eden çocuklar, için bu derece teknolojiyle kendilerini kabul ettirmeye çalışmaları ne kadar doğru? Ya da bizim onlara bu kadar hazır bir dünya bırakmaya çalışmamız ne kadar doğru?

Teknolojinin gelişmesiyle bilgiye erişim daha da kolaylaştı. Hayatımıza kolaylığın yanında hız ve pratik de girdi. Fakat bunun yanı sıra çocukların teknolojik aletlerle zaman geçirme süresi de fazlalaştı. Bu nedenle, bu araştırmanın bir amacı da bilgiye hızlı ulaşayım derken, teknolojik aletlerin hayatımıza etkilerine de dikkat çekilmek istenmiştir.

Çocuğun iletişim dilinden biri de oyundur. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte hayatımıza giren radyo, televizyon, bilgisayar, tablet, telefon, internet gibi araçlar oyunları da sokaktan çıkarıp bu araçlara sıkıştırıldığı düşünülmektedir. Aynı zamanda iletişimde de şiddeti arttırdığı düşünüldüğünden, bu araştırma bir nebze olsun çocukların çevreye, ailesine iletişimine ve teknoloji bağımlılığının oyunları da etkilediğine ışık tutmak istemektedir.

Anahtar Kelimeler: Teknoloji, radyo, televizyon, bilgisayar, tablet, telefon, internet, dijital oyun, iletişim, gelişim, çocuk, bilgi toplumu, bağımlılık, sosyal medya

İÇİNDEKİLER

YAZAR HAKKINDA.....	I
TEŞEKKÜR.....	III
ÖZET.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	VI

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Giriş.....	1
1.1. Kitap Hakkında.....	3
1.2. Kitabın Amacı.....	4
1.3. Kitabın Önemi.....	5
1.4. Kitabın Sayıltıları.....	7
1.5. Kitaptaki Sınırlılıklar	9
1.6. Kitaptaki Bazı Tanımlar	10

İKİNCİ BÖLÜM

2. Çocuklarda Dijital Bağımlılığın Kavramsal Ve Kuramsal Çerçevesi.....	12
2.1. Çocuğun Gelişim Alanları	13
2.1.1. Bilişsel Gelişim.....	14
2.1.1.1. Duygusal Motor Dönemi.....	14
2.1.1.2. İşlem Öncesi Dönem.....	15
2.1.1.3. Somut İşlemler Dönemi.....	16

2.1.1.4. Soyut İşlemler Dönemi.....	16
2.1.1.5. (10-13) Yaş Arası Bilişsel Gelişim.....	17
2.1.2. Duygusal Gelişim.....	17
2.1.2.1. Mizaç ve Duygular.....	18
2.1.2.2. Bağlanma.....	20
2.1.2.2.1. Bağlanma Aşamaları.....	20
2.1.2.3. (10-13) Yaş Arası Duygusal Gelişim.....	22
2.1.3. Sosyal Gelişim.....	22
2.1.3.1. Freud'un Psikoseksüel Kuramı.....	23
2.1.3.1.1. Oral Dönem.....	23
2.1.3.1.2. Anal Dönem.....	24
2.1.3.1.3. Fallik Dönem.....	24
2.1.3.1.4. Gizil Dönem.....	25
2.1.3.1.5. Genital Dönem.....	25
2.1.3.1.6. (10-13) Yaş Arası Freud' a Göre Sosyal Gelişim.....	25
2.1.3.2. Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı	26
2.1.3.2.1. Güvene Karşı Güvensizlik.....	26
2.1.3.2.2. Özerkliğe Karşı Kuşku ve Utanç.....	27
2.1.3.2.3. Girişime Karşı Suçluluk.....	27
2.1.3.2.4. Başarıya Karşı Aşağılık Duygusu.....	28
2.1.3.2.5. Kimliğe Karşı Rol Karmaşası.....	28
2.1.3.2.6. Yakınlığa Karşı Yalnızlık.....	29
2.1.3.2.7. Üretkenliğe Karşı Durgunluk.....	29
2.1.3.2.8. Bütünlüğe Karşı Ümitsizlik.....	30

2.1.3.2.9. (10-13) Yaş Arası Erikson'a Göre Sosyal Gelişim..	31
2.1.3.3. Bandura'nın Sosyal Bilişsel Teorisi.....	32
2.1.3.3.1.(10-13)Yaş Arası Bandura'ya Göre Sosyal Gelişim.	34
2.1.3.4. Sosyalleşme.....	35
2.1.3.5. Aile Ortamı.....	36
2.1.3.6. Olumlu Aile İşlevi.....	37
2.1.3.7. Aile Sistemlerinin Dinamikleri.....	38
2.1.4. Çocuğun Fiziksel Gelişimi.....	39
2.1.4.1. Dört Aylık Dönem.....	39
2.1.4.2. Sekiz Aylık Dönem.....	39
2.1.4.3. Bir Yaş Dönemi.....	40
2.1.4.4. On Sekiz Aylık Dönem.....	41
2.1.4.5. İki Yaş Dönemi.....	41
2.1.4.6. Üç Yaş Dönemi.....	42
2.1.4.7. Dört Yaş Dönemi.....	43
2.1.4.8. Beş Yaş Dönemi.....	43
2.1.4.9. Altı Sekiz Yaş Arası Dönem.....	44
2.1.4.10. Dokuz On Bir Yaş Arası Dönem.....	44
2.1.4.11. 10-13 Yaş Arası Çocuklarda Fiziksel Gelişim.....	45
2.1.5. Dilsel Gelişim.....	45
2.1.5.1. Piaget'in Dil Gelişim Kuramı.....	45
2.1.5.2.Vygotsky'nin Dil Gelişim Kuramı.....	49

2.1.5.3. Noam Chomsky'nin Dil Gelişim Kuramı.....	50
2.1.5.4. (10-13) Yaş Arası Çocuklarda Dil Gelişimi.....	51
2.1.6. Akademik Başarı.....	52
2.1.7. Akademik Başarıyı Etkileyen Faktörler.....	53
2.1.8. 10-13 Yaş Arası Çocuklarda Başarı Durumları.....	55
2.2. Toplumsal Değişim.....	56
2.3. Toplumsal Değişim ve Teknoloji.....	59
2.4. Toplumsal Değişim, Teknoloji ve Eğitim.....	62
2.5. Teknolojik Aletleri Gelişimi.....	63
2.5.1. Telefon.....	64
2.5.2. Radyo.....	65
2.5.3. Televizyon.....	67
2.5.4. Bilgisayar.....	68
2.5.5. Çağdaş Eğitim Araçları ve Eğitimde Kullanılması.....	70
2.6. Teknolojinin Olumlu Yönleri.....	71
2.7. Teknolojinin Olumsuz Yönleri.....	73
2.8. Bağımlılık ve Türleri.....	74
2.8.1. Bağımlılık.....	74
2.8.1.1. Televizyon Bağımlılığı.....	75
2.8.1.2. Telefon Bağımlılığı.....	76

2.8.1.3. Oyun Bağımlılığı.....	77
2.8.1.4. İnternet Bağımlılığı.....	81
2.8.1.5. Sosyal Medya Bağımlılığı.....	82
2.9. Türkiye'de Sosyal Medyanın Aile ve Arkadaş İlişkilerine Etkisi.....	83
2.10. Türkiye'de Dijital Oyunların Aile ve Arkadaş İlişkilerine Etkisi.....	86

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

2. Kitabın Gereç Ve Yöntemi.....	89
3.1. Kitap için Yapılan Araştırmanın Modeli.....	89
3.2. Kitabın Örnekleme.....	89
3.3. Veri Toplama Araçları.....	91
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	91
3.3.2. Dijital Bağımlılık Ölçeği.....	91
3.4. Verilerin Toplanması.....	92
3.5. Verilerin Analizi.....	93

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

3. Kitap İçin Yapılan Araştırmanın Bulguları.....	94
4.1. Literatür Taramasından Elde Edilen Bulgular.....	94
4.1.1. Dijital Oyunların Olumsuz Etkileri.Ç.....	94
4.1.2. Sosyal Medya Kullanımının Olumsuz Etkileri.....	96

4.1.3. İnternet Bağımlılığının Olumsuz Etkileri.....	97
4.2.Araştırmadan Elde Edilen Bulgular.....	99
4.2.1.Anova ve SPSS, Jamovi, KMO Analizlerinden Elde Edilen Bulgular.....	100
4.2.2.Dijital Bağımlılık Ölçeği İçin Yapılan Anket Sonuçları ve Yorumları.....	113

BEŞİNCİ BÖLÜM

4. Kitap İçin Yapılan Araştırmanın Sonuçları.....	155
5.1. Literatür Taramasının Sonuçları.....	155
5.2. Araştırma Bulguların Sonuçları.....	156
KAYNAKLAR.....	194

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte hayatımıza giren teknolojik aletler, hayatımızda önemli bir yer tutmaya başlamıştır. Öncelikle radyo, ankesörlü telefon ve televizyonların hayatımıza girmesiyle haberleşmede kolaylıklar yaşanmıştır. Bu dönemde oyunlar da genelde dışarıda oynanan geleneksel oyunlardı.

Bilgi çağına girilmesiyle birlikte bilgisayar, tabletler ve cep telefonları ortaya çıkmıştır. Bu aletlerle de bilgiye erişim daha da kolaylaşmıştır. Oyunlar farklılaşmaya, dışarıda oynanan geleneksel oyunların yanında, bilgi çağına uygun sanal oyunlar gelişmeye başlamıştır.

İnsanlar çağın gerektiği şekilde teknolojiye ayak uydurdukça, yaşamlarında hız ve kolaylıkla tanışmaya başlamışlardır. Teknoloji, insan yaşamına hız ve kolaylık getirmiştir.

Fakat hız ve kolaylığın yanında iletişimde değişimler, dijitalleşmenin getirdiği bağımlılıklar, aile ve çevreyle ilgili çeşitli sorunlar ortaya çıkmaya başlamıştır.

Teknolojik aletlerin getirdiği hız ve kolaylık gibi olumlu sonuçların yanında, olumsuz olarak getirdiği iletişimde sanallaşma, sosyal medyada fazla vakit geçirme, böylece aile ilişkilerindeki paylaşmanın azalmasıyla birlikte, iletişimde sorunlar, dijital aletlere bağımlılıklar ortaya çıkmaya başlamıştır.

Çocukların gelişim süreçlerinde değişimler, çocukların sosyal ortamda dijitalleşme sürelerinin artması, bu durumun arkadaş ve aile ilişkilerine yansması, oyun ortamlarının dijital aletlere sıkışmasına, çocukların kendini ifade etme yollarının dijital aletlerle yapılması, dijital bağımlılığın ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Çocukların iletişim kurması arkadaş ve oyun oynamalarıyla mümkündür. Teknolojik aletlerin gelişimi arkadaş ilişkilerini sanal ortama taşımış, sosyal medyanın önemini arttırmış, kendini ifade etme, tiktok, you tuber olmak gibi uygulamalarla iletişimde farklılaşmaya neden olmuştur.

Çağın getirdiği bu değişimler çocukların iletişim yeteneklerini ve oyunları da sanal ortamlara sıkıştırmıştır. Böylece çocuklarda dijital bağımlılık, iletişimde ve oyun oynama becerilerinde kısıtlılıklar

meydana gelmiştir. Çocukların gelişim düzeylerini tek başına bilişsel gelişmeleriyle ifade edemeyiz. Bilişsel gelişimin yanında, sosyal, duygusal, dilsel, fiziksel gelişimleri de mevcuttur.

10-13 yaş arası ortaokul çocukları bilişsel açıdan, soyut işlemler döneminde olup, ergenlik dönemine geçiş dönemi de denilen ön ergenlikte, arkadaş ilişkilerinin önemli olduğu dönemdedirler. Bu dönemde arkadaş ve aile ilişkileri ne kadar iyiye iletişim becerileri o kadar iyi olacaktır. Çocukların bu ilişkilerini geliştirmenin yolu daha çok birlikte vakit geçirdiği aile ve arkadaşlarıyla birlikte olmak ve oyunlarını sanal ortamdaki çok dışarıda oynamaktan geçmektedir. Böylece çocukların dil gelişiminde de önemli katkılar sağlanacaktır. Arkadaş, aile, kısacası çevre ilişkileri sanal ortamdaki, gerçek ortama geçen çocukların duygusal gelişimlerinin yanında, başarı düzeylerinde de olumlu gelişmeler sağlanacaktır.

1.1. Kitap Hakkında

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte hayatımızda hız ve kolaylaştırma gibi olumlu gelişmeler yaşansa da, aile ve çevre ilişkileri, oyun alanlarını dijitalleşmesiyle

oyunlarının kısıtlanması, sosyal medyanın iletişimde önemli yere sahip olması gibi durumlar, çocukların aile ve çevre ilişkilerini etkilemektedir. Dijital bağımlılığın artmasına neden olan teknolojik gelişmeler, çocuğun duygusal, sosyal ve dil gelişimi üzerinde olumsuz etkiler göstermektedir.

Türkiye’de artan bilgisayar, tablet ve cep telefonu gibi teknolojik aletler, çocuklarda, arkadaş, çevre ve aile ilişkilerini etkilemenin yanında, psikolojik olarak dijital bağımlılığın önünü açmaktadır.

Sadece oyun değil, sosyal medya kullanımı da çocukların bilgisayar, tablet ve telefon başında geçirdiği fazladan süreler, aile, çevre ilişkilerini etkilediği, hem de dijital bağımlılıkları arttırdığı düşünülmektedir.

1.2. Kitabın Amacı

Bu kitap, teknolojinin olumlu etkilerinin yanında, arkadaş, çevre ve aile ilişkilerinin önemli olduğu, ergenlik dönemindeki 10-13 yaş arası ortaokul çocuklarında, dijital bağımlılıklara, aile ve çevre iletişim sorunlarına yol açtığı düşünülmüş olup, bu

alanda insanlara farkındalık oluşturmasını amaçlamaktadır. Teknolojinin getirdiği olumlu etkiler olduğu halde, olumsuz etkileri göz ardı edilmektedir.

Türkiye’de sosyal bağımlılığı, sosyal medya ve dijital oyunların kullanımını analiz ederek, çocuk gelişimini, dil, bilişsel, sosyal, duygusal ve fiziksel yönden inceleyerek, teknolojik gelişmelerin 10-13 yaş aralığındaki ortaokul çocukları üzerinde etkisini araştırmaktadır.

Ayrıca ortaokul çocuklarının sosyal medya ve dijital oyun kullanımlarının sosyal, dil gelişimi ve başarısı üzerindeki etkisini araştırmak amaçlanmaktadır. Bununla birlikte SPSS bilimsel betimsel analiz yapılarak, sosyal medya, dijital oyun kullanımı gibi dijital bağımlılıkların aile, arkadaş ve çevre ilişkilerine etkisi ayrıntılı bir şekilde incelenmesi amaçlanmıştır.

1.3. Kitabın Önemi

Günümüzde teknolojinin önemi vazgeçilmezdir. Hayatımızın her alanında teknolojiden yararlanmaktayız. Teknolojinin hiç şüphesiz olumlu

yönleri vardır. Fakat olumsuz yönleri de yadsınamaz bir gerçektir.

Bu kitabın önemi, teknolojinin 10-13 yaş aralığındaki ortaokul çocuklarındaki, gelişim dönemleri de dikkate alınarak, çocuklar üzerindeki etkisi ele alınmaktadır. Dijital oyun oynama sürelerinin artışı, iletişim süreçlerinde de dijitalleşmenin, sosyal medyanın artışının, aile, çevre ve arkadaş ilişkilerine, oyun ve dijital bağımlılığı arttırması üzerinde farkındalık oluşturup, çözüm önerilerine katkı sağlamaktır.

Dijital bağımlılık çocukların sadece iletişimini etkilemekle kalmayıp, çocukların kendilerini ifade edebilmelerini sağlayan önemli bir araç olan oyun ve arkadaş ilişkileri, sosyal medya kullanımının artması, bilgisayar, tablet ve telefon başında geçen sürenin gerek oyun, gerek arkadaş ilişkisi nedeniyle artması sonucu dijital bağımlılığa neden olmaktadır.

Böylece aile, arkadaş ve çevre ilişkilerinin ve oyunların sanal ortamda gerçekleşmesi çocuklar üzerinde olumsuz etki oluşturmaktadır. Bu tez, bu olumsuz etkileri inceleyerek, farkındalık oluşturup, çözüm

önerileri konusunda daha gerçekçi olmaya yardımcı olacaktır.

1.4. Kitabın Sayıtları

Bu kitabın araştırma kapsamı, çocukların, bilişsel, duygusal, fiziksel, dilsel, sosyal gelişimiyle, teknolojik aletlerin gelişiminin 10-13 yaş arası ortaokul çocuklarının dijitalleşme süreçlerini, aile, arkadaş ve çevre ilişkisine etkisini araştırmayı amaçlamaktadır.

- Çocuğun tanımı,
- Çocuğun gelişim alanları,
- Çocuğun bilişsel gelişimi,
- 10-13 yaş aralığındaki çocukların bilişsel gelişimi,
- Çocuğun duygusal gelişimi,
- 10-13 yaş aralığındaki çocukların duygusal gelişimi,
- Çocuğun sosyal gelişimi,
- 10-13 yaş aralığındaki çocukların sosyal gelişimi,
- Sosyalleşme,
- Aile ortamı,
- Olumlu ailenin işleyişi,

- Aile sistemlerinin dinamikleri,
- Çocuğun fiziksel gelişimi,
- 10-13 yaş aralığındaki çocukların fiziksel gelişimi
- Çocuğun dilsel gelişimi,
- 10-13 yaş aralığındaki çocukların dilsel gelişimi,
- Akademik başarı,
- Akademik başarıyı etkileyen faktörler,
- 10-13 yaş aralığındaki çocukların başarı durumları,
- Toplumsal değişim,
- Toplumsal değişim ve teknoloji,
- Toplumsal değişim, teknoloji ve eğitim,
- Teknolojik aletlerin gelişimi,
- Radyo,
- Televizyon,
- Telefon,
- Bilgisayar
- Çağdaş iletişim araçları ve eğitimde kullanılması,
- Teknolojinin olumlu etkileri,
- Teknolojinin olumsuz etkileri,

- Bağımlılık ve türleri,
- Türkiye’de sosyal medya kullanımının aile ve arkadaş ilişkilerine etkisi,
- Türkiye’de dijital oyunların aile ve arkadaş ilişkilerine etkisi de ele alınacaktır.

1.5. Kitabın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlanması, belirli bir coğrafi bölge ya da nüfus grubuyla sınırlı olabileceği gibi, veri toplama sürecinde karşılaşılan zorluklarda sınırlanmalar arasında yer alacaktır. Ayrıca, mevcut kaynakların kısıtlı olması ve belirli konuların derinlemesine incelenememesi de araştırmanın sınırlamaları arasında sayılır.

Tüm bu sınırlılıklara rağmen, araştırmanın, 10-13 yaş arası çocukların dijitalleşme süreçlerinin aile, arkadaş ilişkilerine etkisinin fark etmek ve çözüm yollarına katkı sağlayacağı hedeflenmektedir.

1.6. Kitaptaki Bazı Tanımlar

Teknoloji: Hem servis ve ürün yaratmada, hemde dağıtım ve üretim sürecinde kullanılan tüm pratik ve teorik yetenek ve bilgilerin tümüdür.¹

Radyo, telefon ve televizyon, bilgisayar, tablet, teknolojinin gelişmesiyle birlikte elektrikliğin icadıyla yaşamımıza giren, teknolojik aletlerdir.

Sosyal Medya: İnternet teknolojilerini kullanarak, bilgi paylaşmayı, içerik üretmeyi ve iletişim kurmayı sağlayan bir platformdur.²

Dijital Oyun: Canlı ve dışarda oynanan oyunların yerini bilgisayar, cep telefonu gibi teknolojik araçlarda oynanan sanal oyunlara dijital oyun denir.³

İletişim: Dökmen (2003), iletişimin anlamlandırma, bilgiyi üretme ve aktarma süreci olarak tanımlar.⁴

Bağımlılık: Bir nesneye, bir, varlığa ya da kişiye duyulan kontrol edilemez istek veya başka bir iradenin altına girme durumudur.⁵

¹ Çetindamar, Günsel, 2009

² Bora, Semiz 2014

³ Budak, 2017

⁴ Cangil, 2024

Gelişim: Bireyin doğum öncesinden başlayıp, ölüme kadar geçen sürede, biyolojik, psikolojik, fizyolojik, sosyal yönleriyle gelişimini tanımlar.⁶

Çocuk: Uluslararası yasalar ve ulusal yasalarımızda da çocuk, 18 yaşanı doldurmamış bireye denir.⁷

Bilgi Toplumu: Irzık (2002), Bilgi toplumunun ne olduğu konusunda farklı yaşlarımlar mevcuttur. İlki maldan çok bilgi üreten bir toplum olarak görülürken, ikincisi, bilgi toplumunu enformasyon patlaması olarak değerlendirir. Üçüncüsü ise, bilgi toplumunu, enformasyon ve iletişimle aynı olarak düşünmektedir. Fakat üç yaklaşım da bilgi ve enformasyon arasında net bir fark ortaya koymamaktadır.⁸

İnternet: Bilgi ve enformasyon toplumunda, bilgilere hızlı ve güvenli bir şekilde ulaşmak için ve iletişimi kolaylaştırmak için teknolojiyle birlikte hayatımıza giren bir sanal ağ sistemidir.

⁵ Uzbay, 2009

⁶ Namlı, 2023

⁷ Çam, 2003

⁸ Kocacık, 2003

İKİNCİ BÖLÜM

2. ÇOCUKLARDA DİJİTAL BAĞIMLILIĞIN KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVESİ

Çocuk Hakları Sözleşmesinde (ÇHS), henüz 18 yaşına girmemiş her birey çocuk sayılır. Çocuk Koruma Kanununda (ÇKK), çocuğun yasal tanımı; ülkemizde AYM ve uluslararası bir kuruluş olan BM'nin de kabul ettiği çocuk, erken yaşta erginliğe erişse bile 18 yaşını doldurmamış kişi olarak tanımlanır.

ÇHS ve ÇKK'de de belirttiği üzere çocuk, 18 yaşını doldurmamış her birey erken yaşta erginliğe erişse bile çocuk sayılır. Ayrıca, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunumuzun (TCK) 6/1-c md. ve Çocuk Koruma Kanununun (ÇKK), 3/1-a maddelerinde de bu durum belirtilmiştir.⁹

Psikiyatri, pediatri, pedagoji ve psikoloji gibi farklı disiplinlerin ayrı birer çocukluk sınıflamaları mevcut olmakla birlikte, ulusal ve uluslararası yasal

⁹ AYM, 2008

düzenlemelerde on sekiz yaşının altındaki bireyler, çocuk olarak kabul edilir

Çocuk, genel olarak incelendiğinde bebeklikten ergenliğe kadar olan süreci kapsamaktadır. Çocuklar, fiziksel, duygusal, dilsel, bilişsel ve sosyal gelişim alanlarından geçerler.

Çocuğun gelişim alanları, sadece bilişsel değil, duygusal, sosyal, dilsel ve fiziksel gelişim alanlarını da kapsar. Çocuğu bir alanıyla değerlendirmek doğru olmayacaktır. Çünkü çocuğun birçok gelişim alanı vardır.

2.1. Çocuğun Gelişim Alanları

İnsan, fiziksel, bilişsel, sosyal, dilsel ve duygusal açıdan incelenmesi gereken karmaşık bir varlıktır. Dolayısıyla, genel olarak bebeklikten, ergenliğe kadar olan süreç çocuk olarak tanımlandığında çocukların da bilişsel, fiziksel, dilsel, sosyal, duygusal açılardan incelenmesi gerekmektedir.¹⁰

¹⁰ **Çam, 2003**

2.1.1. Bilişsel Gelişim

Roth (2000), Piaget'nin bebeklikle çocukluk arasında zihinsel gelişmede meydana gelen farklı aşamaları tanımladığını ifade eder (Plotnik, 2007).

Piaget bilişsel aşamaları duygusal motor, işlem öncesi, somut işlemler ve soyut işlemler olarak dört farklı şekilde tanımlar. Piaget herkesin aynı dört zihinsel süreçten geçtiğinden emin olmasına rağmen, insanların bu süreçlerden farklı şekilde geçebileceğini de belirtir.¹¹

2.1.1.1. Duygusal Motor Dönemi

Bu dönemde çocukların dünyayla etkileşime girdikleri tek yöntem, emme, tutma gibi refleks hareketlerinden ibarettir. 0-2 yaş dönemini kapsayan duygusal motor döneminde çocuk, nesne sürekliliğini 9 aylıkken kazanır.

Nesne sürekliliğini şöyle açıklayabiliriz. Çocuğun önünden oyuncakını kaldırdığınızda çocuk onu aramıyorsa, nesne sürekliliği gelişmemiş demektir.

¹¹ **Plotnik, 2007**

Çünkü o anda çocuk oyuncağın orada olmadığını düşünür. Nesne sürekliliği de 9 aylık itibariyle yavaş yavaş gelişmeye başlar.

2.1.1.2. İşlem Öncesi Dönem

Piaget'nin aşamalarından ikincisi olan işlem öncesi dönem 2-7 yaş arasını kapsamaktadır. Bu dönemde çocuklarda benmerkezci düşünmeyle, değişmezlik görülür.

Benmerkezci düşünme, kişinin dünyayı sadece kendi bakış açısıyla görmesi ve değerlendirmesidir. Bu dönemde çocuklar, başkasının düşüncesini anlamakta güçlük çekerler.

Değişmezlik ise, bazı maddelerin ve nesnelerin şekilleri değişmesine rağmen toplam miktarın aynı kalmasına denir. Bu dönemde değişmezlik ilkesi daha gelişmemiştir. Yani çocuk aynı miktardaki sütü farklı iki bardağa konulduğunda, uzun olan bardakta daha çok süt olduğunu söyler.¹²

¹² Plotnik, 2007

2.1.1.3. Somut İşlemler Dönemi

7-11 yaş arası dönemi kapsamaktadır. Bu dönemde çocuklar değişmezlik kavramını kazanmışlardır. Yine bu dönemde çocuklar sınıflandırma yapmanın yanında, nesnelere birden fazla kategoriye göre sınıflandırmayı ve değişmezlik problemlerini çözmeyi öğrenir.

Piaget'in bu döneme somut işlemler dönemi demesinin nedeni, çocukların nesnelere arasındaki ilişkiyi somut olmasıyla yani, fiziksel olarak mevcut durumda daha kolay çözebilmekte olduğu görülmüştür

2.1.1.4. Soyut İşlemler Dönemi

Bu dönem 12 yaşından başlayarak, yetişkinlik boyunca devam eder. Bu aşamada ergenler, yetişkinler, soyut problemleri, düşünme ve çözüme becerisi elde ederler.

Ergenler soyut işlem aşamasında soyut fikirler ve varsayımsal kavramlardan oluşan, yeni bir dünyayla karşılaşır. Mantıklı, sistematik, soyut düşünmek bu dönemin en önemli özelliklerindedir ve fikirlerle dolu yepyeni bir dünyanın kapılarını aralar.

2.1.1.5. (10-13) Yaş Arası Bilişsel Gelişim

Ortaokul çocukları, yani yaklaşık 10-13 yaş arası çocuklar Piaget'nin Bilişsel Gelişim Kuramına göre soyut işlemler dönemine denk gelmektedirler. Bu dönemde çocuklar soyut işlem gerektiren durumları, problemleri daha rahat çözerler.

2.1.2. Duygusal Gelişim

Goldsmith'e (2003), göre duygusal gelişim, beyindeki değişimlerin, genetik faktörlerin, başa çıkma becerilerinin, bilişsel faktörlerin ve duygusal davranışların, düşüncelerin, ifadelerin, hislerin gelişimindeki kültürel faktörlerin etkileşimidir. Kopp ve Neufeld'e (2003), göre ise sosyal gülümseme, 4-6 haftalıkken; kızgınlık, şaşırma ve üzüntü 3-4 aylıkken; korku, 5-7 aylıkken; utanma ve çekingenlik, 6-8 aylıkken; küçümseme ve suçluluk, 24 aylıkken gelişir.¹³

Bir bebeğin duygusal ifade ve hislerinin artışı nörolojik, genetik, çevresel, kültürel, bilişsel faktörlerin

¹³ Plotnik, 2007

etkileşimiyle meydana gelir (Plotnik, 2007). Duygusal gelişimleri incelemek için mizaç, duygular ve bağlanma kavramlarını incelememiz gerekir.

2.1.2.1. Mizaç ve Duygular

Mizaç, büyük oranda genetik faktörlerden oluştuğu için genellikle küçük yaşta ortaya çıkar. Duygu durumu, duygusal davranışlardaki sabit ve uzun süreli bireysel farklılıklara denir.

Thomas ve Chess'in (1977), ifade ettiğine göre, araştırmacılar bebeklerin hareketleri, huysuzluk ve duygu durumları, dikkatleri gibi dokuz mizaç ögesine göre değerlendirerek, bebekleri dört kategoriye ayırmışlardır.¹⁴

Kolay bebekler, araştırma için seçilen bebeklerin %40'ını oluşturuyordu. Bu bebekler, düzenli yemek ve uyku alışkanlıkları olan, neşeli, yeni durumlara çabuk uyum sağlayan bebeklerdi. Yavaş ısınan bebekler, seçilen bebeklerin %15'ini oluşturuyordu. Daha

¹⁴ Plotnik, 2007, 384

çekingen ve daha huysuz olup, bu bebekler yeni durumlara yavaş ısınıyordu.

Zor bebekler, seçilen bebeklerin % 10'unu oluşturuyordu. Huysuz, yeni durumlara ürkek davranan, hareketleri daha ateşli bebeklerdi. Çalışma sonunda zor bebeklerin, kolay ve yaş ısınan bebeklere göre daha fazla duygusal problem geliştirdiği görüldü. Tek kategoriye girmeyen bebekler, örnek bebeklerin %35'ini oluşturuyordu. Diğer üç kategoriden biriyle sınıflandırılmayan çeşitli özelliklere sahiptir.

Bates (2000), araştırmacıların bebeklerin erken yaşta, genellikle 2-3 ay içinde çok belirgin mizaçlar geliştirdiğini ve bu mizaçların öğrenme deneyimlerinden değil de genetik faktörlerden dolayı geliştiğini ifade etmektedir. Yapılan araştırmalar "ürkek" ve "korkusuz" bebeklerin yaklaşık %30'u ergenlik ve yetişkinlik boyunca aynı şekilde kalırken, %70'inin mizacında küçük değişiklikler gözlenmiştir. Mizacın değişmesinin nedenleri, aile etkisi, ekonomik düzeyi, eğitim imkânları ve sosyal sınıf gibi çevresel faktörlerdir

2.1.2.2. Bağlanma

Sigelman, Rider (2009), bağlanmayı bir insanı yakın ilişkiye sokan güçlü duygusal bağ olarak tanımlarlar (Zarstrow, Karen, Kirst- Ashman, 2014). Bağlanma kuramı John Bowlby (1969) tarafından geliştirilmiştir.

Bağlanma kuramı, ebeveyn veya başka bir bakan kişiyle, çocuk arasındaki duygusal bağla sonuçlanan etkileşimin önemine dikkat çeker.¹⁵

2.1.2.2.1. Bağlanma Aşamaları

Kail & Cavanaugh, Santrock (2010) ve Schaffer (1996), Steinberg (2011), Bowlby'nin kavramsal çerçevesi temelinde bağlanmayı dört aşamada ifade ederler (Zarstrow, Karen, Kirst-Ashman, 2014).

1.Aşama: Ön bağlanma olarak adlandırılır. Yaşamın ilk iki ayı bebekler insanlarla, nesnelere birbirinden ayırmayı öğrenir. Ardından ses çıkararak ve gülererek insanlara cevap verirler.

¹⁵ Zarstrow, Karen, Kirst-Ashman, 2014

2.Aşama: Oluşum halindeki bağlanma olarak adlandırılır. Bebekler 2 aylıktan 8 aylığkadar kendilerine bakan kişilerle yabancıları birbirinden ayıt ederler. Bakıcılara daha olumlu tepkiler verirler, etkileşimleri sırasında isteklilik gösterirler.

3.Aşama: Gerçek bağlanma olarak adlandırılır. 8-18 aylık arası bakıcılarını ararlar. Onlara yakın durmaya çalışırlar. Hareketlilik arttıkça bakıcılarıyla göz teması kurarlar. Çevrelerini araştırmaya başlarlar.

4.Aşama: Karşılıklı ilişkiler olarak adlandırılır. 18 aylıktan itibaren çocuklar bakıcılarıyla olan etkileşimlerinde daha fazla hassasiyet gösterirler. Çocuklar bu aşamada fiziksel temas, sevgi ve ilgi arayışlarını ifade ederler.

Schneider, Atkinson & Tardif'in (2001), 63 araştırmayı ele alınarak vardıkları sonuç, bakıcılarıyla veya bakan ebeveynlerle erken dönemde güvenli bağlanma geliştiren çocuklar yaşları ilerlediğinde daha yakın arkadaşlıklar kurduklarını gözlemlemiştir.

Sonuç olarak güvenmeyi ve olumlu etkileşimde bulunmayı öğrenen çocukların, bu becerileri sonraki ilişkilerine uygulayabildikleri görülmüştür.¹⁶

Goodwin (2003), Çocuklarda oluşturulan bağlanma türünün duygusal gelişim açısından önemli olduğu ve ileriki yaşlarda, ilişkilerin başarılı olmasında etkili olduğunu ifade etmektedir.¹⁷

2.1.2.3. (10-13) Yaş Arası Duygusal Gelişim

Anne babalarından uzaklaşıp çevrelerini keşfeden bebekler, yani güvenli bağlanan bebekler, ortaokul döneminde de, anne baba veya bakıcılarından uzak duran güvensiz bağlanan bebeklere göre, arkadaş, çevre ve aile ilişkilerinde daha iyidirler.

2.1.3. Sosyal Gelişim

Çocuklukta sosyal gelişimi Freud, Ericson ve Bandura'nın teorileri açısından inceleyip, sosyalleşme, sosyalleşmenin bir ayağı olan aile ortamı, olumlu

¹⁶ Zarstrow, Karen, Kirst-Ashman, 2014

¹⁷ Plotnik, 2007

ailenin işleyişi ve aile sistemlerinin dinamikleri derinlemesine irdelemek, sosyal gelişim daha iyi anlaşılacaktır.

2.1.3.1. Freud'un Psikoseksüel Kuramı

Freud bir bebeğin ilk beş yılının sosyal gelişim ve kişilik gelişimi açısından en önemli yıllar olduğundan bahseder. Freud psikoseksüel kuramını 5 aşamada çocuğun haz bölgesinin vücut bölgeleriyle anlatır. Bunlar, oral, anal, fallik gizil ve genital aşamalardır. Freud bu süreçlerin çocuğun sosyal ve kişilik gelişiminde önemli rol oynadığından bahseder.¹⁸

2.1.3.1.1. Oral Dönem

Hayatın ilk 18 ayı erken bebeklik olarak adlandırılan oral dönemi ifade eder ve bebeğin dünyayı keşfetme güdüsü ağızdır. Ağızıyla hayatı keşfetmeye çalışan çocuk, bu dönemde emme, çiğneme, ısırma davranışlarında bulunur.

¹⁸ Plotnik, 2007

2.1.3.1.2. Anal Dönem

Geç bebekliği ifade eden, 1.5-3 yaş arasını kapsar. Freud anal dönemde bebeğin keyif alma güdüsünün anüs ve onun dışkı çıkarma işlevi olduğunu ifade eder. Bu dönemde çocuklarda tutma durumunda ileriki yaşlarda fazla tertipli, cimrilik; çıkarma durumundaysa pasaklı ve cömert olma davranışı gösterirler.

2.1.3.1.3. Fallik Dönem

Erken çocukluğu ifade eden, 3-6 yaş arası dönemi kapsayan fallik dönemde çocuğun keyif aldığı yer genital bölgedir. Bu dönemde erkeklerde oidipus, kızlarda elektra karmaşası yaşanır.

Oidipus karmaşası yaşayan çocuk bu dönemde karşı cins ebeveyne, annesine karşı aşırı bağlanma, arzu, ilgi ve sahiplenmenin yanında babasına karşı bilinçsiz bir şekilde kıskanma da görülebilmektedir. Elektra karmaşası yaşayan çocuk bu dönemde karşı cins ebeveyne, babasına karşı yoğun ilgi, istek duyabilmektedir. Babasını bilinçsizce kıskanmaktadır.

2.1.3.1.4. Gizil Dönem

Orta ve geç çocukluk olarak adlandırılan bu dönem, 6 yaşından ergenliğe kadar sürer. Cinsel düşüncelerin bastırıldığı, sosyal ve entelektüel becerilerin geliştiği, cinsellik dışı faaliyetlerin bulunduğu dönemdir. İlkokul dönemini kapsar. Piaget'nin Bilişsel Gelişim Kuramına göre somut işlemler dönemine denk gelir.

2.1.3.1.5. Genital Dönem

Ergenlikten başlayarak yetişkinliğe kadar devam eder. Bu dönemde bireyin karşı cinsten kişilerle tatmin arayışına girdiği, kendini yineleyen cinsel isteklerin olduğu dönemdir. Piaget'nin Bilişsel Gelişim Kuramına göre soyut işlemler dönemine denk gelir. Ortaokul dönemini de kapsayarak, yetişkinlik dönemine kadar devam eder.

2.1.3.1.6. (10-13) Yaş Arası Freud' a Göre Sosyal Gelişim

Freud'un Psikoseksüel Gelişim Kuramına göre, 10-13 yaş arası çocuklar, genital dönemdedirler ve bu dönem

aynı zamanda ön ergenlik dönemini kapsamaktadır. Bu dönemi sağlıklı atlatan 10-13 yaşındaki ortaokul öğrencileri kişilik ve sosyal ilişkilerinde olumlu ilerlemeler kat etmektedir. Eğer bu dönemi sağlıklı atlatamazlarsa, fiksasyon dediğimiz bu dönemde saplanıp kalırlar.

2.1.3.2. Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı

Freud'un psikoseksüel konulara gösterdiği önemin aksine Erik Ericson psikososyal konulara daha çok önem vermiş ve hepimizin 8 psikososyal aşamadan geçtiğini ifade etmiştir.¹⁹

2.1.3.2.1. Güvene Karşı Güvensizlik

Erken bebeklik dönemini kapsar. Doğumdan itibaren ilk bir yıl güvene karşı güvensizlik dönemi olarak görülür. Erikson'a göre bu dönemde çocuğun ihtiyaçlarına anne baba sorumlu davranır, çocuğun ihtiyaçlarını giderirse, çocuk temel güven ihtiyacını geliştirecektir. Eğer ihtiyaçlarını karşılamaz, görmezde

¹⁹ Plotnik, 2007

gelir veya karşılayamazsa, çocuk etrafına, çevresine güvensizliği geliştirecektir.

2.1.3.2.2. Özerkliğe Karşı Kuşku ve Utanç

Geç bebeklik dönemi olan 1-3 yaş arasını kapsamaktadır. Yürüme, konuşma ve keşfetmeye başladığı bu dönemde çocuk anne, babasının isteğiyle kendi isteği arasında bir çatışma yaşamaktadır. Anne baba eğer bu dönemde çocuğu keşfetmek için teşvik ederse, çocuk bağımsızlık ve özerklik duygusu geliştirecektir. Eğer anne baba çocuğu bu yönde teşvik etmezse, çocuk kuşku ve utanç duygusu yaşayacaktır.

2.1.3.2.3. Girişime Karşı Suçluluk

3- 5 yaş arası dönemi kapsar. Erken bebeklik dönemi olarak adlandırılır. Çocuk bu dönemde karşılaştığı problemlerle başa çıkmak için kullanması gereken sosyal ve zihinsel beceriler geliştirmiştir. Bu zorluklardan bazıları plan yapmak ve sorumluluk almaktır. Ebeveyn girişimciliği desteklerse çocuk, plan yapma ve sorumluluk alma davranışını geliştirir. Eğer

ebeveyn girişimciliği teşvik etmezse çocuk suçluluk duygusunu geliştirir.

2.1.3.2.4. Başarıya Karşı Aşağılık Duygusu

5-12 yaş arasını kapsamaktadır. Orta ve geç çocukluk olarak ifade edilir. İlkokul yıllarıyla birlikte ortaokul yıllarını da içine alan dönemdir. Bu dönemde ilkokul yıllarında çocuklar, okul katılımı, proje tamamlama, oyun oynama gibi heyecanlı çalışmalar içerisindeyler. Eğer çocuk bu dönemde enerjisini okula verip, başarılı olduğunu hissederse olumlu bir gelişim sağlayacaktır. Eğer ev ödevlerini tamamlamada zorluk yaşarsa aşağılık ve yetersizlik duygusu hissedecektir.

2.1.3.2.5. Kimliğe Karşı Rol Karmaşası

Bu dönem ergenlik dönemini kapsamaktadır. Ergenlerin çocukluğundaki sorumsuz, kaygısız ve düşüncesiz davranışlarını geride bırakarak yetişkinliklerini daha amaca uygun, plan dâhilinde ve sorumlu olarak geliştirmesi gerekir.

Eğer ergen bunu başarırsa kendine güven geliştirir ve kimlik karmaşası yaşamaz. Eğer bu konuda başarısız olursa, rol karmaşasıyla birlikte, sosyal geri çekilme ve düşük kendilik değeri yaşar.

2.1.3.2.6. Yakınlığa Karşı Yalnızlık

Genç yetişkinlik dönemi olan 20-40 yaş arasını kapsamaktadır. Sevgi dolu ve anlamlı ilişkiler geliştiren yakınlık duygusunu yaşarken, İlişkilerinde sorunlar yaşayan, ilişkilerinde anlam ve sevgi olmayan kişiler yalnızlık duygusuna kapılırlar.

2.1.3.2.7. Üretkenliğe Karşı Durgunluk

40-65 yaş arası orta yetişkinlik dönemini kapsamaktadır. Bu dönem hayat tecrübesinin olduğu daha genç insanlara yardım etme dönemidir. Kendi çocukları olan kişiler bu dönemde üretkenliği kazanabilirler. Çocukları olmayanlarsa, başkalarına yardım ederek, eş dost akraba çocuklarıyla yakın ilişkiler kurarak bu üretkenliği sağlayabilirler. Bu dönemde bir bağlılığın olmaması durgunluk hissine,

genç kuşak için hiçbir şey yapmamış hissine neden olur.

2.1.3.2.8. Bütünlüğe Karşı Ümitsizlik

65 ve üst yaşı kapsayan geç yetişkinlik dönemidir. Geçmiş yaşantımıza ve zorlukları nasıl karşıladığımıza bakma ve değerlendirme zamanıdır. Eğer geriye baktığımızda yaşamımızdan memnun olabiliyorsak bütünlük, olamıyorsak ümitsizlik duygusu hissederiz.

Bugental & Goodnow (1998), bir çok psikoloğun kişilerarası çevresel etkilere dayanan psikososyal çatışmaların, duygusal ve sosyal gelişime katkısı olduğu konusunda Erikson, ile aynı görüşte olduğunu ifade etmektedir.

McCrae & Costa (1990), Erikson'un, Freud'un dediği gibi ilk beş yılın sosyal gelişimde mutlaka önemli olmadığını söylüyordu. Fakat yapılan araştırmalar, gelişimin ve kişilik değişiminin yetişkinliğin ortalarına kadar sürdüğünü gösterdiğini söylemektedirler.²⁰

²⁰ Plotnik, 2007

Bugental & Goodnow (1998), birçok psikoloğun çocukluk dönemlerinin sosyal gelişim için önemli olduğu konusunda Freud ile aynı fikirde. Fakat çocukluk cinsiyeti üzerinde durduğu, bilişsel ve sosyal faktörleri göz ardı ettiği, için eleştirildiğini söylemektedirler.

Werner (1995), araştırmaların çocukların ilk beş yılında çeşitli problem ve sorunlarla karşılaşabileceklerini buna karşın Freud'un varsayımlarının tersine, dengeli bir kişilik yapısına sahip olabileceklerini gösterdiğinden bahseder (Plotnik, 2007). Hirsch (1997), Ericson'un kişisel bir kimlik edinmenin ergenlik gelişiminin özü olduğuna inandığını ifade eder.²¹

2.1.3.2.9. (10-13) Yaş Arası Erikson'a Göre Sosyal Gelişim

10-13 yaş arasındaki çocuklar Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramına göre "Başarıya Karşı Aşağılık" ve "Kimliğe Karşı Rol Karmaşası" dönemlerine rast gelirler. Bu dönemlerde sosyal gelişim, hem başarı

²¹ Hirsch (1997)

duygusunu, hem de kimliğe karşı güven duygusunu hissetmeyi gerektirir. Bu dönemde ödevlerini yapan, derslerinde, yaptığı projelerde, oynadığı oyunlarda başarı duygusunu tadan çocuk başarılı hisseder. Aşağılık duygusuna kapılmaz. Aynı zamanda plan dâhilinde amaca uygun sorumlu yaşayan çocuk kimliğine ve kendisine güven duyar. Rol karmaşasına girmez.

2.1.3.3. Bandura'nın Sosyal Bilişsel Teorisi

Sosyal bilişsel teori, sosyal becerilerin, davranışların ve etkileşimlerin gelişiminde taklit, gözlem ve kendini ödüllendirmenin öğrenme üzerindeki etkisi üzerinde durmaktadır.

Babasını bowling oynarken izleyen 3 yaşındaki çocuk, babasının yanına gidip, "Ben de top" demesini, babasına sorması için çocuğun neyin motive ettiğini labutları devirdiğinde tıpkı babasın gibi ellerini çırpmasını ne Ericson ne de Freud'un teorileri açıklamaktadır. Albert Bandura (2001), bu çocuğun tıpkı herkes gibi sosyal becerilerinin ve davranışlarının

çoğunu çeşitli bilişsel ve sosyal süreçler aracılığıyla geliştirdiğini ifade etmektedir.

Sosyal bilişsel gelişim, sosyal etkileşimlerde ve durumlarda gözlemlediğimiz davranışları örnek alır ve bu davranışları taklit edebilme üzerinde durmaktadır. Bandura, Freud ve Erikson teorilerini karşılaştırdığımızda üç teorinin de birbirinden farklı olmasına rağmen, farklı süreçleri süreçlerden bahsettiklerinden dolayı, birbirlerini tamamlamaktadırlar. Sosyal bilişsel teori öğrenmenin önemini vurgularken, Frued biyolojik ihtiyaçlara, Erikson ise sosyal ihtiyaçlara dikkat çekmektedir.

Eagly et al. (2000), birçok ailede anne babalar, kızlarının ve oğullarının farklı davranmasını beklediğini, anne babanın bu beklentilerinin, çocukların cinsiyet kimliğini ne derece etkilediğini, sosyal rol teorisiyle açıkladığını ifade etmektedir.

Sosyal rol teorisi, bilişsel ve sosyal süreçlerin bilgiyi ne şekilde yorumlayacağımızı, kullanacağımızı ve organize edeceğimiz konusundaki etkisini

vurgulamaktadır (Plotnik, 2007). C, L, Martin (2000), çocukken erkeklerin ve kızların neleri yapıp, yapmayacağı ile ilgili kuralları öğrendiğimizden bahseder.

Bilişsel gelişme teorisi, çocukların zihinsel süreçlerden geçerken, kızların ve erkeklerin davranışları için ayrı kurallar öğrendiğini söyler (Plotnik, 2007). Bu görüşe göre bilgileri işler ve bu sayede hangi davranışların erkeklere hangi davranışların kızlara uygun olduğunu belirlerler. Böylece cinsiyet rollerini öğrenmiş olurlar

2.1.3.3.1. (10-13) Yaş Arası Bandura'ya Göre Sosyal Gelişim

Sosyal Bilişsel Teoriye göre, ön ergenlik döneminde olan 10-13 yaş dönemi çocuklar, kız ve erkek olarak cinsiyet rollerini öğrenmiş durumdadırlar. Cinsiyetlerine göre nasıl davranması gerektiğini bilen bu yaş aralığındaki çocuklar, sosyal rol teorisi bu öğrenmeyi anne babaların çocuklar üzerindeki beklentileri üzerinden açıklamaktadır.

Öğrenmeyi taklit, sosyal ve bilişsel süreçler olarak açıklayan Bandura, 10-13 yaş dönemindeki öğrenmenin de daha çok ergenlik döneminin getirdiği bir özellik olan akranlarına bakarak, onları örnek alarak gerçekleştirirler.

Sosyal gelişmenin bir yönü de sosyalleşme, aile ve aile dinamikleri, aile ortamı ve olumlu aile işlevleridir. Sosyal gelişmeyi incelerken, sosyalleşmeyi, aile, aile dinamikleri, aile ortamı ve olumlu aile işlevlerinden ayrı düşünemeyiz.

2.1.3.4. Sosyalleşme

Sosyalleşme, çocukların belirli bir toplumda anlaşmak ve rahatça büyümeleri için gerekli değerler, dil, kurallar, sosyal beklentiler, davranışlar gibi karmaşık, fark edilmesi zor bilgi birikimleriyle ilerleyen süreçtir.²²

Sosyalleşme yaşam boyu sürer. Büyük oranda çocuklukta gerçekleşir. Çocuklar diğer insanlarla nasıl ilişki kuracağıyla ilgili ihtiyaç duyarlar. Hangi

²² **Zastrow, Karen, Kirst-Ashman, 2014**

davranışın kabul edilebilir, hangi davranışın kabul edilemez olduğunu öğrenmek durumundadırlar. Örneğin, çocuklar, zamanlarının büyük bir kısmında, ailelerinin yönlendiriciliğine bağlı kalmak zorunda olduklarını öğrenmek durumundadırlar. İhtiyaçlarını ifade etmek, beslenme ve rahatlıkları için diğerleriyle nasıl iletişime geçeceklerini öğrenmek zorundadırlar. Diğer yandan hangi davranışın uygunsuz, hangi davranışın olumlu olduğunu öğrenmek durumundadır.²³

2.1.3.5. Aile Ortamı

Aile ortamı sosyalleşmenin ilk adımı sayılmaktadır. Aile ortamı, sosyal iklimi ve aile koşullarını içerir. Çünkü her ailenin ortamı farklıdır. Aile ortamı farklı kişiliklerden oluşur.²⁴

Ortam her ailede farklıdır. Örneğin, bazı aileler 24 odalı lüks dairelerde yaşayıp, lüks arabalarıyla tatile giderler. Başka bir aile ise 2 odalı bir gecekonduda yaşayıp, belki hiç arabası olmayabilir, belki de arabasının ödemeleriyle uğraşabilmektedir.

²³ **Zastrow, Karen, Kirst-Ashman 2014**

²⁴ **Hirsch (1997)**

2.1.3.6. Olumlu Aile İşlevi

Olumlu aile işlevi iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bunlar, ailenin işlevselliğiyle, ailedeki herhangi bir bireyle ne derece iletişim kurduğudur. Aile işlevselliği, çocukların sosyalleşmesi ve bakıcılığı, duygusal ve materyal desteği, tüm aile üyelerinin sorumluluk alabilmeyi içeren bakıcılık faktörlerini içermektedir.

İyi iletişim sağlıklı ailelerin ikinci özelliğidir. Kişisel duygu ve düşüncelerin açıkça ifadesini içerir. Bir diğer açıdan iyi iletişim, aile üyelerinin ihtiyaçlarına ve hislerine hassas yaklaşmayı da içerir.

İyi bir iletişim aile içerisinde anlaşmazlıkları çözmedeki en önemli unsurdur. Ailelerde, aile bireylerinin rolleri ve ilişkilerine dair özgürlükler ve sınırlar açıkça bellidir. Tüm aile bireyleri sorumluluklarını üstlenir.²⁵

²⁵ **Zastrow, Karen, Kirst- Ashman, 2014**

2.1.3.7. Aile Sistemlerinin Dinamikleri

Aile işlevini anlamak için sistemler açısından aile bakmak yardımcı olacaktır. Sistemler teorisi bir ailenin sisteminin nasıl çalıştığına ilişkin kavramsallaştırma yapmamıza yardımcı olur. Sistemler teorisine göre, bir ailenin her bireyi diğer aile bireylerinden etkilenir. Her birey ve aile bütün olarak, aile çevresi içerisindeki birçok sistemin etkisi altındadır.

Örneğin çocuk Matematik dersinde başarısız olmuşsa, çocuğun başarılı olması için okul sistemiyle etkileşim halinde olması gerekir. Belki de çocuğun yaz okulunda desteklenmesi gerekiyorsa, tüm aile tatil planlarını değiştirmek veya iptal etmek zorunda kalabilir.

Sınırlar bir sistemdeki ilişkileri ayırt eden, sisteme kendine özgü kimliğini veren arka planı belirler. Bir aile sisteminde sınırlar, kimin o sistemin bireyi olduğunu, kimin olmadığını belirler.²⁶

²⁶ Zastrow, Karen, Kirst- Ashman, 2014

2.1.4. Çocuğun Fiziksel Gelişimi

Fiziksel gelişim 4 aylık dönemden başlayayıp, dokuz-onbir yaş arası dönem olarak incelenmiş olup, bilgiler aşağıda yer almaktadır.

2.1.4.1. Dört Aylık Dönem

Dört aylık bebekler, kafalarını 90 derecelik açıyla oynatabilirler. Karınları üzerinde yüzükoyun yattıklarında kafalarını ve gövdelerini kaldırabilirler. Sık sık ellerini izlerler. Parmaklarıyla meşgul olurlar, nesnelere ağızlarına götürürler (Zastrow, Karen, Kirst-Ashman, 2014).

2.1.4.2. Sekiz Aylık Dönem

Destek olmadan kendileri oturabilirler. Genellikle beşik veya sandalyeye yaslanarak dik bir pozisyona gelebilirler. Bir nesneyi parmaklarıyla tutarak kaldırabilirler. Emekleme için adım atarlar. Tam emekleme yerine bu dönemde genelde sürünürler.

Böylece bir bacadan diğerine göre daha fazla destek alırlar.

İki oyuncuğu birbirine vurabilir. Oyuncuğu bir elinden diğerine geçirebilir. Küvette su sıçratma, çingirak sallama, kağıt buruşturma gibi hareketler yapabilirler (Zastrow, Karen, Kirst- Ashman, 2014).

2.1.4.3. Bir Yaş Dönemi

Düzen bir şekilde emekleyebilir ve hareketli olur. Yürümek için genellikle desteğe ihtiyaç duyarlar. Bir şeye tutunmadan ayakta durabilirler. Çevrelerindeki nesnelere hevesle uzanır ve keşfetmeye çalışırlar. Kapı mandalı ve çekmeceleri açabilir, elektrik kablolarıyla oynayabilirler.

Hem görsel, hem dokunarak oyuncakları araştırırlar. Oyuncakları eline alıp hissetmeyi, ellerinde çevirmekten hoşlanırlar. Nesnelere yere atıp, tekrar alırlar. Bu yaştaki çocuklar nesnelere kutulara koymayı severler.

2.1.4.4. On Sekiz Aylık Dönem

On sekiz aydan itibaren yürüyebilir. Bu dönemde koşmaya başlasalar da hareketleri sakardır ve sıkı sık düşerler. Bakan kişinin elinden tutarak merdivenleri çıkabilir. Fakat merdivenleri tek başına inebilirler. Merdiven inmeyi yalnızca ters emekleyerek veya oturup basamakları tek tek kayarak yapabilirler. Oyuncakları çekebilir ve büyük nesnelere itebilirler.

Bloklar dizebilir, pastel boya kullanabilirler. Oyuncak ve nesnelere bir yerden bir yere taşımayı severler. Kitap sayfalarını çevirme de on sekiz aylık olduğunda bebeklerde taklit davranış şeklinde görülür.

2.1.4.5. İki Yaş Dönemi

Oldukça iyi yürüyebilir ve koşabilirler. Tek ayak üstünde kısa süre durabilir ve topu kafalarının üzerinden atabilirler. Tek seferde bir basamağı çıkıp, iki ayağını aynı basamağa getirerek merdiven çıkabilir, sayfaları çevirebilirler. Ayrıca, büyük boncukları dizebilirler.

Küçük nesnelere oynamayı severler. Altı yedi bloğu üst üste dizebilirler. Oyuncak araba gibi oyuncakları itebilirler. Yemek pişirme, temizlik gibi yetişkinlerin yaptıkları işi taklit ederler. Kitaplara bakmayı sever, bilindik resimleri adlandırırılar.

2.1.4.6. Üç Yaş Dönemi

Çocuklar 3 yaşına geldiğinde iyi bir şekilde yürümenin yanında koşabilir. Çevik bir şekilde durabilir ve düşmeden köşeleri dönebilir. Farklı ayaklarıyla merdivenden inip çıkabilirler. Üç tekerlekli bisiklet kullanabilir, sallanma, tırmanma, kaydırma gibi fiziksel etkinliklerde bulunabilirler.

Yaratıcı kitapları kullanırlar. Kendi oyun etkinliklerini yapabilir, yetişkin etkinliklerini taklit ederler. Makasla kesme, pastel boyayla etkinlikler.²⁷

²⁷ **Zastrow, Karen, Kirst- Ashman, 2014**

2.1.4.7. Dört Yaş Dönemi

Koşmayı, ip atlamayı, sıçrama gibi fiziksel hareketleri severler. Dengeleri iyidir, bir bardak suyu dökmeden taşırlar. Bu dönemde yaratıcı ve hayalperesttirler. Çamurdan, kumdan, bloktan nesnelere inşa etmeyi ve oynamayı severler. İşbirliği yaparak diğer çocuklarla oynayabilirler. Oldukça doğru bir şekilde çizgiyi takip edip, kesebilirler.

2.1.4.8. Beş Yaş Dönemi

4 yaş çocukluk dönemine göre daha sessiz ve daha az aktiftirler. Etkinlikleri daha karmaşık ve belirli bir amacı vardır. Tırmanmada ve üç tekerlekli bisiklet kullanma konusunda ustalaşmışlardır. Paten kayabilir, ip atlayabilir. Konsantrasyon yetenekleri artmıştır.

Oyun etkinlikleri ayrıntılı ve rekabete yöneliktir. Saklambaç, ebelemece, seksek gibi oyunlar oynarlar. Takım oyunu başlar.²⁸

²⁸ (Zastrow, Karen, Kirst- Ashman, 2014).

2.1.4.9. Altı Sekiz Yaş Arası Dönem

Fiziksel açıdan bağımsızdırlar. Koşabilir, iyi bir şekilde denge kurabilir, atlayabilirler. Koordinasyonlarını ve motor becerilerini arttıran etkinliklerde yer alabilirler. Top oyunu, jimnastik gibi daha aktif oyunlara katılırlar. Koleksiyon yapmayı severler. Rol canlandırma son derece önem kazanır.

2.1.4.10. Dokuz On Bir Yaş Arası Dönem

Çocuklar motor ve koordinasyon becerilerinde ustalaşmayı sürdürürler. Vücut ölçüleri ve oranları sürekli ve kademeli olarak artar. El becerisi, endam, denge ve güç gelişir. Ergenliğin büyük değişimlerine bir geçiştir.

Ön ergenlik de denilebilir. Bu dönemde çocuk oyunları sonlanmaya gidilir. Sonlanmasa bile kız ve erkekler kendi cinsiyet gruplarına ayrılır.²⁹

²⁹ Zastrow, Karen, Kirst- Ashman, 2014).

2.1.4.11. (10-13) Yaş Arası Fiziksel Gelişim

Bu yaş dönemi çocuklarda ön ergenlik de dediğimiz ergenliğin o büyük değişimlerine geçiş yaşanır. Vücut ölçüleri ve oranları büyür. Ses değişimi başlar, el becerisi güç artar.

Oyunlar bu dönemde sonlanır veya yerini başka oyun alanlarına bırakır. Oyunlar devam etse de kızlar ve erkekler kendi cinsiyet gruplarıyla oynamaktan hoşlanırlar.

2.1.5. Dilsel Gelişim

Dilsel gelişim kuramını Piaget, Vygotsky, Noam Chomsky'nin kuramlarını inceleyerek ele alacağız.

2.1.5.1. Piaget'nin Dil Gelişim Kuramı

Dilekmen (2016), insanlar dünyaya gelirken çok farklı zihinsel yapılarla gelmekte olduğunu, insanı insan yapan temel gücün de bilişsel güç olduğunu, insanın

bilişsel gücü ve çevresi ile başa çıkma stratejilerini geliştirdiğini ifade etmiştir (Eroğlu, 2023).

Kürkçüoğlu (2010), bilişsel gelişimin bireye somut ve soyut olarak nedenleri öğrenmelerini, mantıklı düşünmelerini, çevresindeki nesnelere, olay ve olgulara ilişkin bilgilerin örgütlenmesini gerçekleştirdiğinden bahseder.

Senemoğlu (2007), bilişsel gelişime ilişkin ortaya atılan fikirler değerlendirildiğinde özellikle Piaget ve Vygotsky'nin çocuğun dünyayı farklı yaş dilimlerinde nasıl gördüğünü ve algıladığını belirttiğini ifade etmektedir.

İnanç vd. (2010) insanların bilişsel gelişimine en fazla katkı sağlayan alanlardan birinin dil gelişimi olduğunu, çocukların şaşırtıcı bir şekilde hızlıca dili öğrendiklerini, bu dil gelişimini açıklayan çeşitli kuramların olduğunu ve bu kuramların en önemli ikisinin Piaget ve Vygotsky olduğundan bahseder.³⁰

³⁰ Eroğlu, 2023).

Çocuk dil öğrenirken çeşitli aşamalardan geçer. Ağlama seslerinin duyulduğu dönem olarak kabul edilen ilk iki aya geçen süreyi Piaget ‘’cıvıldama’’ döneminin takip ettiğini söyler.

Cıvıldama dönemi öğrenme kaynaklı değildir. Fakat, çocukların çıkardığı sesleri ayırt etmeye, ve bu sesleri tekrarlamaya çalıştığı 2-6 ay arası dönemi kapsar. Çocuklar bu dönemde anlamsız sesler çıkarırlar.

Çevresel uyaranların dikkate alındığı dönem 6-12 ay arası dönemdir. Bu dönemde çocuklar fısıltıyla çıkarılan sesleri birleştirerek heceler oluşturmaya çalışırlar. Tek sözcük dönemi olarak adlandırılan 12-18 ay arası dönem, sözcükleri birleştirme çabaları bu dönemde görülür (Temizyürek, 2008). 18-24 ay arasını kapsayan iki sözcük dönemindeki çocuklar, sözcüklerin birbirleriyle olan bağlantısını anlamaya başlar. 2-3 yaş arasını kapsayan çocukta dil gelişimi bakımından önemli gelişmelerin olduğu bu dönem cümleler dönemidir. Bu dönemde çocuklar, tek cümlede anlatacağı bir şeyi iki cümlede anlatırlar. Dil hataları sıklıkla bu dönemde görülür (Temizyürek, 2008).

Ben merkezli konuşmaların yoğun olarak görüldüğü zaman 3-4 yaş dönemidir. Bu dönemde çocuklara her zamankinden daha çok ilgi göstermek gerekir. Kekemelik daha çok bu yaşlarda ortaya çıkar.

Bu dönemde dil gelişimi dikkatle izlenmeli ve dil gelişimi açısından olumsuzluk oluşturacak davranışlardan uzak durulmalıdır.

Çocukların konuşma becerilerinde belirgin bir düzelmeye görüldüğü dönem 4-5 yaş arası dönemdir. Bu dönemde tekerleme türü yazıyla ilgi duymaya başlar. Konuşma dilinin yanında yazı dili de önem kazanır.

5-6 yaşlarında çocuklar artık ben merkezli dilden yavaş yavaş kurtulmaya başlar. Taklit bu dönemde öğrenme amaçlı sorulara yerini bırakır. Cinsiyet özelliklerinin farkına varıldığı bu dönemde, merak kaynaklı sebep-sonuç ilişkilerini kavramaya yönelik sorular baş gösterir.³¹

³¹ Temizyürek, 2008).

Okul yıllarının başlamasıyla birlikte dil gelişiminin bambaşka bir döneme girdiğini, bu sayede çocukların yazı dilini daha yoğun biçimde kullandıklarını, dil kullanımındaki hataların düzeltmeye başladığını, bu dönemde çocukların iletişim yeteneklerinin geliştiğini, sosyalleşmenin göstergesi olan söz ve davranışların arttığından bahseder.³²

2.1.5.2. Vygotsky'nin Dil Gelişim Kuramı

Piaget dil gelişimine biyolojik açıdan dikkat çekerken, Vygotsky dil gelişiminin sosyal açınan gelişimine vurgu yapmıştır.

Nicolopoulou (2004), Vygotsky'nin “çocuğun bağımsız problem çözme olarak belirlenen gerçek gelişim düzeyi” ile “yetişkin rehberliğinde ya da daha yetenekli akranlarla iş birliği yaparak problem çözme olarak belirlenen gizil gelişim düzeyi” arasındaki farkın yakınsak gelişim alanı olarak tanımladığını ifade etmektedir.³³

³² Gürel vd. (2007)

³³ Eroğlu, 2023

Bayhan & Artan (2007), Vygotsky'nin çocuğun bilişsel gelişiminde yetişkinlere büyük rol düştüğünü, çocukların yetişkin bireylerle veya başka çocuklarla çalıştıklarında bilişsel gelişimleri artarak devam ettiğinden bahseder.

Ünveren Kapanadze (2019), Vygotsky'nin kuramı bilişsel gelişimin sağlanması konusunda toplum ve kültürün etkili olduğunu ifade eder (Eroğlu, 2023). İnanç vd. (2015), Vygotsky'nin yakınsak gelişim alanını, çocukların tek başlarına yapmakta zorlandıkları, başkalarının yardım ve rehberliğiyle başardıkları görevleri anlatmak için kullandığı kavram olarak ifade etmektedir.³⁴

2.1.5.3. Naom Chomsky'nin Dil Gelişimi Kuramı

Dil gelişim teorilerini incelerken Piaget'nin dil gelişiminin biyolojik temelli, Vygotsky'nin sosyal temelli olduğundan bahsetmiştik. Chomsky ise dil gelişimini zihin ve psikolojik bağlantıları yönünden ele almaktadır.

³⁴ **Eroğlu, 2023**

Taştekin (2016), Noam Chomsky'nin dil edinimi ve gelişimi konusunda biyolojik ve psikolojik temellerin etkisinin olduğunu, buna da psikolinguistik dil kuramı olarak adlandırıldığından bahsetmektedir.

Chomsky'ye göre (2009), dil özünde yalnızca insanlara ait, ciddi patolojik durumlar dışında, insanlar arasında neredeyse hiç farklılık göstermeyen ve doğuştan var olan biyolojik yapımızın genel bir parçasıdır. Çocuklardaki dil gelişimi incelendiğinde, yaş gereği öğrenilmesi mümkün olmayan karmaşık süreçlerin çok kısa bir zamanda edinilmesi ve bunların benzerlik göstermesi bu durumu kanıtlar niteliktedir.³⁵

2.1.5.4. (10-13) Yaş Arası Dil Gelişimi

Piaget'nin dil kuramına göre, okul dönemiyle birlikte söz dilinin yanında yazı dilinin de gelişmesi, sosyalleşmenin artışıyla birlikte dil gelişiminde artış görülmektedir. Ayrıca bu dönemde çocukların iletişim yeteneklerinin de geliştiğini görmekteyiz.

³⁵ Çelik, 2017

Vygotsky'nin dil gelişim kuramına göre 10-13 yaş arası çocuklar, sosyal gelişimi iyi olduğundan, dil gelişiminde de artış olacaktır. Sosyal gelişimi iyi olmayan çocuklarda dil gelişimi daha geriden gelecektir.

Noam Chomsky'ye göreyse 10-13 yaş arası çocuklardaki zihinsel ve psikolojik gelişim ne kadar iyiye o kadar dil gelişimi de iyi olacaktır. 10-13 yaş arası çocuklarda zihinsel gelişim soyut işlemler döneminde olup, psikolojik gelişim de iyi olduğunda, dil gelişimi daha iyi olmaktadır.

2.1.6. Akademik Başarı

Bayrak ve Yıldırım (2019), akademik başarıyı, kişilerin başarıya ulaşmak için hedefleri doğrultusunda kendi uğraşlarıyla şekillendirdikleri bir yol olarak tanımlar.³⁶

Özyalvaç'ın (2010) ifade ettiğine göre, akademik başarı okulda kazanılan bilgi ve becerilerin öğretmenler tarafından not verilerek ölçülür (Çubuk, 2019).

³⁶ Çubuk, 2019

Altinkurt'a göre (2008), akademik başarı öğrencinin okul hayatında eğitim öğretim faaliyetleriyle hedeflenen davranışa ulaşabilmesidir.

Yapıcı (2004) ise, akademik başarının kişilerin zihinsel becerileri ve yeterlilik durumunu ölçmek için kullandığını, öğrencilerin ders durumlarının seviyesini ölçmek için tanımlamıştır (Çubuk, 2019). Toplum, öğrencilerden zihinsel ve sosyal yönden donanımlı ve akademik başarısı yüksek bireyler beklemektedir.³⁷

2.1.7. Akademik Başarıyı Etkileyen Faktörler

Medikoğlu (2018), öğrencilerin başarılarını etkileyen birçok faktör olduğunu ve bunların bilinmesi ve olumsuz olarak engellenmesinin önem taşıdığını ifade etmektedir. Okul başarısını etkileyen üç faktör üzerinde durulmuştur. Bunlar; bireysel, çevresel ve ailesel faktörlerdir.

Bireysel faktörler, gelişimsel, bedensel ve psiko-sosyal faktörler; çevresel faktörler, öğretmen, arkadaş, okul ve

³⁷ **Çubuk, 2019**

ailesel faktörlerle; ailenin eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik düzeyi vb. olarak sınıflandırılabilir.

Atılgan'a göre (1998), öğrencilerin akademik hayatlarını etkileyen çeşitli faktörler vardır. Bunlar toplumsal ve bireysel özelliklerden ve eğitim sisteminden kaynaklanmaktadır. Öğrencilerin geçmiş yaşantıları, fiziksel olarak sağlıklı olmaları, psikomotor özellikleri, ilgi ve merakları, konsantrasyon güçleri, psikolojik ortamları, sosyal hayatları, kültürel koşullar vb. gibi pek çok faktör başarıyı etkilemektedir.

Cengizhan (2005), çocukların internet başında geçirdikleri zamanın fazlalaşmasının, psikolojik, fizyolojik ve sosyal yönden olumsuz olarak etkilenebileceğini ve bu durumun performanslarına yansıtacağını ifade etmektedir.³⁸

Binali (2015), 367 lise öğrencisiyle yapmış olduğu çalışmada, başarı düzeyleriyle internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varmış,

³⁸ Çubuk, 2019

çocukların not ortalaması yükseldikçe internet başında geçirdikleri sürenin azaldığı sonucuna varmıştır.

Taçyıldız (2010), yaptığı araştırmada, internet bağımlısı olmayan öğrencilerin akademik başarılarının daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır (Çubuk, 2019). Toraman'ın ifade ettiğine göre (2013), Çetinkaya'nın (2013), ilköğretim düzeyinde yapmış olduğu araştırmasında, öğrencilerin akademik başarıyla, internet bağımlılık puanları arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

2.1.8. (10-13) Yaş Arası Çocuklarda Başarı Durumları

Yapılan araştırmalar, çocuklar üzerinde başarıyı etkileyen birçok faktörün olduğunu göstermektedir. Bu faktörler, bireysel, ailesel ve çevresel faktörler olarak ifade edilmektedir.

10-13 yaş arası çocuklar ergenliğe geçiş dönemi olan ön ergenlik dönemindedirler. Başarı düzeyleri genelde

sosyal, ailesel ve çevresel faktörlerle birlikte, bireysel faktörlere de bağlıdır.

İnternet kullanım düzeyleri arttıkça bu yaş çocuklarında, akademik başarılar azalmaktadır. Yapılan araştırmalar, internet başında geçirilen sürenin azalmasının, 10-13 yaş arası çocuklarda akademik başarıyı arttırdığını göstermektedir.³⁹

2.2. Toplumsal Değişim

Toplumsal değişim teknoloji ve eğitimi de kapsayan bir etkileşim halindedir. Teknolojideki hızlı değişimler ise, bu süreç içerisindeki teknolojinin hızlı bir şekilde değişmesinin, yönlendirici etkisinin daha fazla olmasına neden olmaktadır (Güneş, 2016).

Sağ (2013), toplumu ortak bir kültürü kabullenen, coğrafi bir alana yayılan ve kendi kendinin süreklilik sürecini kazanabilmesi olarak tanımlar (Güneş, 2016). Toplumsal değişim bu ilişkilerin değişmesi olarak tanımlanabilir. İlişkilerin değişmesi ise, toplumu

³⁹ **Güneş, 2016**

oluşturan bireylerin ve toplum yapılarının değişmesiyle mümkündür.⁴⁰

Geçmişten günümüze toplumlar, niteliksel ve yapısal değişimlerden geçmiştir. *Avcılık* döneminde insanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için iyi yöntem ve araçlara sahip olmaları gerekmiştir. *Tarımın* gelişmesiyle birlikte tarım alanları ve tarımsal makineler önem kazanmıştır. Tarım toplumundan *sanayi toplumuna* geçince üretim tesisleri ve sermaye önemli hale gelmiştir.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte, bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin kullanımı artmış, *enformasyon ve iletişim* dönemine girilmiştir. Bu dönemde enformasyona erişim, enformasyonu işleme stratejilerini uygulaya bilme başarıyı belirlemiştir (Güneş, 2016).

Doğan'ın aktarmasıyla (2012), Waters (1996), enformasyon teknolojilerinin, hem toplum, hem de bireyin yapısında değişiklik oluşturarak toplumun bu teknolojilerin gelişimi yönünde evrilmesine sebep olduğunu ifade etmiştir.

⁴⁰ Güneş, 2016

İçinde bulunulan bu çağda, enformasyon toplumundan, *ağ toplumuna* geçiş söz konusudur. Enformasyon toplumundan *ağ toplumuna* geçişin etkileri iletişim araçlarının hızla değişmesinde ve gelişmesinde görülmektedir.

Enformasyonel toplumu, enformasyonun üretimi, işlenmesinin ve aktarımının, ortaya çıkan teknolojik gelişmeler sebebiyle, toplum için gücün ve üretkenliğin temel kaynakları haline gelmesi, yeni bir toplumsal örgütlenme biçimi olarak tanımlanmaktadır (Toprak, Güneş, 2015). Stalder (2006), bu yeni enformasyon ve iletişim teknolojileriyle, enformasyonu hızla yaygın ve iletişimin hızla gerçekleşmesini sağlayan yapılar olarak değerlendirmektedir.

Ritzer (2011), Toprak ve Güneş (2015), Çaycı (2015) aktarmalarına göre, ekonomik, siyasal, kültürel ve sosyal olmak üzere her alanda gözlenen bu toplumsal değişim sürecinde elektronik iletişim araçları sayesinde bireylerin etkileşim halinde olduğunu, buna bağlı olarak toplumsal hareketlerin amaçlarında, örgütlenme biçimlerinde ve konularında da dönüşüm yaşandığından bahsetmektedirler.

Doğan'ın aktarımına göre (2012), Castells, ağların insan yaşamındaki en eski formlar olduğunu, fakat günümüzde internetin kullanımıyla, enformasyon akışını sağlayan yeni bir görev edindiğinden bahseder .

2.3. Toplumsal Değişim ve Teknoloji

Özdemir, Taşdemir (2011), teknolojinin dünyayı değiştirdiğine dair, yaygın bir şekilde kabul gören bu ifadeyi, internet özelinde incelendiğinde ortaya bir takım tartışma kategorileri çıktığından bahseder.

*İnternet, bilimsel ve teknik araştırmalar sonucu icat edilmiştir. Doğası nedeniyle kendinden önceki, geleneksel kurumlarımızı, sosyal ilişki biçimlerimizi, eğlence ve iletişim yollarını, gerçeklikle ilgili temel algılarımızı, birbirimizle ve dünyayla olan ilişkimizi, toplumların yapısını değiştirmiştir.⁴¹

*İnternet bilimsel ve teknik araştırmalar sonucunda ulaşılabilir bir duruma gelmiş olup, küreselleşmenin gereksinim duyduğu bir topluma hizmet etmektedir.

*Bilimsel ve teknik araştırmalar sonucu olasılık olarak keşfedilen internet, küreselleşen dünyada, toplumsal

⁴¹ **Güneş, 2016**

ihtiyaçları karşılamak için, yatırım ve gelişme amacıyla seçilmiştir.

Sousa (2006), toplumsal değişim ile teknoloji, daha özelinde internet arasındaki ilişkinin iki yönlü olduğu konusunda akademisyenlerin büyük çoğunluğu aynı görüştedirler. Teknoloji sosyal değişimin hem ürünü hem de üreticisidir.

Facer (2011), teknolojik gelişmelerin üretiminde rol alanların insanlar olduğundan bahsetmiştir. Feenberg de (2005), teknolojinin eski pozitivist anlamda rasyonel olmadığını, fakat sosyal anlamda göreceli olduğunu, teknik seçimlerin bir sonucu olduğunu, sosyal grubun yaşam biçimini destekleyen bir dünya olduğundan bahseder.

Buna ek olarak teknolojinin uygunluğu ve kullanımıyla ilgili araştırmalar, bir teknolojinin bir amaç için tasarlansa da, başka amaç için kullanılamayacağı anlamına gelmediğini göstermektedir. Araçlar piyasaya çıktıktan sonra, değişik alanlarda kullanıma uygun hale gelebilirler. Teknisyenlerin yararlı ancak ilginç olmayan bir araç olarak düşündükleri kısa mesajın,

telefon tarifeleriyle birleştirilmesi örnek olarak verilebilir.

Facer'in (2011), değindiği bir başka konu da, teknolojilerin ortaya çıktığı ve teknolojik gelişmelerin yaşandığı anlarda var olan sosyal değerlerin, toplumsal yapılar ve beklentilerle benimsenmeleri veya uygun hale getirilmeleridir. Başka bir deyişle, farklı kültürel, sosyal ve dini değerler farklı ülkelerde farklı üretken uygulamalara neden olabilmektedir.⁴²

Teknolojinin mevcut sosyal ortamdaki potansiyel kullanımını, nasıl algıladığımız, bize sunduğu yeni imkân ve özelliklerle, teknolojinin ne anlama geldiğini ifade etmektedir. Bu durumu özellikle tüketici dijital teknolojilere baktığımızda görürüz. Bir çoğu, hayatımıza uygun hale gelmiş şekilde tasarlanmıştır.

Yukarıda sözü edilen bağlamda, sosyal ve teknoloji gelecek söz konusu olduğunda ikisinin de ele alınması gerektiği ortaya çıkmıştır.⁴³

⁴² Güneş, 2016

⁴³ Facer, 2011

2.4. Toplumsal Değişim, Teknoloji ve Eğitim

Eğitim, sosyal ağırlıklı bir olarak, bireyin içinde yaşadığı topluma göre sosyalleşmesi, o toplumun kültürünü kazanması, toplumu benimsemesi, topluma katılması ve kültürünü geliştirmesi, psikolojik açıdan bireyin içindeki yetenekleri arzuları ve ilgileri en üst seviyeye çıkarmak şeklinde tanımlanabilir. Eğitim bir olgu olarak tanımlandığında bireyin yaşantısında istendik davranışlar geliştirme süreci olarak tanımlanır.

Eğitim sınırlı fayda sağlamanın ötesinde, toplumun tüm kurumlarını, ilişkilerini ve geleceğini de etkilemektedir. Dolayısıyla eğitimin topluma etkisi ve katkısı göz ardı edilmemelidir (Güllüpınar, 2014). Toplum bilimcilere göre, toplumsal değişimler, eğitimi belirli bir yerde değişime zorlamaktadır. Eğitim yoluyla toplumda hedeflenen plan doğrultusunda, toplumsal değişim mümkündür.⁴⁴

Enformasyon ve iletişim teknolojileri enformasyona iletişimi kolaylaştırmış, erişim kanallarını arttırmıştır. Enformasyon ve iletişim döneminde enformasyonun yaşamın, gücün ve başarının merkezi olması sebebiyle

⁴⁴ **Ergün, 2015**

bireyin eğitim gereksinimleri de artmıştır. Özellikle eğitimde bilgisayarın kullanımı ve sonrasında internetin yaygınlaşmasıyla eğitimle ilgili birçok açılımlar ve gelişmeler olmuştur. İnternet başlangıçta kaynaklara ulaşma ve araştırma aracı olarak kullanılırken, günümüzde eğitimin doğrudan verildiği bir ortam haline almıştır (Güneş, 2016). Benzer bir şekilde bireyin anlık enformasyon ihtiyaçları mobil teknolojiler arayıcılığıyla da karşılanmıştır.

2.5. Teknolojik Aletlerin Gelişimi

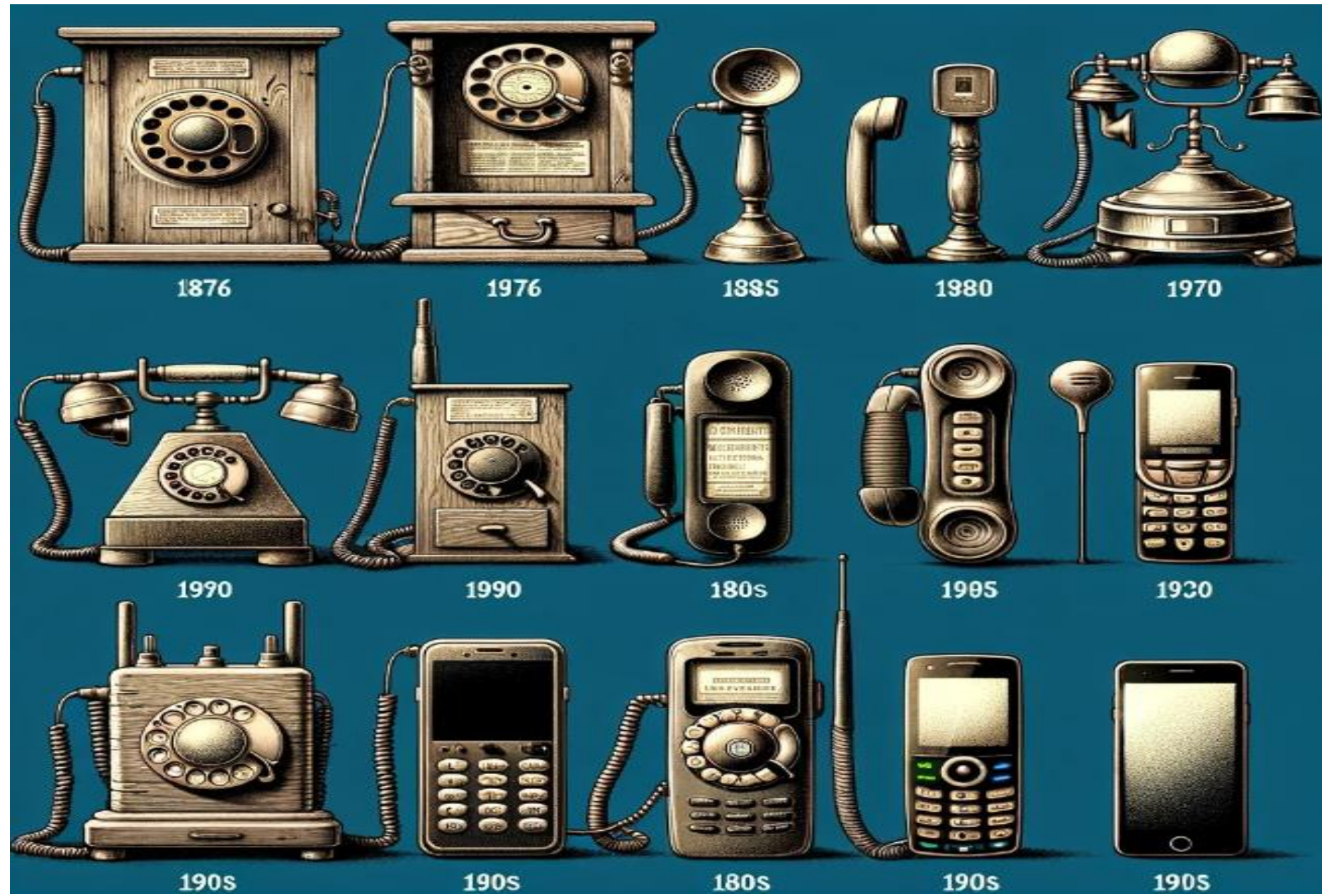
Alemdar (1996), 1789 yılında gerçekleşen Fransız Devrimi, zaman ve mekân oluşu bakımından çok dar olsa da, etkileri ve sonuçları bakımından Tüm Avrupa'yı etkilediğinden bahsetmiştir (Güneş 2013).

Bu tarihi gelişme sanayinin de gelişmesini sağlamıştır. Önce İngiltere'de başlayan daha sonra tüm Avrupa'ya yayılan sanayileşme çabaları Sanayi Devrimini beraberinde getirmiştir. Bu dönemde iletişim araçlarının yanında, yeni buluşlar da yapılmıştır. Bunlardan biri de elektriğin bulunmasıdır. Elektriğin sanayi ve günlük yaşamda kullanılmasıyla birlikte, bilgi, duygu ve düşünceleri, daha hızlı olarak, istenilen

yere ulaştırma olanağı doğmuştur. Elektriğin icadıyla iletişim çağında, bir dönüşüm yaşanmıştır. Telefon, radyo, televizyon ve bilgisayar gibi aletler elektriğin icadıyla hayatımıza giren iletişim aletleri olmuştur(Güneş 2013).

2.5.1. Telefon

Telefon 19. Yüzyılın son çeyreğinde telgraftan sonra üretilen ilk elektronik iletişim aracıdır (Gönenç, 2007). Ses iletişimine dayalı olan telefon telgrafın birçok sınırlılıklarını aşabilmiştir.⁴⁵



⁴⁵ Güneş 2013

Resim : Geçmişten günümüze gelişen telefon modelleri gösterilmiştir.

Kaynak: Telefon Nedir ve Geçmişten Günümüze Değişim ⁴⁶

Telefon doğrudan karşılıklı etkinliğe dayanan bir araçtı. Telefon santrallerinin geniş çapta kuruluşu telefonu cazip hale getirdi. Fakat, 1880 yıllarında telefonun tipi biraz kullanışsızdı. Aygıt üç kutudan oluşuyordu. Üsteki kutuda bir jeneratör, bir kol ve bir zil; orta kutuda öne doğru çıkabilen bir konuşma borusu ve yandan asılı bir dinlenme borusu vardı. Üçüncü kutuda sıvı bir pil mevcuttur.⁴⁷

Daha sonra çevirmeli ev telefonları, ihtiyaca göre de cep telefonları icat edildi. Eğitimde özellikle cep telefonları sıklıkla kullanılmaya başlandı.

2.5.2. Radyo

20. yüzyılın başlarında elektriğin insan hayatına getirdiği yeniliklerden biri de radyodur. İnsanlar, sese dayalı olan bir araç olan radyoyu hayatlarına kabul

⁴⁶<https://masalist.com/telefon-nedir-ve-gecmisten-gunumuze-degisim/>

⁴⁷ Güneş 2013

etmişlerdir. İşitsel iletişim araçları, insanların işitme yetilerine hitap ettiğinden, sese dayalı olan radyo gibi iletişim araçları, düşünce ve bilgilerin daha hızlı ve kısa sürede anlaşılmasını sağlamıştır.⁴⁸



Resim: Geçmişten günümüze gelişen radyo çeşitleri gösterilmiştir.

Kaynak: Radyoyu Kim İcat Etti ? Radyonun Tarihi, Gelişimi ve Mucitleri.⁴⁹

İnsanlar haberleşme ihtiyaçlarını karşılamak için 1. Dünya Savaşı sırasında işitsel bir teknolojik araç olan radyoyla tanışmışlardır. Böylece yazılı basının yanında,

⁴⁸ İlal, 1997

⁴⁹ <https://beyinsizler.net/radyoyu-kim-icat-etti/>

işitsel bir iletişim aracı olan radyo da insan hayatına girmiştir. Radyo, 1950 yıllarında kayıt teknolojisiyle, kendini duyurmaya devam etti. Özellikle gençlik kültürünün oluşmasında ve eğitim alanında da kayıt teknolojisinin kullanılması dikkat çekmektedir.

2.5.3. Televizyon

İnsan hayatında yer alan ve ilgi çeken hem görsel, hem de işitsel iletişim özelliklerine sahip olan belki de en önemli iletişim aracı televizyondur (Gönenç, 2003). Hem işitme, hem de görme organına hitap ettiği için, duygu, düşünce ve bilgilerin daha kısa sürede ve daha hızlı olarak algılanmasını ve anlaşılmasını sağlar.

Televizyon 1923 yılında İngiltere’de icat edilmiştir. 1926 yılında televizyon görüntü kalitesi titrek ve noktalar halindeyken, 1940 yıllarında renkli televizyon çalışmaları hız kazanmıştır.⁵⁰

⁵⁰ Güneş 2013



Resim: Televizyonun geçmişten günümüze gelişimi gösterilmiştir.

Kaynak: Televizyonun Gelişimi: Tarihçesi: Tarihçe ve Teknolojik Dönüşüm <https://bilgi.zone/televizyonun-gelisimi-tarihce-ve-teknolojik-donusum/>

1950 yıllarında ABD’de ilk renkli televizyon satışa çıkarken, Türkiye’de 1953 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi tarafından deneme yayınları başlatıldı. İnsanların, haberleşme ihtiyaçlarını karşılayabilmek için kullanıldığını görmekteyiz (Güneş 2013).

2.5.4. Bilgisayar

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, günümüzdeki iletişim araçları kendisine çok iyi bir yer edinmeye

başlamıştır. Bunlar, televizyonla başlar, bilgisayarla devam eder, cep telefonlarıyla en üst düzeye ulaşırlar.⁵¹

Bilgisayarın gelişimi, başka teknolojileri de etkilemiş, başka teknolojilerden de etkilenmiş, hayatımızın her alanında yer almaya başlamış bir evrimdir.⁵²

Bilgisayarlar başlangıçta büyük organizasyonlarda, bilimsel araştırmalar ve idari kurumlarda kullanılmaya başlamıştır. 1970 yıllarında mikroçipin de gelişmesiyle bilgisayarlar her alana yayılmaya başlamıştır.

Kişisel bilgisayarların ortaya çıkmasıyla, evde çalışan bir bireyin büyük kurumlardaki bilgi işleme olanaklarına erişim sağlanması mümkün olmuştur.



⁵¹ İlal, 1997

⁵² Güneş 2013

Resim: Bilgisayarın geçmişten günümüze gelişimi gösterilmiştir.⁵³

Günümüzde ise, bilgisayarlar, internet, bilgiye ulaşma, eğitim, idari kurumlar, araştırmalar, toplumsal etkinlikler, sanat gibi geniş alanlarda kullanılmaya başlanmıştır.

2.5.5. Çağdaş İletişim Araçları ve Eğitimde Kullanılması

Günümüzdeki iletişim araçları, hayatımızda çok iyi bir yer edinmeye başlamıştır. Kişisel ve masa üstü bilgisayarları, tabletler ve cep telefonları çağdaş iletişim araçlarıdır. Bu iletişim araçları, mikroçiplerin de icat edilmesiyle birlikte her alanda kullanılmaya başlanmıştır. Özellikle eğitim alanında bu iletişim araçları yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

Bilgisayarların günümüzde yol açtığı olumsuz sonuçlara rağmen, askeri, endüstriyel, ticari, eğitim gibi alanlarda sıklıkla kullanılmaktadır. Bu kullanımların önemli bir bölümü de internetin kullanımınıdır. İnternet,

⁵³**Teknolojik Aletlerin Uğradığı Değişim**
<https://www.kubradan.com/teknolojik-aletlerin-ugradigi-degisim/>

ABD’de ortaya çıksa da, her yerde yaygınlaştığı söylenemez (Alemdar, 1996). 1980 yıllarında internetin alt yapısı hızla gelişmeye başlamıştır. Ağ kullanımları henüz yeterli değildi. E posta ve dosya aktarımları sık görülmekteydi.⁵⁴

Daha sonraki yıllarda internet gelişmiş, masa üstü ve kişisel bilgisayarlarla, tablet ve cep telefonlarıyla, bilgi, düşünce ve duygulara iletişim kolaylaşınca, internet hem eğitimde hem de yaşamımızın diğer alanlarında etkili olmaya başlamıştır. İnternetin ve gelişen teknolojiyle birlikte iletişim araçlarındaki gelişmenin elbette bilgiye, duygu ve düşüncelere daha rahat ve hızlı ulaşmak, araştırma kolaylığı sağlamak gibi olumlu yanları olsa da göz sağlığı, iletişim ve davranışlarda istenmedik değişimler gibi olumsuz yanları da mevcuttur.

2.6. Teknolojinin Olumlu Yönleri

103 öğretmen adayları arasında yapılan öğretmen adaylarının %100’ünün metafor kullandığı araştırmada, teknolojinin olumlu yönlerini %14.56 ile ilerlemeyi sağladığını, %10.67’si kolaylaştırma

⁵⁴ **Günlü, Ceyhan, 2017**

sağladığını, teknolojinin bilgi kaynağı olma/öğretme ve yenilenme sağladığını, %9.7'sinin teknolojinin ihtiyaç olduğunu, %8.8'i değişim için gerekli olduğunu, %7.7'nin eğlendirmek ve teknolojinin sonsuz olma özelliği olduğunu, %4.85'i teknolojinin ulaşmak için önemli olduğunu, % 2.91'inin teknolojinin aydınlatma ve yaygınlaşma özelliği olduğundan, %1.94'inin üretme, yararlı olma ve haberleşme yönü olduğunu ve %0.97'nin ise teknolojinin olumlu yönü olarak ilgi çekici ve anadal olma özelliklerini belirtmiştir

Yapılan araştırmaya göre, teknolojinin olumlu yönü olarak, ilerlemeyi ve kolaylaştırmayı, teknolojinin öğretme ve bilgi kaynağı olmasını, yenilemeyi sağladığını görülmüştür.

Teknolojinin ihtiyaç ve değişim için gerekli olduğu, eğlendirme özelliğiyle birlikte sonsuz olma özelliği olduğu, ulaşmak için önemli olduğu, aydınlatma ve yaygınlaştırma özelliklerinin olduğu, üretme, haberleşme ve yararlı olma özelliklerinin olduğu ile ilgi çekici ve anadal olma özelliklerine değinilmiştir.⁵⁵

⁵⁵ Durukan, Hacıoğlu, Usta, 2016

2.7. Teknolojinin Olumsuz Yönleri

103 öğretmen adayının %11.32 kesimi teknolojinin olumsuz yönleriyle ilgili metafor kullanmıştır. Öğretmen adaylarının %15'i teknolojinin olumsuz yönü olarak zararlarını görürken, görülen zararlar, genellikle insan sağlığı ile ilişkilendirilmiştir. %85'i teknolojinin bağımlılık yapması üzerinde durmuştur.

Yapılan araştırmada teknolojinin olumsuz özellikleri olarak, teknolojinin insan sağlığı ile ilgili zararları olduğunu ve bağımlılık yaptığını belirtiliyor. Aynı zamanda algı ve dikkat problemleriyle birlikte gelişim alanlarından bilişsel gelişim alanları olumsuz etkilenmektedir. Bilginin çabuk yayılmasıyla birlikte hız düşünmenin önüne geçmiştir. Gerçek bir iletişim yerine dijital iletişim olduğundan, dilsel gelişim olumsuz etkilenmektedir.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte hareketsiz kalan çocukların fiziksel gelişim alanları olumsuz etkilenmektedir.⁵⁶

⁵⁶ **Contürk, Kurcan, Yel, Güzel, 2023**

İnsan sağlığına zararların yanı sıra, bireylerin iletişim ve davranışlarında da olumsuz yönlerinin olduğundan, sosyal becerileri kazanamamasından endişe edilmektedir

2.8. Bağımlılık ve Türleri

Bu bölümde bağımlılığın tanımı, gelişim süreci ve türleri hakkında bilgiler ele alınacaktır.⁵⁷

2.8.1. Bağımlılık

Bağımlılık, tarihsel süreç içerisinde bireyler, deneyimleri sonucunda, bazı olgulara maddelere, nesnelere ve davranışlara karşı ilgi ve heyecan duyduğunu, bu ilgi ve heyecan insanları zamanla esir olarak bağımlılık olgusuna neden olduğunu, ilk olarak da madde bağımlılığı şeklinde kendini gösterdiğini görüşlerini ifade etmektedir.⁵⁸

Dinç (2014), madde bağımlılığı türünden yola çıkarak yapılan araştırmalar, gizli bağımlılık olarak da adlandırılan, kumar bağımlılığını ortaya çıkardığını belirtmektedir.

⁵⁷ **Günlü, Ceyhan, 2017**

⁵⁸ **Ayhan, Köseliören, 2019**

Mutlu (2008), çağımızın bilgi ve teknoloji çağı olması nedeniyle kumar bağımlılığının dışında, televizyon, telefon, oyun, internet, sosyal medya gibi teknolojik ve iletişim temelli davranışsal bağımlılıkların da ortaya çıktığını söylemektedir.

2.8.1.1. Televizyon Bağımlılığı

En etkili ve en çok tüketilen medya aracı olarak televizyon, psikolojik, fiziksel ve toplumsal hayattaki ilişkileri aksatması nedeniyle, televizyon bağımlılığı ortaya çıkmıştır.⁵⁹

Günümüzde yeni medya etkili olmasına rağmen ve her geçen gün etkisini attığı göz önüne alınsa da televizyon insanlar için hala önemini korumaktadır. Tablet, bilgisayar, cep telefonu aracılığıyla dijitalleşen televizyonun, sabit mekâna bağlı kalmaması, günümüzdeki etkisini korumasının nedeni açıklamaktadır.

“Kullanımlar ve Doyumlar” kuramına göre izleyiciler psikolojik ve toplumsal ihtiyaçlarını gidermek için televizyon izlemektedir. Çünkü sıkılıyoruz,

⁵⁹ Şirin, 2007

oyalanıyoruz, boş zamanımızı dünyayı seyrederek geçiriyoruz.⁶⁰

İzleme nedenlerinden birisi de, kişisel ilişkiler noktasında sağlanan kullanım ihtiyacı olarak belirtilmiştir.

2.8.1.2. Telefon Bağımlılığı

Televizyon bağımlılığı gibi, bir diğer teknolojik bağımlılık türü olan telefon kullanımıyla bağlantılı olarak ortaya çıkan, telefon bağımlılığıdır. Özellikle telefonların dijitalleşmesine bağlı olarak, zamana ve mekâna bağlı kalınmadığı için, kitleye yönelik iletişim ve bilgi hizmeti sağlanması, iletişim araştırmacıları tarafından kitle iletişim aracı olarak değerlendirilmesine sebep olmaktadır.⁶¹

Özaşçılar (2009), telefon bağımlılığı genelde ergenlerde, gençlerde ve yaşam kalitesi yüksek bireylerde görülürken, bağımlıların telefonlarını kullanmadıkları dönemlerde, uykusuzluk, sosyal

⁶⁰ İlhan, Ulusoy, 2013

⁶¹ Bal, 2014

anksiyete, depresyon gibi fiziksel ve ruhsal hastalıklara ve rahatsızlıklara neden olduğunu belirtmişlerdir.⁶²

2.8.1.3.Oyun Bağımlılığı

Elektriğin icadı ile başlayan mikroçiplerin icadıyla devam eden bilgi ve iletişimin hızlı ve olay olması ihtiyacıyla ortaya çıkan dijitalleşme süreci, televizyon, telefondan sonra bilgisayarlarda da gerçekleşti. Böyle olunca da her alanda kendini gösteren bilgisayar, oyunlarda da kendini göstermeye başladı.

Oyun alanları sokaklar, parklardan çıkarak dijital aletlerin içine girdi. Bilgisayar oyunları ile kendini gösteren oyunlar, kazanma, keşif, yükselme, ilerleme, rekabet, sosyalleşme, ilişki kurma gibi motivasyon unsurları dijital oyun bağımlılığına sebep olmaktadır.

Oyun bağımlılığına neden olan çeşitli bileşenler mevcuttur. Bunlar başarı, sosyal ve oyuna dalma bileşenleri olarak sıralanabilir (Erdoğan, Irmak, 2016).

***Başarı Bileşenleri:** Yükselme, mekanik ve rekabet olarak sıralanmaktadır. *Yükselme*, oyun içinde güç, hızlı ilerleme, statü kazanma isteğini ifade eder.

⁶² **Foerster, Roser, Schoeni ve Rösli, 2015**

Mekanik, oyun karakterlerinin performansını iyileştirmek için, kuralları ve sistemi çözme gerekliliğini anlatır. *Rekabet* ise, diğer oyuncularla mücadele anlamına gelmektedir.⁶³

***Sosyal Bileşenler:** Sosyalleşme, ilişki ve ekip çalışmasını içerir. *Sosyalleşme*, diğer oyuncularla sohbet etmeyi ifade eder. *İlişki*, farklı şehirlerde yaşasalar dahi, arkadaşlarıyla çevirim içi oyunlar sayesinde bir araya gelebilmeyi, anlamlı ilişkiler kurmayı anlatır. *Ekip çalışmasıysa*, bir grup çalışmasının parçası olmaktan memnunluk duyma anlamına gelir.

*** Oyuna Dalma Bileşenleri:** Keşif, rol yapma, özelleştirme ve kontrol, gerçeklerden kaçma durumlarını içerir. *Keşif*, oyunları bulma ve keşfetmeye dayalı görevleri yerine getirmeyi ifade eder.

Rol yapma, oyunun hikâyesine uygun bir karakter oluşturma, diğer oyuncularla iletişim kurma, istediği oyunu oynama olanağı anlamı taşır. *Özelleştirme ve kontrol*, oyun karakteri ve ortamını kendine göre özelleştirme olanağını ifade eder. *Gerçeklerden kaçma*

⁶³ Erdoğan, Irmak, 2016

ise, günlük hayat problemleri, korku stres ve negatif duygulardan kaçınma isteği anlamına gelir.⁶⁴

Kuss, Griffiths ve Ögel (2012), bu bileşenlere oyunların ulaşılabilir olması ve ekonomiklik gibi etkenleri de ekleyerek, iş yeri, ev, otobüs gibi alanlarda oynama olanağı ve birçok oyuna ücretsiz ulaşma fırsatlarına değinmişlerdir

Wack ve Tantleff-Dunn (2009) ifadeleriyle, araştırma bulguları şiddet içeren dijital oyunların yalnızlık, depresyon ve düşük yaşam doyumu; Mentzoni ve ark. (2011) söylemleriyle, saldırganlık; Anderson ve Carnagey (2009), Anderson ve Carnagey (2005), Anderson ve ark. (2008), Anderson ve ark. (2004), Bartholow ve ark., Bilgi (2005), Bluemke ve ark. (2010), Demirtaş Mardan ve Ferligül Çakılcı (2014), Gentile ve ark. (2004), Möller ve Krahe (2009), Olson ve ark. (2009), Polman ve ark. (2008), Wang ve ark. (2009) sözleriyle, anksiyete; Gentile ve ark. (2004),

Mentzoni ve ark. (2011), söylemlerine göre, şiddet eğilimi; Fischer ve ark. (2010), Williams ve ark. (2011), ifadelerine göre, dikkat sorunları; Chan (2006),

⁶⁴ **Erdoğan, Irmak, 2016**

Gentile (2009), Gentile ve ark. (2012) ifadeleriyle şiddete karşı duyarsızlaşma; Anderson ve Bushman (2009), Bartholow ve ark. (2005), Engelhardt ve ark. (2011), Hummer ve ark. (2010), Montag ve ark. (2012), Wang ve ark. (2009) söylemleriyle de psikososyal problemler ile ilişkili olduğunu göstermiştir.⁶⁵

Araştırma bulgularının büyük çoğunluğunun, dijital oyunların olumsuz etkileri üzerine yapılmış olmasına rağmen, dijital oyunların yorgunluk ve stresi azalttığı, boş zamanlarını değerlendirdiği, insanı yoğun iş ortamından ve stresten uzaklaştırarak rahatlmasına ve eğlenmesine imkân sağladığı, problemlerle baş edebilmesine yardımcı olduğu, özgüveni yükselttiği görülmüştür.

Green ve Bavelier (2003), Griffiths (2005) ifadeleriyle, görsel dikkat becerilerini geliştirdiği ve eğitsel içeriği olan oyunların ders başarısını arttırdığını da (Green ve Bavelier 2003, Prot ve ark. 2014) kanıtlamıştır.

⁶⁵ **Erdoğan, Irmak, 2016**

2.8.1.4. İnternet Bağımlılığı

İnternet teknolojisi sayesinde insanlar, bilgisayarlarını, alış veriş, çeşitli bilgilere erişme, iletişim gibi birçok alanda kullanmaya başlamışlardır. Daha sonra insanların internet aracılığı ile gerçekleştirmiş olduğu işlemler sayısı artarak internet kullanımını yoğunlaştırmıştır.⁶⁶

Beraberinde bireylerin internet kullanım düzeylerini kontrol edemedikleri sonucunda internet bağımlılığı olarak tanımlanan bir bağımlılık türü ortaya çıkmıştır. İnternet bağımlılığı yaşayan insanlarda internete girdiği süreyi fark edememe, internetten uzaklaşamama, internet kullanımıyla ilgili obsesyonlar ve bu konuda dürtüsel davranma söz konusudur.⁶⁷

İnternet bağımlılığı üzerine yapılan araştırmalarda yoğun internet kullanımının bireylerin Kim ve ark. (2006), Jang ve ark. (2008), Akın ve İskender (2011), Dieris-Hirche ve ark. (2017) ifadeleriyle depresyon ve yalnızlığı arttırdığı; Ang ve ark. (2019), Çakır ve Oğuz, (2017) söylemleriyle, sosyal etkileşimlerini azalttığı

⁶⁶ Goldberg 1996, Caplan 2002, Shapira ve ark. 2003

⁶⁷ Young 1996, Young 1998, Beard ve Wolf 2001, Wolak ve ark. 2003, Young 2004

rapor edilmektedir. Ayrıca internet bağımlılığı ile bireylerin uyku ve yeme düzenleri ve akademik başarıları (Young 1999) arasında negatif bir ilişki bulunduğu ifade edilmektedir.⁶⁸

2.8.1.5.Sosyal Medya Bağımlılığı

Aktan (2018), günümüzde sosyal medya, toplumsal hayatta ve bilgiye ulaşmada bireylerin çeşitli sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için başvurulan önemli bir kaynak durumunda yer aldığından, haberleşme, iletişim sosyal paylaşım, oyun gibi birçok unsuru da içerisinde barındıran sosyal medyanın çağımızın en büyük kitle iletişim araçlarından biri olduğundan bahseder. İnternet bağımlılığı kapsamında ele alınan sosyal medya bağımlılığı, internet üzerinde bulunan kitle iletişim araçlarıyla, sosyal medya paylaşım sitelerini aşırı kullanmaktan kaynaklı bir bağımlılık türüdür.⁶⁹

Diğer bir ifadeyle sosyal medya bağımlılığı, sosyal medyanın aşırı kullanılması, kullanma isteğinin durdurulmaması, sosyal medya kullanılmadığında hissedilen, duygusal, fiziksel sorunların yaşanması,

⁶⁸ İlhan, Yam, 2020

⁶⁹ İlhan, Yam, 2020

sosyal ilişkilerle, günlük aktivitelere zarar verme olarak tanımlanır.⁷⁰

Bu sistem içerisinde bireyi teşvik eden güdüler, takipçi kazanma, beğeni alma, eğlendiren video paylaşımları veya grup oyunları gibi nedenler, bağımlılığı destekleyici faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bundan dolayı sosyal medya bağımlılığı hızlı bir şekilde gelişmektedir.⁷¹

2.9. Türkiye’de Sosyal Medyanın Aile ve Arkadaş İlişkilerine Etkisi

Sosyal medya kişilerin kendilerini ifade ettikleri, diğer kullanıcılarla iletişim ve etkileşim halinde olduğu yeni bir sanal medya türüdür.⁷²

Güleç (2018), yeni iletişim araçlarının gelişim göstermesi ve artmasıyla birlikte sosyal medyanın her geçen gün daha da arttığından, akıllı telefonların yaygınlaşmasıyla beraber sosyal medyaya erişimin daha kolay hale geldiğinden bahsetmektedir .

⁷⁰ Griffiths ve Szabo 2014, Van den Eijnden ve ark. 2016

⁷¹ İlhan, Yam, 2020).

⁷² Kumcağız, Özdemir, Demir, 2019

Bireyler açısından bakıldığında, internetin sadece bir iletişim kanalı olmadığı, aynı zamanda, çalışmaya, eğlenceye alışveriş yapmaya vb. çevirim içi faaliyetleri geliştirmede önemli bir yer tuttuğunu söylemek gerekir. İnternetin bireylere sunduğu tüm bu olanaklar, internet ve sosyal medya kullanımının gerek dünyada, gerekse Türkiye’de hızlı bir biçimde artmasına olanak vermiştir (Arslan-Cansever, 2009; Bozkur & Gündoğdu, 2017).

Sosyal medyanın ilk olarak geliştirildiği tür, sosyal paylaşım siteleridir. Sosyal paylaşım sitelerinden en yaygın olarak kullanılan sitelerse MySpace, Instagram, Twitter, günümüzdeki adı X, Facebook, Youtube, Windows Live Space gibi paylaşım siteleridir. Bu siteler dünyada ve Türkiye’de çok sayıda insan tarafından kullanılmaktadır (Kuşay, 2013). Sosyal medya sayesinde insanlar sanal olarak bir araya gelerek sosyalleşme ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar.

Sosyal medya etkilerini önce bireyler üzerinde, daha sonra davranışları ve psikolojisi değişen bireyler üzerinde, ayrıca toplumun sosyolojik, psikolojik ve

kültürel değerleri üzerine de değişmelere neden olmaktadır.⁷³

İnternete erişim imkânı arttıkça, sosyal medya kullanımını da ergenlerde, ön ergenlik döneminde olanlarda, lise çağlarındaki gençlerde hızla artış gösterdiği görülmüştür. Bu bağlamda sosyal medya kullanımında öğretmen ve/veya ebeveyn kontrolü olmadığı durumlarda, ergenlerin olumsuz içeriklerle karşılaşması ve bu durumlardan etkilenme olasılığı yüksek olması beklenmektedir.⁷⁴

İnternetin ve sosyal medyanın sağlıklı ve doğru kullanımı, ergenlerde kişisel, eğitsel ve sosyal alanlarda yararlı olurken, yanlış ve aşırı kullanımı bağımlılıkla beraber, arkadaş ve aile ilişkilerinde bozulmaları, kişisel hayatlarını ve kişiler arası ilişkilerini de olumsuz etkiledikleri görülmektedir.⁷⁵

Sosyal medyanın yoğun bir şekilde kullanımı bireylerde, gözlerde yanma, beden duruşunda bozukluk, boyun kaslarında ağrı, ellerinde uyuşma halsizlik gibi fiziksel şikâyetler; akademik başarıda düşüş, kişisel,

⁷³ **Kirschenbaum, 2004**

⁷⁴ **Çiftçi, 2018**

⁷⁵ **Akar, 2016**

okul ve aile sorunları, uyku bozuklukları, zamanı idare etmede güçlük, yemek yememe, aktivitelerde azalma, internet arkadaşları dışında izolasyongibi sosyal alanlarda şikayetlere neden olmaktadır.⁷⁶

2.10. Türkiye’de Dijital Oyunların Aile ve Arkadaş İlişkilerine Etkisi

Hayatımızın birçok alanında önemli değişimlere neden olan teknolojik gelişim, hayat tarzımızda, gündelik yaşantımızda değişikliğe uğramamıza neden olmuştur. Teknolojinin kullanımı hayatımızı kolaylaştırmakla birlikte, olumsuz alışkanlıklar kazanmamıza da sebep olmaktadır. İnternet kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte her alanda olduğu gibi, oyun aracı olarak da kullanılmaya başlanmıştır. Ülke nüfusumuzun %23.5’ini oluşturan 0-14 yaş grubu çocuklarımız (TUIK, 2018), geleneksel oyunlarımızdan uzaklaşarak, dijital oyunlara yönelmiştir.⁷⁷

Günümüz gençliği, dünden kalanlarla değil, yarın varolacak, dijital yaşantıya uyumlu yaşamaktadır. Sosyalleşmenin azaldığı, dostuk ve arkadaşlıkların

⁷⁶ Yeşilay, 2017

⁷⁷ Değerli, Özen, 2020

sanal ortama taşındığı bu dönem de oyunlar da sanal ortama taşınmıştır. Ayrıca, mobil teknolojileri giderek yaygınlaşmasıyla oyun oynamak için bilgisayar ortamında belirli bir yerde olma ortamı da ortadan kalkmıştır.

Bu durum, gençlerin, yetişkinlerin her dakika çevirim içi oyun oynama sürelerini arttırmıştır. Yapılan birçok aktiviteyle birlikte oyunların da bu teknolojiyle gerçekleşmesini sağlamıştır.⁷⁸

Oyunları ilgi çekici hale getiren özellikler vardır. Rekabet, ödüllendirmek, takdir etmek, merak, sürükleyici ve eğlence aracı olması, çocuklar arasından da oyunu her zaman ilgi çekici hale getirmiştir.⁷⁹

Her şeyde olduğu gibi dijital oyunları fazla oynamanın da zararlı yönleri vardır. Aşırı sinirlilik hali, ders başarısının düşmesi, monotonluk, hareketsizlikten kaynaklanan sağlık problemi, bağımlılık, dikkat ve algı problemi, günlük hayattaki sorumlulukları aksatma, oyun oynananm oyuna bağlı olarak intihar ve şiddet

⁷⁸ **Gürcan, 2010**

⁷⁹ **Değerli, Özen, 2020**

göstergeleri, görme problemleri, aile ve arkadaş ilişkilerinde olumsuz etkiler görülmektedir.⁸⁰

Geleceğimizin mimarı olan çocuklarımızda yaşanan ve yaşanması olası olan bu problemler eğitimciler ve ebeveynleri tarafından ürkütücü ve korku verici olumsuzluklar olarak nitelendirilmektedir.

Ebeveynler her ne kadar bu problemin farkında olsalar da, günlük iş yoğunluğu ve koşturması nedeniyle çocuklarının oyun başında geçirdiği süreyi kendilerine dinlenme süresi olarak gördüklerinden, çocuklarının dijital oyun oynamalarına göz yummaktadır ve ne kadar süre oyun oynadıklarının farkına varamamaktadırlar.⁸¹

Dijital oyunların sürükleyici, bağlayıcı, etkileyici özellikleri çocukları vergenleri sanal ortamın içine çekmiştir.

Zaman ve mekân kavramını ortadan kaldıran dijital oyunlar, oyun bağımlılığının önünü açmış, sosyal yaşantıyı, sosyal yaşantıyı, okul ve iş yaşantısını olumsuz etkilemiştir.

⁸⁰ Öncel, Tekin, 2015

⁸¹ Değerli, Özen, 2020

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KİTABIN GEREÇ VE YÖNTEMİ

3.1. Kitap için Yapılan Araştırmanın Modeli

Kitap için yapılan bu araştırmada, Türkiye’de 10-13 yaş arası çocukların dijital bağımlılığın çocuğun gelişimine aile, çevre ve arkadaş ilişkilerini nasıl etkilediğini incelemek amacıyla karma yöntem araştırma modeli, hem nicel hem de nitel veri toplama ve analiz teknikleri bir arada kullanarak, araştırma sorularına daha kapsamlı ve derinlemesine yanıtlar elde etmeyi amaçlanmıştır.

Araştırmanın modeli, betimleyici ve açıklayıcı nitelikte olup, karma yöntem yaklaşımı benimsenmiştir. Bu yaklaşım, araştırma konusunun çok boyutlu doğasını anlamak ve analiz etmek için birçok veri toplama yöntemlerinin birlikte kullanılmasını içerir.

3.2. Kitabın Örneklemi

Bu çalışma kesitsel bir araştırma olarak planlanmıştır. Çalışma Mayıs 2024 –Haziran 2024 arasında Türkiye’nin farklı illerinden, İstanbul ve Ankara’da

farklı sosyoekonomik ve demografik özelliklere sahip 10-13 yaş arası bireyler bu evreni oluşturmaktadır. Evren, dijital bağımlılığın, çocuğun gelişimine aile, çevre ve arkadaş ilişkilerini etkilemesi bakımından çeşitlilik göstermektedir.

Araştırmanın örnekleme, evreni temsil edecek şekilde 10-13 yaş arası öğrencilerden oluşacaktır. Örneklem seçimi farklı sosyo-ekonomik ve demografik özelliklere sahip bireylerin dahil edilmesini sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Örneklem seçiminde tabakalı örnekleme yöntemi kullanılacaktır.

Bu yöntem, farklı tabakalarda (bölge, gelir düzeyi, eğitim seviyesi, cinsiyet, yaş) bireylerin dengeli bir şekilde örnekleme dahil edilmesini sağlamaktadır.

Seçilen örnekleme uygulanacak anketler, katılımcıların dijital bağımlılığın, 10-13 yaş arası çocuklarda, çocuk gelişimine, aile, çevre ve arkadaş ilişkilerine etkisinin farkındalık düzeylerini ve gelişim durumlarını değerlendirecek şekilde tasarlanmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, Türkiye'deki 10-13 yaş arası çocukların dijital bağımlılığın çocuğun gelişimine aile, çevre ve arkadaş ilişkilerini nasıl etkilediğini incelemek için veri toplama aracı olarak anketler kullanılacaktır. Bu anketler araştırmanın birçok boyutunu kapsayacak şekilde tasarlanmıştır.

Anketler, araştırmanın nicel verilerini toplamak için kullanılacak ana araçlardır. Anket formu, demografik bilgiler, sağlık hizmetlerine erişim, hasta hakları bilinci ve farkındalık ve bilgi düzeyi gibi ilgili sorular içerecektir.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu, katılımcıların, dijital bağımlılık konusundaki, performans düşüklüğü, algı düşüklüğü ve sosyal izolasyon farkındalık düzeyleri hakkında bilgi toplamak amacıyla hazırlanmıştır.

3.3.2. Dijital Bağımlılık Ölçeği

Dijital bağımlılık ölçeği, 14 sorudan oluşan Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr.

Tuncay Dilci tarafından hazırlanmış olup, 1, 2, 3, 4. ve 5. sorular performans düşüklüğü ile ilgili bilgileri içermektedir. 6, 7, 8, 9 ve 10. Sorular algı düşüklüğü ile bilgiler içermektedir. 11, 12,13. ve 14. Sorular sosyal izolasyon ile ilgili bilgileri içermektedir.

Ölçek, “Tamamen Katılıyorum” (1), “Katılıyorum” (2), “Kısmen Katılıyorum” (3), “Katılmıyorum” (4), “Hiç Katılmıyorum” (5) şeklinde puanlanmaktadır.

3.4. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada, Türkiye’deki 10-13 yaş arası çocukların dijital bağımlılığın çocuğun gelişimine aile, çevre ve arkadaş ilişkilerini nasıl etkilediğini incelemek amacıyla online anket yöntemi kullanılarak araştırmanın verilerini toplamak için 220 kişi üstünden düzenlenmiş olup, kapsamlı bir anket çalışması düzenlenmiştir.

Türkiye’nin İstanbul ve Ankara şehirlerinde 10-13 yaş arası katılımcılarına uygulanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Çalışmada araştırma sonucunda elde edilen bulguların değerlendirilmesi istatistiksel programlardan olan JAMOVİ programı kullanılmıştır. Veri analizinde, Jamovİ Analiz (Demografik Yapı Analiz ve Karşılaştırılması), Jamovİ 2.3.21 Versiyonu Betimsel Analiz Demografik İstatistik, One Way Anova Testi, Shapiro-Wilk Testi ve Homogeneity of Variances Testleri yapılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel metotlar (frekans, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanılmıştır.

Çalışmada kullanılan hipotez testleri bağımsız örnek t testi ve anova ve korelasyon analizidir. İki den fazla grup durumunda parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında tek yönlü (one way) anova testi ve farklılığa neden olan grubun tespitinde post hoc Tukey testi kullanılmıştır.

Sonuçlar %95 güven aralığında, anlamlılık $p < 0,05$ düzeyinde çift yönlü olarak değerlendirilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. KİTAP İÇİN YAPILAN ARAŞTIRMANIN BULGULARI

4.1.Literatür Taramasından Elde Edilen Bulgular

Literatür taramasında, dijital oyunlar, sosyal medya ve internet bağımlılığının etkileri ile elde edilen çeşitli literatür bulguları aşağıda yer almaktadır.

4.1.1. Dijital Oyunların Olumsuz Etkileri

Oyun çocukların yaşamında önemli bir yere sahiptir. Akandere'nin (2003), aktarmasına göre, Koçyiğit, Tuğluk ve Kök (2007), Aristo (M.Ö. 384-322) için oyunun, çocuklar için hayatın provası olduğunu söyler.⁸²

Huizinga (2006), oyunun kültürden de eski olduğunu ifade eder. Ayrıca Platon (M.Ö.427-347), oyunun çocukların eğitim sürecindeki önemine değinir. Gazali'ye göre (1058-1111), oyun çocuğun beyin gelişiminde önemli bir yere sahiptir.

⁸² Özbek, 2021

Sanayi ve teknolojinin gelişimi, her alanı etkilediği gibi oyun alanını da etkilemiştir. Daha önceleri oyun alanları geniş ve geleneksel oyunların fazla oynandığı zamanlarken, sanayi ve teknolojinin gelişimi elektrikliğin bulunmasına, elektrikliğin bulunması da çeşitli teknoloji aletlerin keşfine sebep olmuştur.

Teknolojinin gelişmesiyle ortaya çıkan bilgisayar, telefon, tablet gibi teknolojik aletler ve geliştirilen mikroçipler sayesinde, oyunlar artık teknolojik aletlerde, dijital ortamlarda oynanmaya başlamış, bundan dolayı oyun alanları daralmıştır. Geleneksel oyunların yerini, dijital oyunlar almıştır. Bu durumun da olumsuz sonuçları olmuştur. Aşırı sinirlilik hali, monotonluk, dijital oyun oynarken geçirilen fazla süreye, oyunun başından kalkamamaya bağlı olarak oyun bağımlılığı, ders başarısının düşmesi, algı ve dikkat problemi, günlük hayattaki işleri aksatma durumu, intihar düşünceleri, monotonluk, arkadaş, aile ilişkilerinden olumsuz etkilenme, olumsuz davranış değişikliği, gözlerde bozukluk, oturma bozukluğu gibi sorunları tetiklediği görülmüştür.⁸³

⁸³ Öncel, Tekin, 2015

Şiddet içerikli oyunların oynanması ise, depresyon, yalnızlık, saldırganlık, anksiyete, düşük yaşam doyumu, şiddet eğilimi, olumlu davranışlarda azalma, şiddet eğilimi, dikkat sorunları, şiddete karşı duyarsızlaşma gibi psikososyal davranış problemleri görülmektedir (Erdoğan, Irmak, 2016).

4.1.2. Sosyal Medya Kullanımının Olumsuz Etkileri

Kişilerin kendilerini ifade ettikleri, teknolojinin de artmasıyla birlikte sanal bir ortam olarak ifade edilen sosyal medya, çeşitli paylaşım siteleriyle bireyleri sanal ortamda iletişim kurmalarını, alışveriş yapmalarını, bilgiye daha rahat ve hızlı ulaşmalarını sağlamaktadır. Daha çok bilgisayar, tablet ve cep telefonları gibi teknolojik aletlerle bu sağlanmaktadır.

Çeşitli sosyal medya paylaşım siteleri olan Youtube, Twitter, bu günkü adıyla X patformu, Facebook, Instagram gibi siteleri kullanan genç ve yetişkin sayısı her geçen gün artmaktadır. Bu sitelerin alışveriş yapma, bilgi paylaşımının hızlı ve kolay olması, insanların kendi arasında iletişim kurmasını sağlaması gibi olanakları sağladığından, bu siteleri kullanım oranları her geçen gün artmaktadır.

Ayrıca, bu sitelerde geçen zaman hızla arttığı için, kolaylık ve hızın da getirdiği rahatlıkla sosyal medyadan ayrılamama durumları bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu sorunlar başta sosyal medya bağımlılığıyla birlikte, sosyalleşmenin sanal ortama taşınmasını, iletişimin gerçek değil, sanal olarak gerçekleşmesini beraberinde getirmektedir. Çocuklarda sosyal medyanın hızla yayılması, arkadaş ilişkilerini sanal ortama taşıyarak, iletişim ve dil gelişimini etkilemektedir.

Yüz yüze yapılmayan iletişim çocuklarda özellikle arkadaş, aile ve çevre ilişkileriyle birlikte, dilsel gelişimiyle algı ve dikkat sürelerini, yani zihinsel gelişimlerini de olumsuz etkileyebilmektedir. Burada önemli olan sosyal medyada geçen süre ve sosyal medyanın başından ayrılamama durumudur.

4.1.3. İnternet Bağımlılığının Olumsuz Etkileri

Teknoloji çağı olarak nitelendirebileceğimiz bu çağda, internet, hayatımızın vazgeçilmezi haline gelmiştir. İnternetin, dolayısıyla, internetle erişilebilen sosyal medyanın ortaya çıkış amacı, bilgi paylaşımını kolaylaştırmak, iletişim arttırmak olsa da, internetin

tahminden daha hızlı yaygınlaşması bazı psikolojik, patolojik, sosyal sorunlara neden olmuştur. Bunlardan biri de internet bağımlılığıdır.

İnternet bağımlılığı, tıpkı sosyal medya bağımlılığı gibi, internetin ve sosyal medyanın bize sunduğu bilgi paylaşımı ve iletişimin kolaylaşmasını sağlaması, alışverişlerin de internet ağıyla daha kolay yapılması, eğitim ve bir çok alanda internetin hayatı kolaylaştırması, internetin başında daha fazla vakit geçirmemizi ve internetin başından kalkmamızı sağlamaktadır. Bu durum da internet bağımlılığına yol açmaktadır.

Çocuklar için internet eğitim alanında da çok önemli bir yere sahiptir. Araştırmalar, bilgi paylaşımları daha hızlı ve kolay bir şekilde yapıldığından çocuklar için de internet vazgeçilmez bir hal haline gelmiştir. Sosyal medyayla daha çok iletişim kuran çocuklar artık internet başından ayrılamaz, ve internette geçen zamanı daha çok artmaya başlamıştır. Bu da internet bağımlılığına sebep olmaktadır.⁸⁴

⁸⁴ Arısoy, 2009

İnternet bağımlılığı, tıpkı sosyal medya ve oyun bağımlılığında olduğu gibi, sinirlilik, tahammül edememe, arkadaş, aile, çevre iletişim ve ilişkilerinde problemler, bir şey yapmama isteği, depresyon, ansiyete gibi psikososyal ve davranışsal problemlere neden olmaktadır.

Bilgilere kolay erişebilirlik gelişim dönemlerinin yaşları konusunda da değişikliğe neden olmuştur. Özellikle dil gelişimi, bilişsel gelişim alanlarında ve ergenlik dönemleri yaşlarında değişiklikler meydana gelmiştir. Sosyal gelişimde de, sosyalleşme anlamında gerileme görülmektedir.

4.2.Araştırmadan Elde Edilen Bulgular

Aşağıda 10-13 Yaş Arası Gelişmekte Olan Çocuklarda Dijital Bağımlılığın Çocuğun Gelişimine-Aileye ve Çevreye Etkisi üzerine yapılan araştırmada Prof Dr. Tuncay Dilci'nin izniyle yapılan ve ona ait olan Dijital Bağımlılık Ölçeği anketinden elde edilen sayısal bulgular yer almaktadır.

4.2.1.Anova ve SPSS, Jamovi, KMO Analizlerinden Elde Edilen Bulgular

Tablo 1. Gender Distribution of the Sample Group

Örneklem Grubunun Cinsiyet Dağılımı/ Frequencies of kişi

Cinsiyet	Yaş	Counts	%of Total	Cumulative %
Erkek	10 Yaş	26	11.8 %	11.8 %
	11 Yaş	27	12.3 %	24.1 %
	12 Yaş	31	14.1 %	38.2 %
	13 Yaş	35	15.9 %	54.1 %
Kız	10 Yaş	21	9.5 %	63.6 %
	11 Yaş	15	6.8 %	70.5 %
	12 Yaş	28	12.7 %	83.2 %
	13 Yaş	37	16.8 %	100.0 %

Tablo 1 Analiz

Yapılan Bilimsel Araştırma Jamovi 2.3.21 versiyonu kullanılarak çoklu analiz yapılmıştır. Jamovi Betimsel/Demografik istatistik. Örneklem grubunun cinsiyet dağılımı belirtilmiştir. Tablo 1'de gösterilmiştir. Tablo 1 örneklemin cinsiyet dağılımını göstermektedir.

Tablo 1'deki veriler, örneklem grubunun aşağıdakilerden oluştuğunu göstermektedir.101 kız öğrencinin oranı %45,8, 119 erkek öğrencinin oranı ise öğrenci oranı %54,1'tür.

Ankete katılan 220 kişi arasından 101 kız öğrenci içersin de en yüksek katılım sağlayan 37 kız öğrenci ile %16.8 katılım sağladığı görülürken, yine 119 erkek öğrencilerin 13 yaşında olan katılım değeri 35 erkek öğrenci ile %15,9 olarak bulunmuştur.

Buna göre ankete katılım oranı demografik bilgi istatistiki betimsel olarak 13 yaş grubunda kız öğrenci sayısının erkek öğrenci sayısına oranı daha fazladır. Bu durum 10 yaş erkek öğrenci katılımında 26 öğrenci ile %11,8, 11 yaş erkek katılım %12,3 ve 27 öğrenci 12 yaş erkek katılım sayısı 31 ile 14,1 bulunmuştur. Ayrıca 10 yaş kız öğrenci katılım sayısı 21 ile %9,5, 11 yaş kız öğrenci katılım sayısı ise 15 ile %6,8 ve 12 yaş kız öğrenci sayısı 28 ile %12,7 oranı bulunmuştur.

Tablo 2. KMO and Bartlett's Test

χ^2	Df	P
3,58	3.00	< 0,01

Demografik betimsel analize yaş oranı olarak katılım sayısı açısından değerlendirildiğinde En yüksek katılım 13 yaş kızlarda 37 ile %16,8 ayrıca erkeklerde ise 13 yaş erkek öğrenci sayısı 35 ile %15,9 oranı 13 Yaş grubunda kız öğrencilerin katılımı erkek öğrencilerden daha fazladır. Demografik bulgulara katılım oranı ise en düşük 10 yaş grubu kız öğrencilerde görülmektedir. Kız öğrenci katılım sayısı 21 ile %9,5 ve 10 yaş grubu erkek öğrenci katılım sayısı 26 öğrenci ile %11,8 oranında bulunmuştur. Buna göre, betimsel analiz istatistiksel olarak bakıldığında 10 yaş grubu en az katılım oranı kız öğrencilerde görülmektedir. 21 öğrenci %9,5 dur.

Tablo 2 Analiz

Küresellik, KMO'nun 1'e ne kadar yakın olduğu bilinmektedir, ile faktör analizi için verilerin analizi yapılabilir. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett Testi daha güvenilir olduğunu göstermektedir. KMO değerinin sonucu ölçeği 0,94'tür. Ayrıca, 0,90 civarında bir değerle, bir ölçek mükemmel olduğuna inanılmaktadır. Bartlett Küresellik Testi Bartlett Testinin Yeterlilik Değeri .940 ve Bartlett Testinin Ki-Kare Değeri 3,58 E3, df 3,00 Sig. (p) 0.000 bulgulara yansıtılmıştır.

P 0,05 < 0,01 dan olması ise değişkenler arası uygunluğunu göstermektedir. Df değeri serbestik değeri olarak bilinmektedir araştırma analizinde 3,00 olarak bulunmuş olup araştırmanın istatistiksel olarak uygunluğunu doğrulamıştır. Küresel olarak uyumludur.

KMO Measure of Sampling Adequacy

	MSA
Performans Düşüklüğü	0.728
Sosyal İzolasyon	0.793
Algı Düşüklüğü	0.689

Tablo 2 Faktör Analizi

Araştırma üç alt faktör üzerinden yapılmıştır. Bartlett testi, ilişkinin aşağıdaki gibi olup olmadığını gösterir. Değişkenler arasında yeterli, dolayısıyla (p) değeri daha düşük anlamlı 0.05 derecesinden daha yüksek olması, Bartlett testi, ilişkinin aşağıdaki gibi olup olmadığını gösterir.

Değişkenler arasında yeterli, dolayısıyla (p) değeri daha düşük anlamlı 0.05 derecesinden daha yüksek olması faktör analizi için değişkenler arasında yeterli ilişki elde edilen verilerin faktör analizi için uygun olduğu hipotez kabul edilmektedir.

Tablo 3. Scale Variances of Factor Loadings

Faktör Uygunluğu Sağlamaktadır	SS Loadings	% of Variance	Cumulative %
1 Performans	1.592	39.8	39.8
2 Sosyal İzolasyon	1.540	38.5	78.3
3 Algı Düşüklüğü	0.852	21.3	99.6

Tablo 3 Analiz

Araştırmada takip edilen süreçlerin ardından test ile ölçeğin yapı geçerliliğinin incelenmesi düzeltilmesi mümkün olmayan ve faktörü yükleme değeri 0,30'un altında olanlar çıkarılmıştır. 3 alt faktör ölçekten kullanılmış olup toplamda 14 soru sorulmuştur.

Dijital bağımlılık üzerine öğrencilerin performans açısından varyansın %'si 39,8, sosyal izolasyon üzerine öğrencilerin performans açısından varyansın %'si 38,5 ve dijital bağımlılığın öğrencilerin algı düşüklüğüne etkisi performans açısından varyansın %'si 21,3 toplamda üç faktörün toplam değeri %99,6 olarak güvenilirlik geçerliliğini de göstermektedir.

Tablo 4. Independent Samples T-Test

Jamovi 2.3.21 version kullanılarak tablolar oluşturulmuştur.

	Statisti	df	p	Mean	SE	Effec	t Size
	c			diffe	diffe	t	
				rence	rence	Size	
Perf	Stu	-	2	0.	-	Co	-
orm	dent	0.5	1	58	0.3	hen	0.
ans	's t	45	8	6	27	's d	07
Düş							37
üklü							
ğü							
Algı	Stu	0.3	2	0.	0.2	Co	0.
Düş	dent	52	1	72	06	hen	04
üklü	's t		8	5		's d	76
ğü							
Sosy	Stu	-	2	0.	-	Co	-
al	dent	0.7	1	44	0.3	hen	0.
İzola	's t	63	8	6	73	's d	10
syon							33

Note. $H_a \mu_{\text{Erkek}} \neq \mu_{\text{Kız}}$

Cohen's d'sine göre etki büyüklüğü algı düşüklüğü için düşük(0.04), performans düşüklüğü için orta(0.07), sosyal izolasyon için büyüktür (.01). Cohen's d'sine göre Öğrencilerin Samples T testi üzerinden Perfonmans düşüklüğü, Algı düşüklüğü ve Sosyal İzalasyon p değerlerini arasında farklılıklar

göstermekte olup doğruluğu anlaşılmıştır. P değerine göre T-testi oransal açıdan 0,05 üstünde oldu için olumsuz bir fark görülmemektedir. Öğrencilerin Performans düşüklüğünde ortalama farkı Mean Differans -0,327 Algı düşüklüğündeki ortalama fark 0,585 ve Sosyal izolasyondaki ortalama fark ise 0,489 olarak görülmektedir.

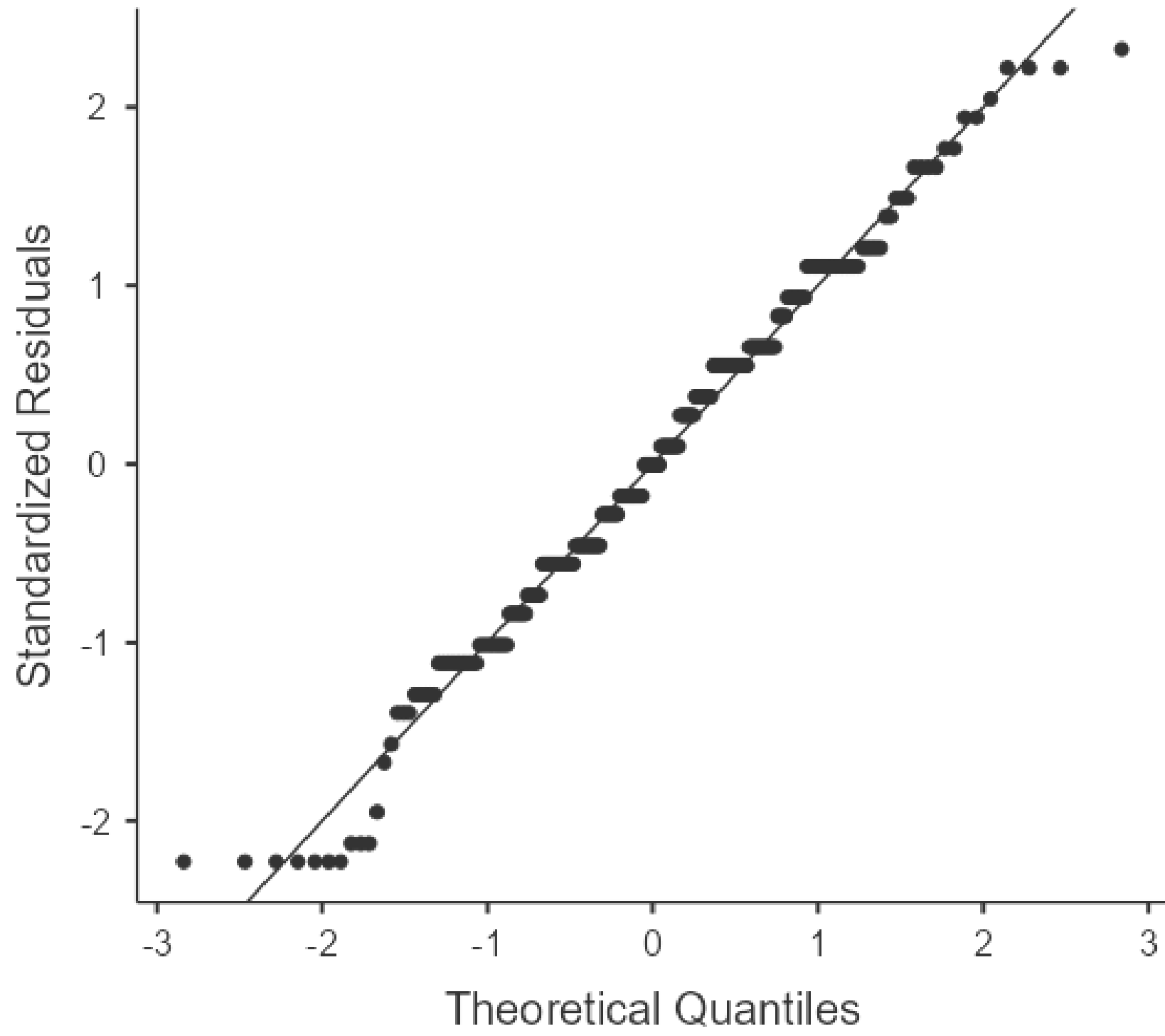
Tablo 5. Normality Test (Shapiro-Wilk)

	W	p
Performans Düşüklüğü	0.987	0.036
Algı Düşüklüğü	0.983	0.010
Sosyal İzolasyon	0.987	0.036

Note. A low p-value suggests a violation of the assumption of normality

Normallik varsayımı (Shapiro-Wilk testine bakılmıştır) karşılanmıştır. P değeri 0.05'in üzerinde $p=xxxxx$ olarak hesaplandığından normal dağılımdan anlamlı derecede farklı değildir, normale yakın dağılmıştır.

Tablo 6. Q-Q Plot Grafik Gösterimi



Tablo 6 Analiz

Q-Q Plot grafiğine göre örneklem dağılımı ideal dağılım çizgisinin etrafında görünmektedir, sapmalar var ancak tolere edilebilir, normalden anlamlı derecede farklı değil.

Varyansların homojenliği sağlanmış görünmektedir. Gruplar birbirine yakındır. P değeri .05'in üzerinde $p=xxxx$ olarak hesaplanmıştır

Tablo 7 . Homogeneity of Variances Test (Levene's)

	F	df	df2	p
Performans Düşüklüğü	1.16435	1	218	0.282
Algı Düşüklüğü	0.00253	1	218	0.960
Sosyal İzolasyon	3.53919	1	218	0.061

Note. A low p-value suggests a violation of the assumption of equal variances

Tablo7 Analiz

Levene's homojenlik testine göre p değeri .05 in üzerinde algı düşüklüğü (p=.96) performans düşüklüğü (p=.28) ve sosyal izolasyon için (p=.06).olduğu görülmektedir. Buna göre yapılan tesler homojendir denilebilir.

Tablo 8 Frequencies of Çocuğun Cinsiyeti

Çocuğun Cinsiyeti	Counts	% Total	of	Cumulative %
Erkek	119	54.1 %		54.1 %
Kız	101	45.9 %		100.0 %

Tablo 8 Analiz

Bu tabloda ankete katılan kız ve erkek öğrencilerin verileri yer almaktadır. Bu verilere göre ankete katılan 220 öğrencinin 119 erkektir. %54,1 ve 101 kız Öğrenci ise %45,9 olarak bulunmuştur.

Tablo 9. Frequencies of Velinin Öğrenim Durumu

Velinin Durumu	Öğrenim	Counts	% of Total	Cumulative %
Yüksek Lisans		30	13.6 %	13.6 %
Lisans		98	44.5 %	58.2 %
İlköğretim		21	9.5 %	67.7 %
Lise		65	29.5 %	97.3 %
Doktora		6	2.7 %	100.0 %

Tablo 9 Analiz

Veli katılımının yüksek olduğu ankette bu verilere göre en yüksek lisans mezunu 98 kişi ile %44,5 dikkati çeken bir önemli faktör ise ankete katılan velilerin içinde doktora yapan velilerin olması dikkat çekici olarak görülmektedir. Doktora yapan veli sayısı 6 kişi ile %2,7 olarak bulunmuştur.

Tablo 10. Frequencies of Çocuğun Kardeş Sayısı

Çocuğun Sayısı	Kardeş	Counts	% of Total	Cumulative %
1		53	24.1 %	24.1 %
2		116	52.7 %	76.8 %
3		42	19.1 %	95.9 %
4 ve Üstü		9	4.1 %	100.0 %

Tablo 10 Analiz

Demografik bulgular kısma ait veriledenı ise 9 o çocukların kardeş sayılarının 2 farkla sayısına sahip öğrenciler 116 kişi olarak görülmüş olup %52,7 bulunmuştur. Ayrıca 4 kardeş ve yukarısı olan öğrenci sayısı ise 9 olup %4,1 olarak bulunmuştur.

Tablo 11. ANOVA - Performans Düşüklüğü

	Sum of Squares	Df	Mean Square	F	P
Cinsiyet	5.84	1	5.84	0.297	0.586
Residuals	4289.89	218	19.68		

Tablo 11 Analiz

Anova testine göre p değeri=.05'den büyük olduğundan yapılan çalışmaya göre cinsiyetin Çocuğun performansı üzerinde olumsuz bir anlamlı fark görülmemiştir. (Ankete göre olumsuz etkisi yoktur)

Tablo 12. ANOVA - Sosyal İzolasyon

	Sum of Squares	Df	Mean Square	F	P
Cinsiyet	7.61	1	7.61	0.583	0.446
Residuals	2847.13	218	13.06		

Tablo 12 Analiz

Anova testine göre p değeri=.05'den büyük olduğundan yapılan çalışmaya göre cinsiyetin Çocuğun sosyal izolasyon açısından olumsuz bir anlamlı fark görülmemiştir. (Ankete göre olumsuz etkisi yoktur).

Tablo 13. ANOVA - Algı Düşüklüğü

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	P
Cinsiyet	2.32	1	2.32	0.124	0.725
Residuals	4074.93	218	18.69		

Tablo 13 Analiz

Anova testine göre p değeri=.05’den büyük olduğundan yapılan çalışmaya göre cinsiyetin Çocuğun *Algı Düşüklüğü* açısından olumsuz bir anlamlı fark görülmemiştir. (Ankete göre olumsuz etkisi yoktur).

4.2.2. Dijital Bağımlılık Ölçeği İçin Yapılan Anket Sonuçları ve Yorumları

Ölçek soruları Jamovi 2.3.21 versiyonu kullanılarak çoklu analiz yapılması ile soruların yüzde frekansları bulunmuştur. Frekanslar anlamlı sonuçlar ifade etmektedir.

Araştırma yapılırken şunlara dikkat edilmiştir:

Aşağıdaki her bir maddeyi okuyun bu madde sizin için her zaman doğruysa “Kesinlikle Katılıyorum”, genelde doğru ise “Katılıyorum”, emin değilse “Kararsızım”,

genelde doğru değilse “Katılmıyorum”, hiçbir zaman doğru değilse “Kesinlikle Katılmıyorum” şeklinde işaretleyiniz.

Tablo 14. Performans Düşüklüğü**Frequencies of**

Tablo 14. Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet nedeniyle yemeği pek önemsemem.	Counts	% of Total	Cumulative %
Katılmıyorum	89	40.5 %	40.5 %
Karasızım	60	27.3 %	66.7 %
Katılıyorum	41	18.6 %	86.4 %
Kesinlikle Katılmıyorum	19	8.64 %	95.0 %
Kesinlikle Katılıyorum	11	5.0 %	100.0 %

Tablo 14 Analiz

(10-11-12-13) yaşlarında olan ve 2 kademedede okuyan 220 öğrenciye 5 likert tipi daha önceden güvenilirliği kanıtlanmış 14 adet dijital bağımlılık ölçeği anket sorusu kullanılmış olup öğrencilerden alınan veriler araştırmaya olduğu gibi aktarılmıştır. 10-13 Yaş Arası

Gelişmekte Olan Çocuklarda Dijital Bağımlılığın Çocuğun Gelişimine-Aileye Ve Çevreye Etkisi araştırılmış olup 3 alt faktör analizi yapılmıştır.

Bu ölçek sorusunda 220, öğrencinin performans düşüklüğü ölçülmüştür. Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet nedeniyle yemeği pek önemsemem diye öğrenciye sorulmuştur 5 likert tipine göre alınan verilerden çeşitli bulgular ve sonuçlar elde edilmiştir.

Dijital aletlerin öğrenciler üzerinde bağımlılığın ve performansın etkileri üzerine 220 öğrenciye Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet nedeniyle yemeği pek önemseyip önemsenmediği 5 likert tipi anket ölçeğine göre sorulmuş olup alınan cevaplar şu şekilde bulunmuştur.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet nedeniyle yemeği pek önemsemem cevabı veren 220 öğrenciden 89 öğrenci katılmıyorum %40,5 cevabı vermiştir. Kararsızım diyen öğrenci sayısı 60 ve %27,3 bulunmuştur.

41 öğrenci katılıyorum cevabı vermiştir. Bu da %18,6 olarak bulunmuştur. 19 öğrenci kesinlikle katılmıyorum cevabı vermiştir. %8,64 ve kesinlikle katılıyorum cevabı veren öğrenci sayısı ise 11 ile %5 olarak bulgusal veri elde edilmiştir.

Tablo 14 Analiz Yorumları

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet nedeniyle yemeği pek önemsemem diyen öğrenci sayısı 41 kişidir buna göre %18,6 olarak bulunmuştur.

Fakat sorunun öğrencinin performans düzeyine göre farkındalığına bakıldığında tv, gsm, internet gibi güncel elektronik aletlerin dikkat dağıtıcı olmadığı bu nedenle de yemek yemeği önemsemeyecek derecede algılarını etkilenmediğini söyleyen öğrenci sayısı ise katılmıyorum diye cevap veren 89 öğrenci ile % 40,5 bulunmuştur.

Buna göre bu elektronik aletler öğrenciyi performans açısından çok fazla etkilemediği görülmektedir.

Tablo 15. Performans Düşüklüğü

Frequencies of

Tablo 15. Bilgisayar, cep telefonu, TV internet yanımdayken olmadığında yapacağım işlemleri düşünürüm	Counts	% of Total	Cumulative %
Katılmıyorum	67	30.5 %	30.5 %
Kararsızım	36	16,4 %	46.9 %
Katılıyorum	78	35,5 %	82.4 %
Kesinlikle Katılmıyorum	25	11,4 %	93.8 %
Kesinlikle Katılıyorum	14	6,4 %	100.0 %

Tablo 15 Analiz

İkinci kademedeki okuyan 220 öğrenciye 5 likert tipi daha önceden güvenilirliği kanıtlanmış 14 adet dijital bağımlılık ölçeği anket sorusu kullanılmış olup öğrencilerden alınan veriler araştırmaya olduğu gibi aktarılmıştır. 10-13 Yaş Arası Gelişmekte Olan

Çocuklarda Dijital Bağımlılığın Çocuğun Gelişimine-Aileye Ve Çevreye Etkisi araştırılmış olup 3 alt faktör analizi yapılmıştır. Bu ölçek sorusunda 220, öğrencinin performans düşüklüğü ölçülmüştür. **Bilgisayar, cep telefonu, TV internet yanımında olmadığında onunla yapacağım işlemleri düşünürüm** diye öğrenciye sorulmuştur 5 likert tipine göre alınan verilerden çeşitli bulgular ve sonuçlar elde edilmiştir.

Dijital aletlerin öğrenciler üzerinde bağımlılığın ve performansın etkileri üzerine 220 öğrenciye Bilgisayar, cep telefonu, TV internet yanımında olmadığında onunla yapacağım işlemleri düşünürüm diye sorulmuştur. 5 likert tipi anket ölçeğine göre sorulmuş olup alınan cevaplar su şekilde bulunmuştur.

Bilgisayar, cep telefonu, TV internet yanımında olmadığında onunla yapacağım işlemleri düşünürüm yemeği pek önemsemem cevabı veren 220 öğrenceden 67 öğrenci katılmıyorum %30,5 cevabı vermiştir. Kararsızım diyen öğrenci sayısı 36 ve %16,4 bulunmuştur.

78 öğrenci katılıyorum cevabı vermiştir. Bu da %35,5 olarak bulunmuştur. 25 öğrenci kesinlikle katılmıyorum cevabı vermiştir. %11,4 ve kesinlikle katılıyorum cevabı veren öğrenci sayısı ise 14 ile %6,4 olarak bulgusal veri elde edilmiştir.

Tablo 15 Analiz Yorumları

Bilgisayar, cep telefonu, TV internet yanımda olmadığına onunla yapacağım işlemleri düşünürüm diye 220 öğrenciye sorulduğunda sürekli bir saplantı, algıda bu elektronik aletlere odaklanma 78 öğrenci katıldığını ifade etmiş buda %35,5 oranında çıkmaktadır.

Buna göre sürekli bu elektronik aletleri düşünen birey performansının bu elektronik aletlere bağlı olduğu düşünülmektedir. Bu duruma katılmıyorum cevabı veren öğrenci sayısı ise hayır sürekli bu elektronik aletleri düşünmediğini ifade etmişlerdir 67 öğrenci %30,5 ile görülmektedir.

Tablo 16. Performans Düşüklüğü

Frequencies of

Tablo 16. Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet kullanamadığımda huysuz ve sınırlı hissedirim.	Counts	% of Total	Cumulative %
Katılmıyorum	87	39.5 %	39.5 %
Kararsızım	37	16,8 %	56.3 %
Katılıyorum	43	19.5 %	75,8 %
Kesinlikle Katılmıyorum	39	17.7 %	93,5 %
Kesinlikle Katılıyorum	14	6.4 %	100.0 %

Tablo 16 Analiz

2 kademedeki okuyan 220 öğrenciye 5 likert tipi daha önceden güvenilirliği kanıtlanmış 14 adet dijital bağımlılık ölçeği anket sorusu kullanılmış olup öğrencilerden alınan veriler araştırmaya olduğu gibi aktarılmıştır. 10-13 Yaş Arası Gelişmekte Olan Çocuklarda Dijital Bağımlılığın Çocuğun Gelişimine-Aileye Ve Çevreye Etkisi araştırılmış olup 3 alt faktör analizi yapılmıştır. Bu ölçek sorusunda 220, öğrencinin performans düşüklüğü ölçülmüştür. **Bilgisayar, cep**

telefonu, TV, internet kullanamadığımda huysuz ve sınırlı hissederim diye sorulmuştur 5 likert tipine göre alınan verilerden çeşitli bulgular ve sonuçlar elde edilmiştir.sqw

Dijital aletlerin öğrenciler üzerinde bağımlılığın ve performansın etkileri üzerine 220 öğrenciye **bilgisayar, cep telefonu, TV, internet kullanamadığımda huysuz ve sınırlı hissederim** diye sorulmuştur. 5 likert tipi anket ölçeğine göre sorulmuş olup alınan cevaplar şu şekilde bulunmuştur.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet kullanamadığımda huysuz ve sınırlı hissederim cevabı veren 220 öğrenciden 87 öğrenci katılmıyorum %39,5 cevabı vermiştir. Kararsızım diyen öğrenci sayısı 37 ve %16,8 bulunmuştur.

43 öğrenci katılıyorum cevabı vermiştir. Bu da %19,5 olarak bulunmuştur. 39 öğrenci kesinlikle katılmıyorum cevabı vermiştir. %17,7 ve kesinlikle katılıyorum cevabı veren öğrenci sayısı ise 14 ile %6,4 olarak bulgusal veri elde edilmiştir.

Tablo 16 Analiz Yorumları

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet kullanamadığımda huysuz ve sinirli hissedirim. Performans alt basamağına göre 220 öğrenciden bu soruya cevap veren katılmıyorum 87 kişi ve %39,5 ile bu elektronik aletlerin kullanılmadığında kişiyi huysuz ve sinirli yaptığı yönünde bir sonuç çıkmamaktadır.

Fakat az sayıda ad olsa evet bu elektronik aletlerin kullanılmadığında kişiyi huzursuz ve sinirli bir ruh haline döndüreceğini ifade eden kişi sayısı ise 43 öğrenci ile %19,5 bulunmuştur.

Tablo 17 Performans Düşüklüğü

Frequencies of

Tablo 17. Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet başında her zamanki zamanı geçirdiğim halde eskisi gibi keyif almıyorum, daha fazlasını istiyorum.	Counts	% of Total	Cumulative %
Katılmıyorum	90	40.9 %	40.9 %
Kararsızım	34	15.5 %	56.4 %
Katılıyorum	49	22.3 %	78.6 %
Kesinlikle Katılmıyorum	36	16.4 %	95.0 %
Kesinlikle Katılıyorum	11	5.0 %	100.0 %

Tablo 17 Analiz

İkinci kademedeki okuyan 220 öğrenciye 5 likert tipi daha önceden güvenilirliği kanıtlanmış 14 adet dijital bağımlılık ölçeği anket sorusu kullanılmış olup öğrencilerden alınan veriler araştırmaya olduğu gibi aktarılmıştır. 10-13 Yaş Arası Gelişmekte Olan Çocuklarda Dijital Bağımlılığın Çocuğun Gelişimine-Aileye Ve Çevreye Etkisi araştırılmış olup 3 alt faktör

analizi yapılmıştır. Bu ölçek sorusunda 220, öğrencinin performans düşüklüğü ölçülmüştür. **Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet başında her zamanki zamanı geçirdiğim halde eskisi gibi keyif almıyorum, daha fazlasını istiyorum** diye öğrenciye sorulmuştur 5 likert tipine göre alınan verilerden çeşitli bulgular ve sonuçlar elde edilmiştir.

Dijital aletlerin öğrenciler üzerinde bağımlılığın ve performansın etkileri üzerine 220 öğrenciye **bilgisayar, cep telefonu, TV, internet başında her zamanki zamanı geçirdiğim halde eskisi gibi keyif almıyorum, daha fazlasını istiyorum** diye sorulmuştur. 5 likert tipi anket ölçeğine göre sorulmuş olup alınan cevaplar şu şekilde bulunmuştur.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet başında her zamanki zamanı geçirdiğim halde eskisi gibi keyif almıyorum, daha fazlasını istiyorum cevabı veren 220 öğrenciden 90 öğrenci katılmıyorum %40,9 cevabı vermiştir. Kararsızım diyen öğrenci sayısı 34 ve %15,5 bulunmuştur.

49 öğrenci katılıyorum cevabı vermiştir. Bu da %22,3 olarak bulunmuştur. 36 öğrenci kesinlikle katılmıyorum cevabı vermiştir. %16,4 ve kesinlikle katılıyorum cevabı veren öğrenci sayısı ise 11 ile %5 olarak bulgusal veri elde edilmiştir.

Tablo 17 Analiz Yorumları

220 öğrenciye bilgisayar, cep telefonu, TV, internet başında her zamanki zamanı geçirdiğim halde eskisi gibi keyif almıyorum, daha fazlasını istiyorum diye sorulmuştur buna göre katılmıyorum diye cevap veren öğrenci sayısı 90 öğrenci ile %40,9 bulunmuştur. Öğrenciler internet başında çok zaman geçirmediikleri ve daha fazla istemedikleri ortaya çıkmıştır.

Katılıyorum diyen ve internet daha fazla isteyen ve çok fazla zaman geçiren öğrenci sayısı performans açısından da düşünüldüğünde 49 öğrenci %22,3 oranı bulunmuş olup oranlamaya çok fazla etkisi bulunmamaktadır.

Tablo 18. Performans Düşüklüğü

Frequencies of

Tablo 18. Yorgunluk, halsizlik, uykusuzluk ve stresli olma, durumum var.	Counts	% of Total	Cumulative %
Katılmıyorum	55	25.0 %	25.0 %
Kesinlikle Katılmıyorum	15	6.8 %	31.8 %
Katılıyorum	97	44.1 %	75.9 %
Kararsızım	33	15.0 %	90.9 %
Kesinlikle Katılıyorum	20	9.1 %	100.0 %

Tablo 18 Analiz

İkinci kademedeki okuyan 220 öğrenciye 5 likert tipi daha önceden güvenilirliği kanıtlanmış 14 adet dijital bağımlılık ölçeği anket sorusu kullanılmış olup öğrencilerden alınan veriler araştırmaya olduğu gibi aktarılmıştır. 10-13 Yaş Arası Gelişmekte Olan Çocuklarda Dijital Bağımlılığın Çocuğun Gelişimine-Aileye ve Çevreye Etkisi araştırılmış olup 3 alt faktör analizi yapılmıştır. Bu ölçek sorusunda 220, öğrencinin performans düşüklüğü ölçülmüştür.

Yorgunluk, halsizlik, uykusuzluk ve stresli olma, durumum var diye öğrenciye sorulmuştur 5 likert tipine göre alınan verilerden çeşitli bulgular ve sonuçlar elde edilmiştir.

Dijital aletlerin öğrenciler üzerinde bağımlılığın ve performansın etkileri üzerine 220 öğrenciye **yorgunluk, halsizlik, uykusuzluk ve stresli olma, durumum var diye** sorulmuştur. 5 likert tipi anket ölçeğine göre sorulmuş olup alınan cevaplar şu şekilde bulunmuştur.

Yorgunluk, halsizlik, uykusuzluk ve stresli olma, durumum var cevabı veren 220 öğrenciden 55 öğrenci katılmıyorum %25 cevabı vermiştir. Kararsızım diyen öğrenci sayısı 33 ve %15 bulunmuştur.

97 öğrenci katılıyorum cevabı vermiştir. Bu da %44,1 olarak bulunmuştur. 15 öğrenci kesinlikle katılmıyorum cevabı vermiştir. %6,8 ve kesinlikle katılıyorum cevabı veren öğrenci sayısı ise 20 ile %9,1 olarak bulgusal veri elde edilmiştir.

Tablo 18 Analiz Yorumları

Bu sorunun analizinde yapılan yorum 220 öğrencinin 97 si gibi yüksek çoğunlukla onaylamasıdır. Yorgunluk, halsizlik, uykusuzluk ve stresli olma, durumum var diye sorulduğunda katılmıyorum diyen 97 öğrenci %44,1 oranında kişinin okul performansını da etkilemediğini ifade etmişlerdir.

Bu soruya evet katılıyorum yorgunluk, halsizlik, uykusuzluk ve stresli olma, durumum performansını da etkiler diyen öğrenci sayısı 55 kişi ve %25 olarak oransallık bulunmuştur. Bu durumda bazı etmenlerin öğrencilerin doğrudan ve düşük %25 oranda onların performanslarını etkileyeceği görülmektedir.

Tablo 19. Performans Düşüklüğü

Frequencies of

Tablo 19. Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet nedeniyle bir sonraki günü uyku halinde, gergin ve verimsiz geçiriyorum.	Counts	% of Total	Cumulative %
Katılıyorum	63	28.6 %	28.6 %
Kesinlikle Katılmıyorum	30	13.6 %	42.3 %
Katılmıyorum	91	41.4 %	83.6 %
Kararsızım	22	10.0 %	93.6 %
Kesinlikle Katılıyorum	14	6.4 %	100.0 %

Tablo 19 Analiz

İkinci kademedeki okuyan 220 öğrenciye 5 likert tipi daha önceden güvenilirliği kanıtlanmış 14 adet dijital bağımlılık ölçeği anket sorusu kullanılmış olup öğrencilerden alınan veriler araştırmaya olduğu gibi aktarılmıştır. 10-13 Yaş Arası Gelişmekte Olan Çocuklarda Dijital Bağımlılığın Çocuğun Gelişimine-

Aileye Ve Çevreye Etkisi araştırılmış olup 3 alt faktör analizi yapılmıştır. Bu ölçek sorusunda 220, öğrencinin performans düşüklüğü ölçülmüştür.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet nedeniyle bir sonraki günü uyku halinde, gergin ve verimsiz geçiriyorum. diye öğrenciye sorulmuştur 5 likert tipine göre alınan verilerden çeşitli bulgular ve sonuçlar elde edilmiştir.

Dijital aletlerin öğrenciler üzerinde bağımlılığın ve performansın etkileri üzerine 220 öğrenciye. **bilgisayar, cep telefonu, TV, internet nedeniyle bir sonraki günü uyku halinde, gergin ve verimsiz geçiriyorum.** 5 likert tipi anket ölçeğine göre sorulmuş olup alınan cevaplar şu şekilde bulunmuştur.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet nedeniyle bir sonraki günü uyku halinde, gergin ve verimsiz geçiriyorum. cevabı veren 220 öğrenciden 63 öğrenci katılmıyorum %28,6 cevabı vermiştir. Kararsızım diyen öğrenci sayısı 22 ve %10 bulunmuştur.

63 öğrenci katılıyorum cevabı vermiştir. Bu da %28,6 olarak bulunmuştur. 30 öğrenci kesinlikle

katılmıyorum cevabı vermiştir %13,6 ve kesinlikle katılıyorum cevabı veren öğrenci sayısı ise 14 ile % 6,4 olarak bulgusal veri elde edilmiştir.

Tablo 19 Analiz Yorumları

220 öğrenci bu ankete katılmış olup Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet nedeniyle bir sonraki günü uyku halinde, gergin ve verimsiz geçiriyorum sorulduğunda çok ilgi çekici yanıtlar alınmıştır. Buna göre 91 Öğrenci Katılmıyorum bu durum beni ve performansını da etkilememektedir cevabı vermiştir. Oran olarak %41,4 olarak bulunmuştur. Katılıyorum diye cevap veren öğrenci sayısı Katılıyorum 63 öğrenciyle 28.6 % olarak bulunmuştur.

Çok yüksek bir oranda olmamakla birlikte Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet nedeniyle bir sonraki günü uyku halinde, gergin ve verimsiz geçirdiğini öğrenciler ifade etmişlerdir. Bu durum öğrencilerin azda olsa performanslarının düşmesine de neden olduğunu göstermektedir.

Tablo 20 Algı Düşüklüğü

Frequencies of

Tablo 20. Bilgisayar, cep telefonu, TV, internete bağlanacağım anı sabırsızlıkla beklerim.	Counts	% of Total	Cumulative %
Katılıyorum	61	27.7 %	27.7 %
Kararsızım	32	14.5 %	42.3 %
Katılmıyorum	74	33.6 %	75.9 %
Kesinlikle Katılıyorum	27	12.3 %	88.2 %
Kesinlikle Katılmıyorum	26	11.8 %	100.0 %

Tablo 20 Analiz

İkinci kademedeki okuyan 220 öğrenciye 5 likert tipi daha önceden güvenilirliği kanıtlanmış 14 adet dijital bağımlılık ölçeği anket sorusu kullanılmış olup öğrencilerden alınan veriler araştırmaya olduğu gibi aktarılmıştır. 10-13 Yaş Arası Gelişmekte Olan Çocuklarda Dijital Bağımlılığın Çocuğun Gelişimine-Aileye ve Çevreye Etkisi araştırılmış olup 3 alt faktör analizi yapılmıştır. Bu ölçek sorusunda 220, öğrencinin performans düşüklüğü ölçülmüştür.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internete bağlanacağım anı sabırsızlıkla beklerim diye öğrenciye sorulmuştur 5 likert tipine göre alınan verilerden çeşitli bulgular ve sonuçlar elde edilmiştir.

Dijital aletlerin öğrenciler üzerinde bağımlılığın ve performansın etkileri üzerine 220 öğrenciye. **bilgisayar, cep telefonu, TV, internete bağlanacağım anı sabırsızlıkla beklerim.** 5 likert tipi anket ölçeğine göre sorulmuş olup alınan cevaplar şu şekilde bulunmuştur.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internete bağlanacağım anı sabırsızlıkla beklerim cevabı veren 220 öğrenciden 74 öğrenci katılmıyorum %33,6 cevabı vermiştir. Kararsızım diyen öğrenci sayısı 32 ve %14,5 bulunmuştur.

61 öğrenci katılıyorum cevabı vermiştir. Bu da %27,7 olarak bulunmuştur. 26 öğrenci kesinlikle katılmıyorum cevabı vermiştir. %11,8 ve kesinlikle katılıyorum cevabı veren öğrenci sayısı ise 27 ile % 12,3 olarak bulgusal veri elde edilmiştir.

Tablo 20 Analiz Yorumları

Öğrencilerin Algı düşüklüğü sorusuna verdikleri frekans yüzdelerinin oranlaması şu şekilde bulunmuştur. Bu sorda 220 öğrenciye bilgisayar, cep telefonu, TV, internete bağlanacağım anı sabırsızlıkla beklerim diye sorulmuştur. Katılımcı öğrencilerde 74 kişi katılmıyorum cevabı vermişlerdir. Oransal acıdan 33.6 % bulunmuştur.

Fakat Bu soruya evet katılıyorum cevabı veren öğrenci sayısı ise 61 öğrenci ile %27.7 olarak bulunmuştur. Öyle ise Tv ve internet etkileşimli interaktif elektronik aletlere karşı öğrencilerin beklentilerinin olduğu görülmektedir.

Tablo 21. Algı Düşüklüğü

Frequencies of

Tablo 21. Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet başında bu kadar çok zaman geçirmekten hem suçluluk duyuyor hem de çok büyük haz duyuyorum.	Counts	% of Total	Cumulative %
Katılıyorum	74	33.6 %	33.6 %
Katılmıyorum	65	29.5 %	63.2 %
Kararsızım	44	20.0 %	83.2 %
Kesinlikle Katılmıyorum	21	9.5 %	92.7 %
Kesinlikle Katılıyorum	16	7.3 %	100.0 %

Tablo 21 Analiz

İkinci kademedeki okuyan 220 öğrenciye 5 likert tipi daha önceden güvenilirliği kanıtlanmış 14 adet dijital bağımlılık ölçeği anket sorusu kullanılmış olup öğrencilerden alınan veriler araştırmaya olduğu gibi aktarılmıştır. 10-13 Yaş Arası Gelişmekte Olan Çocuklarda Dijital Bağımlılığın Çocuğun Gelişimine-Aileye ve Çevreye Etkisi araştırılmış olup 3 alt faktör

analizi yapılmıştır. Bu ölçek sorusunda 220, öğrencinin performans düşüklüğü ölçülmüştür.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet başında bu kadar çok zaman geçirmekten hem suçluluk duyuyor hem de çok büyük haz duyuyorum diyen öğrenciye sorulmuştur 5 likert tipine göre alınan verilerden çeşitli bulgular ve sonuçlar elde edilmiştir.

Dijital aletlerin öğrenciler üzerinde bağımlılığın ve performansın etkileri üzerine 220 öğrenciye. **bilgisayar, cep telefonu, TV, internet başında bu kadar çok zaman geçirmekten hem suçluluk duyuyor hem de çok büyük haz duyuyorum.** 5 likert tipi anket ölçeğine göre sorulmuş olup alınan cevaplar şu şekilde bulunmuştur.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet başında bu kadar çok zaman geçirmekten hem suçluluk duyuyor hem de çok büyük haz duyuyorum diyen 220 öğrenciden 65 öğrenci katılmıyorum %29,5 cevabı vermiştir. Kararsızım diyen öğrenci sayısı 44 ve %20 bulunmuştur.

74 öğrenci katılıyorum cevabı vermiştir, bu da %33,6 olarak bulunmuştur. 21 öğrenci kesinlikle katılmıyorum cevabı vermiştir. %9,5 ve kesinlikle katılıyorum cevabı veren öğrenci sayısı ise 16 ile % 7,3 olarak bulgusal veri elde edilmiştir.

Tablo 21 Yorumları

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet başında bu kadar çok zaman geçirmekten hem suçluluk duyuyor hem de çok büyük haz duyuyorum diyen 220 öğrenciden 74 öğrenci evet katılıyorum cevabı vermişlerdir. Oransal olarak %33,6 olarak bulunmuştur. Bir algı düşüklüğüne neden olabilecek risk faktörünü de içermektedir.

Katılmıyorum diye yanıt veren 220 öğrenciden 65 kişi ise TV, internet başında bu kadar çok zaman geçirmekten hem suçluluk duyuyor hem de çok büyük haz duymadığını ifade etmişlerdir. Oransal olarak %29.5 olarak bulunmuştur.

Tablo 22. Algı Düşüklüğü

Frequencies of

Tablo 22. Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet başındayken aşırı yemek yerim.	Counts	% of Total	Cumulative %
Kararsızım	27	12.3 %	12.3 %
Kesinlikle Katılmıyorum	43	19.5 %	31.8 %
Katılmıyorum	110	50.0 %	81.8 %
Katılıyorum	29	13.2 %	95.0 %
Kesinlikle Katılıyorum	11	5.0 %	100.0 %

Tablo 22 Analiz

İkinci kademedeki okuyan 220 öğrenciye 5 likert tipi daha önceden güvenilirliği kanıtlanmış 14 adet dijital bağımlılık ölçeği anket sorusu kullanılmış olup öğrencilerden alınan veriler araştırmaya olduğu gibi aktarılmıştır. 10-13 Yaş Arası Gelişmekte Olan Çocuklarda Dijital Bağımlılığın Çocuğun Gelişimine-Aileye ve Çevreye Etkisi araştırılmış olup 3 alt faktör analizi yapılmıştır. Bu ölçek sorusunda 220, öğrencinin performans düşüklüğü ölçülmüştür.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet başındayken aşırı yemek yerim diyen öğrenciye sorulmuştur 5 likert tipine göre alınan verilerden çeşitli bulgular ve sonuçlar elde edilmiştir.

Dijital aletlerin öğrenciler üzerinde bağımlılığın ve performansın etkileri üzerine 220 öğrenciye. **bilgisayar, cep telefonu, TV, internet başındayken aşırı yemek yerim** 5 likert tipi anket ölçeğine göre sorulmuş olup alınan cevaplar şu şekilde bulunmuştur.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet başındayken aşırı yemek yerim 220 öğrenciden 110 öğrenci katılmıyorum %50 cevabı vermiştir. Kararsızım diyen öğrenci sayısı 27 ve %12,3 bulunmuştur.

29 öğrenci katılıyorum cevabı vermiştir, bu da %13,2 olarak bulunmuştur. 43 öğrenci kesinlikle katılmıyorum cevabı vermiştir. %19,5 ve kesinlikle katılıyorum cevabı veren öğrenci sayısı ise 11 ile % 5 olarak bulgusal veri elde edilmiştir.

Tablo 22 Analiz Yorumları

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet başındayken aşırı yemek yerim diye 220 öğrenciye sorulduğunda yüksek oranda katılmadıklarını ifade etmişlerdir. 110 öğrenci katılmamaktadır. Oransal acıdan da %50 olarak görülmüştür. Yemek yemenin internet başındayken algı düşüklüğüne direkt sebep olmadığı sonucu çıkmaktadır.

Tablo 23 Algı Düşüklüğü

Frequencies of

Tablo 23 Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet kullanmamı engelleyen işler bana sıkıcı gelir.	Counts	% of Total	Cumulative %
Katılıyorum	54	24.5 %	24.5 %
Katılmıyorum	86	39.1 %	63.6 %
Kararsızım	35	15.9 %	79.5 %
Kesinlikle Katılıyorum	16	7.3 %	86.8 %
Kesinlikle Katılmıyorum	29	13.2 %	100.0 %

Tablo 23 Analiz

İkinci kademedeki okuyan 220 öğrenciye 5 likert tipi daha önceden güvenilirliği kanıtlanmış 14 adet dijital bağımlılık ölçeği anket sorusu kullanılmış olup

öğrencilerden alınan veriler araştırmaya olduğu gibi aktarılmıştır. 10-13 Yaş Arası Gelişmekte Olan Çocuklarda Dijital Bağımlılığın Çocuğun Gelişimine-Aileye Ve Çevreye Etkisi araştırılmış olup 3 alt faktör analizi yapılmıştır. Bu ölçek sorusunda 220, öğrencinin performans düşüklüğü ölçülmüştür.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet kullanmamı engelleyen işler bana sıkıcı gelir diyen öğrenciye sorulmuştur 5 likert tipine göre alınan verilerden çeşitli bulgular ve sonuçlar elde edilmiştir.

Dijital aletlerin öğrenciler üzerinde bağımlılığın ve performansın etkileri üzerine 220 öğrenciye. **bilgisayar, cep telefonu, TV, internet kullanmamı engelleyen işler bana sıkıcı gelir** 5 likert tipi anket ölçeğine göre sorulmuş olup alınan cevaplar şu şekilde bulunmuştur.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet kullanmamı engelleyen işler bana sıkıcı gelir diyen 220 öğrenciden 86 öğrenci katılmıyorum %39,1 cevabı vermiştir. Kararsızım diyen öğrenci sayısı 35 ve %15,9 bulunmuştur.

54 öğrenci katılıyorum cevabı vermiştir. Bu da %24,5 olarak bulunmuştur. 29 öğrenci kesinlikle katılmıyorum cevabı vermiştir. %13,2 ve kesinlikle katılıyorum cevabı veren öğrenci sayısı ise 16 ile % 7,3 olarak bulgusal veri elde edilmiştir.

Tablo 23 Analiz Yorumları

220 öğrenciden 86 tanesi bu soruya katılmamakta görüş bildirmişlerdir. Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet kullanmamı engelleyen işler bana sıkıcı gelir. Bu durumda katılmama görüşü bildiren 86 öğrenci %39,1 oranıyla da önemli bir veri girdisi elde edilmiştir. Öğrencinin Algı düşüklüğünün Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet kullanımına bağlı olarak düştüğü anlamına gelmemektedir.

Bu soruya katılıyorum cevabı veren ve internet, TV, cep telefonu, algı düşüklüğüne neden olmaktadır demişlerdir. Katılıyorum diyen öğrenci sayısı 54 ile %24,5 bulunmuştur.

Tablo 24 Sosyal İzolasyon

Frequencies of

Tablo 24 . Bilgisayar, cep telefonu, TV, interneti planladığımdan daha uzun süre kullanırım.	Counts	% of Total	Cumulative %
Katılıyorum	99	45.0 %	45.0 %
Karasızım	33	15.0 %	60.0 %
Kesinlikle Katılıyorum	34	15.5 %	75.5 %
Katılmıyorum	42	19.1 %	94.5 %
Kesinlikle Katılmıyorum	12	5.5 %	100.0 %

Tablo 24 Analiz

İkinci kademedeki okuyan 220 öğrenciye 5 likert tipi daha önceden güvenilirliği kanıtlanmış 14 adet dijital bağımlılık ölçeği anket sorusu kullanılmış olup öğrencilerden alınan veriler araştırmaya olduğu gibi aktarılmıştır.

10-13 Yaş Arası Gelişmekte Olan Çocuklarda Dijital Bağımlılığın Çocuğun Gelişimine-Aileye ve Çevreye

Etkisi araştırılmış olup 3 alt faktör analizi yapılmıştır. Bu Ölçek sorusunda 220, öğrencinin performans düşüklüğü ölçülmüştür.

Bilgisayar, cep telefonu, Bilgisayar, cep telefonu, TV, interneti planladığımdan daha uzun süre kullanırım. **TV, internet kullanmamı engelleyen işler bana sıkıcı gelir diyen öğrenciye sorulmuştur** 5 likert tipine göre alınan verilerden çeşitli bulgular ve sonuçlar elde edilmiştir.

Dijital aletlerin öğrenciler üzerinde bağımlılığın ve performansın etkileri üzerine 220 öğrenciye. **bilgisayar, cep telefonu, TV, interneti planladığımdan daha uzun süre kullanırım.** Likert tipi anket ölçeğine göre sorulmuş olup alınan cevaplar şu şekilde bulunmuştur.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, interneti planladığımdan daha uzun süre kullanırım diyen 220 öğrenciden 42 öğrenci katılmıyorum %19,1 cevabı vermiştir. Kararsızım diyen öğrenci sayısı 33 ve %15 bulunmuştur. 99 öğrenci katılıyorum cevabı vermiştir.

Bu da %45 olarak bulunmuştur. 12 öğrenci kesinlikle katılmıyorum cevabı vermiştir. %5,5 ve kesinlikle

Tablo 24 Analiz Yorumları

Bu araştırma sorusunda öğrencilerin özellikle plan ve programlamama ders çalırken hedefler ile elde edilecek bilgi göz önüne alınmış ve internetin planlanan çalışma saatinden daha fazla kullanılıp kullanılmadığı üzerinde durulmuştur. Performans açısından bakıldığında, 220 öğrenciye bilgisayar, cep telefonu, TV, interneti planladığımdan daha uzun süre kullanırım diye sorulmuş olup 99 öğrenci %45 katılıyorum cevabı vermiştir. Buna göre öğrencilerin kontrolsüz ve planlama olmaksızın internet kullandıkları görülmektedir. Katılmıyorum diye cevap veren öğrenci sayısı ise 42 dir oransal olarak %19,1 olarak görülmektedir. Bu durum kontrol edilebilir internet kullanımının daha az olduğunu göstermektedir.

Tablo.25.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, interneti kullandıktan hemen sonra tekrar etme hissederim.

	Cou nts	% of Total	Cumula tive %
Katılıyorum	58	26.4 %	26.4 %
Katılmıyorum	89	40.5 %	66.8 %
Kararsızım	35	15.9 %	82.7 %
Kesinlikle Katılıyorum	19	8.6 %	91.4 %
Kesinlikle Katılmıyorum	19	8.6 %	100.0 %

Tablo 25 Analiz

İkinci kademedeki okuyan 220 öğrenciye 5 likert tipi daha önceden güvenilirliği kanıtlanmış 14 adet dijital bağımlılık ölçeği anket sorusu kullanılmış olup öğrencilerden alınan veriler araştırmaya olduğu gibi aktarılmıştır. 10-13 Yaş Arası Gelişmekte Olan Çocuklarda Dijital Bağımlılığın Çocuğun Gelişimine-Aileye ve Çevreye Etkisi araştırılmış olup 3 alt faktör

analizi yapılmıştır. Bu Ölçek sorusunda 220, Öğrencinin Performans düşüklüğü ölçülmüştür.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, interneti kullandıktan hemen sonra tekrar kontrol etme gereği hissederim diyen, öğrenciye sorulmuştur 5 likert tipine göre alınan verilerden çeşitli bulgular ve sonuçlar elde edilmiştir.

Dijital aletlerin öğrenciler üzerinde bağımlılığın ve performansın etkileri üzerine 220 öğrenciye. **bilgisayar, cep telefonu, TV, interneti kullandıktan hemen sonra tekrar kontrol etme gereği hissederim diyen** likert tipi anket ölçeğine göre sorulmuş olup alınan cevaplar şu şekilde bulunmuştur.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, interneti kullandıktan hemen sonra tekrar kontrol etme gereği hissederim diyen 220 öğrenciden 89 öğrenci katılmıyorum %40,5 cevabı vermiştir. Kararsızım diyen öğrenci sayısı 35 ve %15,9 bulunmuştur. 58 öğrenci katılıyorum cevabı vermiştir. Bu da %26,4 olarak bulunmuştur. 19 öğrenci kesinlikle katılmıyorum cevabı vermiştir. %8,6 ve kesinlikle katılıyorum cevabı veren öğrenci sayısı ise 19 ile % 7,3 olarak bulgusal veri elde edilmiştir.

Tablo 25 Analiz Yorumları

Algılamada sorun ve performans kaybı olup olmadığı düşünüldüğünde, öğrencilere bilgisayar, cep telefonu, TV, interneti kullandıktan hemen sonra tekrar kontrol etme gereği hissedirim diye sorulmuştur. 220 öğrenciden bu soruya cevaben katılmıyorum diye cevap veren öğrenci sayısı 89 olup oransal olarak %40,5 olarak görülmüştür. Bu durumda çoğunlukla öğrenciler ödev yâda araştırdıkları konularda belli bir hazzı veya doygunluğa başarıyı elde ettiklerinde tekrar interneti, gsm ve tv düşünmemektedirler.

Fakat 220 öğrenciden, bilgisayar, cep telefonu, TV, interneti kullandıktan hemen sonra tekrar kontrol etme gereği hissedirim diye cevap veren öğrenci sayısı 58 ile %26,4 bulunmuştur. Bu durum öğrencilerin algılarının ilgili olduğu şeylere karşı ve bağımlılıklarının TV, bilgisayar, internet ve telefonlara karşı olduğunu göstermektedir.

Tablo 26 Sosyal İzolasyon

Tablo 26 Bilgisayar, cep telefonu, TV'ye geçtiğimde hemen internet bağlantısını kontrol ederim.	Counts	% of Total	Cumulative %
Katılıyorum	78	35.5 %	35.5 %
Kararsızım	32	14.5 %	50.0 %
Kesinlikle Katılıyorum	20	9.1 %	59.1 %
Katılmıyorum	68	30.9 %	90.0 %
Kesinlikle Katılmıyorum	22	10.0 %	100.0 %

Tablo 26 Analiz

İkinci kademedeki okuyan 220 öğrenciye 5 likert tipi daha önceden güvenilirliği kanıtlanmış 14 adet dijital bağımlılık ölçeği anket sorusu kullanılmış olup öğrencilerden alınan veriler araştırmaya olduğu gibi aktarılmıştır. 10-13 Yaş Arası Gelişmekte Olan Çocuklarda Dijital Bağımlılığın Çocuğun Gelişimine-Aileye ve Çevreye Etkisi araştırılmış olup 3 alt faktör analizi yapılmıştır. Bu ölçek sorusunda 220, öğrencinin performans düşüklüğü ölçülmüştür.

Bilgisayar, cep telefonu, TV'ye geçtiğimde hemen internet bağlantısını kontrol ederim diyen, öğrenciye sorulmuştur 5 likert tipine göre alınan verilerden çeşitli bulgular ve sonuçlar elde edilmiştir. Dijital aletlerin öğrenciler üzerinde bağımlılığın ve performansın etkileri üzerine 220 öğrenciye. **bilgisayar, cep telefonu, TV'ye geçtiğimde hemen internet bağlantısını kontrol ederim diyen** likert tipi anket ölçeğine göre sorulmuş olup alınan cevaplar şu şekilde bulunmuştur.

Bilgisayar, cep telefonu, TV'ye geçtiğimde hemen internet bağlantısını kontrol ederim diyen 220 öğrenciden 68 öğrenci katılmıyorum %30,9 cevabı vermiştir. Kararsızım diyen öğrenci sayısı 32 ve %14,5 bulunmuştur. 78 öğrenci katılıyorum cevabı vermiştir bu da %35,5 olarak bulunmuştur. 22 öğrenci kesinlikle katılmıyorum cevabı vermiştir. %10 olarak belirlenmiştir ve kesinlikle katılıyorum cevabı veren öğrenci sayısı ise 20 ile % 9,1 olarak bulgusal veri elde edilmiştir.

Tablo 26 Analiz Yorumları

Öğrencilerin bağımlılıkları ile ilgili bir analiz sorusu olan bilgisayar, cep telefonu, TV'ye geçtiğimde hemen internet bağlantısını kontrol ederim diye cevaplayan öğrenci sayısı 78 ile 35,5 olarak görülmüştür. Ders çalışma, algıda otalanamam, performans düşüklüğü ve bir çok faktörün nedenleri arasında düşündüğümüz bağımlılıklar burada da kendini göstermektedir. Katılmıyorum diye cevap veren öğrenci sayısı ise 68 ile oransal acıdan %30,9 olarak görülmektedir.

Tablo 27. Sosyal İzolasyon

Frequencies of

Tablo 27. Bilgisayar, cep telefonu, TV, internete fazla girmediyimi iddia ederek yalan söylerim.	Counts	% of Total	Cumulative %
Katılmıyorum	97	44.1 %	44.1 %
Kararsızım	29	13.2 %	57.3 %
Katılıyorum	45	20.5 %	77.7 %
Kesinlikle Katılıyorum	10	4.5 %	82.3 %

Tablo 27. Sosyal İzolasyon

Frequencies of

Tablo 27. Bilgisayar, cep telefonu, TV, internete fazla girmediyimi iddia ederek yalan söylerim.	Counts	% of Total	Cumulative %
Kesinlikle Katılmıyorum	39	17.7 %	100.0 %

Tablo 27 Analiz

İkinci kademedeki okuyan 220 öğrenciye 5 likert tipi daha önceden güvenilirliği kanıtlanmış 14 adet dijital bağımlılık ölçeği anket sorusu kullanılmış olup öğrencilerden alınan veriler araştırmaya olduğu gibi aktarılmıştır.

10-13 Yaş Arası Gelişmekte Olan Çocuklarda Dijital Bağımlılığın Çocuğun Gelişimine-Aileye ve Çevreye Etkisi araştırılmış olup 3 alt faktör analizi yapılmıştır. Bu ölçek sorusunda 220, öğrencinin performans düşüklüğü ölçülmüştür.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internete fazla girmediğimi iddia ederek yalan söylerim diyen, öğrenciye sorulmuştur 5 likert tipine göre alınan verilerden çeşitli bulgular ve sonuçlar elde edilmiştir. Dijital aletlerin öğrenciler üzerinde bağımlılığın ve performansın etkileri üzerine 220 öğrenciye. **Bilgisayar, cep telefonu, TV'ye geçtiğimde hemen internet bağlantısını kontrol ederim diyen** likert tipi anket ölçeğine göre sorulmuş olup alınan cevaplar şu şekilde bulunmuştur.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internete fazla girmediğimi iddia ederek yalan söylerim diyen 220 öğrenciden 97 öğrenci katılmıyorum %44,1 cevabı vermiştir. Kararsızım diyen öğrenci sayısı 29 ve %13,2 bulunmuştur.

45 öğrenci katılıyorum cevabı vermiştir bu da %20,5 olarak bulunmuştur. 39 öğrenci kesinlikle katılmıyorum cevabı vermiştir. %17,7 olarak belirlenmiştir ve kesinlikle katılıyorum cevabı veren öğrenci sayısı ise 10 ile % 4,5 olarak bulgusal veri elde edilmiştir.

Tablo 27 Analiz Yorumları

Öğrencilerin bazı durumlarda kendilerini gizlemek istedikleri ve bunun içinde bir çok yalan, kendini saklama, ört bas gibi girişimlerde buldukları düşünülmektedir. Bu soruda 220 öğrenci bu soru için bilgisayar, cep telefonu, TV, internete fazla girmediğimi iddia ederek yalan söylerim diye sorulduğunda cevap olarak 97 öğrenci katılmıyorum cevabı vermiştir.

Oransal acıdan bu durum %44,1 olarak bulunmuştur. Katılıyorum cevabı veren öğrenci sayısı ise Katılıyorum 45 ile oransal olarak 20.5 % bulunmuştur.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. KİTAP İÇİN YAPILAN ARAŞTIRMANIN SONUÇLARI

Aşağıda literatür çalışmalarından ve araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar yer almaktadır.

5.1. Literatür Taramasının Sonuçları

1- Teknolojinin gelişmesiyle birlikte, hayatımıza giren sosyal medya başında uzun süre vakit geçiriliyor olması, sosyal medya bağımlılığına yol açabilmektedir.

2- İnternetin bilgilere hızlı ve kolay erişebilmesi ve iletişimi kolaylaştırmasından dolayı hayatımıza girmiş olup, fazla vakit geçirmek ve internetin başından kalkmamak internet bağımlılığına neden olabilmektedir.

3- Bilgilere kolay erişebilirlik, ayrıca gelişim dönemlerini de değiştirmiş, ergenlik ve ön ergenlik yaşını düşürmüştür.

4- Dil gelişimi, fiziksel ve zihinsel gelişimlerde olumsuz değişimler meydana gelebilmektedir.

5- Oyun alanları daralmış, dijital oyunlar, oyun bağımlılığına neden olabilmektedir.

6- Tüm bu bağımlılık türleri psikososyal ve davranışsal sorunlara yol açmaktadır. Örneğin, tüm bağımlılık türlerinde, o nesneyi arzulama onun başından kalkamama ve uzun süreler geçirme gelmektedir. Bu da aile, arkadaş ve çevre ilişkilerine zarar vermektedir. Ayrıca, depresyon, sinirlilik hali, şiddete meyilli çocuklar, anksiyete gibi psikolojik sorunlarla karşılaşılabilir.

5.2. Araştırma Bulguların Sonuçları

Tablo 1'deki veriler, örneklem grubunun aşağıdakilerden oluştuğunu göstermektedir. 101 kız öğrencinin oranı %45,8, 119 erkek öğrencinin oranı ise öğrenci oranı %54,1'tür.

Ankete katılan 220 kişi arasında 101 kız öğrenci içerisinde en yüksek katılım sağlayan 37 kız öğrenci ile %16,8 katılım sağladığı görülürken, yine 119 erkek öğrencilerin 13 yaşında olan katılım değeri 35 erkek öğrenci ile %15,9 olarak bulunmuştur.

Buna göre ankete katılım oranı demografik bilgi istatistiksel olarak 13 yaş grubunda kız öğrenci sayısının erkek öğrenci sayısına oranı daha fazladır. Bu durum 10 yaş erkek öğrenci katılımında 26 öğrenci ile %11,8, 11 yaş erkek katılım %12,3 ve 27 öğrenci 12 yaş erkek katılım sayısı 31 ile 14,1 bulunmuştur. Ayrıca 10 yaş kız öğrenci katılım sayısı 21 ile %9,5 , 11 yaş kız öğrenci katılım sayısı ise 15 ile %6,8 ve 12 yaş kız öğrenci sayısı 28 ile %12,7 oranı bulunmuştur.

Demografik betimsel analize yaş oranı olarak katılım sayısı açısından da değerlendirildiğinde, en yüksek katılım 13 yaş kızlarda 37 ile %16,8 ayrıca erkeklerde ise 13 yaş erkek öğrenci sayısı 35 ile %15,9 oranı bulunmuştur. 13 yaş grubunda kız öğrencilerin katılımı erkek öğrencilerden daha fazladır.

Demografik bulgulara katılım oranı ise en düşük 10 yaş grubu kız öğrencilerde görülmektedir. Kız öğrenci katılım sayısı 21 ile %9,5 ve 10 yaş grubu erkek öğrenci katılım sayısı 26 öğrenci ile %11,8 oranında bulunmuştur. Buna göre, betimsel analiz istatistiksel olarak bakıldığında 10 yaş grubu en az katılım oranı kız öğrencilerde görülmektedir. 21 öğrenci %9,5 dur.

Tablo 2'deki veriler, üç alt faktör üzerinden yapılmıştır. Bartlett testi, ilişkinin aşağıdaki gibi olup olmadığını gösterir. Değişkenler arasında yeterli, dolayısıyla (p) değeri daha düşük anlamlı 0.05 derecesinden daha yüksek olması, Bartlett testi, ilişkinin aşağıdaki gibi olup olmadığını gösterir değişkenler arasında yeterli, dolayısıyla (p) değeri daha düşük anlamlı 0.05 derecesinden daha yüksek olması faktör analizi için değişkenler arasında yeterli ilişki elde edilen verilerin faktör analizi için uygun olduğu hipotez kabul edilmektedir.

Tablo3'deki veriler, araştırmada takip edilen süreçlerin ardından, test ile ölçeğin yapı geçerliliğinin incelenmesi düzeltilmesi mümkün olmayan ve faktörü yükleme değeri 0,30'un altında olanlar çıkarılmıştır.

3 alt faktör ölçekten kullanılmış olup toplamda 14 soru sorulmuştur. Dijital bağımlılık üzerine öğrencilerin performans açısından varyansın %'si 39,8, Sosyal İzolasyon üzerine öğrencilerin performans açısından varyansın %'si 38,5 ve dijital bağımlılığın öğrencilerin algı düşüklüğüne etkisi performans açısından varyansın

%'si 21,3. Toplamada üç faktörün toplam değeri %99,6 olarak güvenilirlik –geçerliliğini de göstermektedir.

Tablo 4'deki veriler göre, Cohen's d'sine göre etki büyüklüğü algı düşüklüğü için düşük(0.04), performans düşüklüğü için orta(0.07), sosyal izolasyon için büyüktür (.01). Cohen's d'sine göre Öğrencilerin Samples T testi üzerinden performans düşüklüğü, Algı düşüklüğü ve Sosyal İzolasyon p değerlerini arasında farklılıklar göstermekte olup doğruluğu anlaşılmıştır. P değerine göre T-testi oransal açıdan 0,05 üstünde oldu için olumsuz bir fark görülmemektedir.

Öğrencilerin Performans düşüklüğünde ortalama farkı Mean Differans -0,327 Algı düşüklüğündeki ortalama fark 0,585 ve Sosyal izolasyondaki ortalama fark ise 0,489 olarak görülmektedir.

Tablo 5'deki verilere göre, Normallik varsayımı (Shapiro-Wilk testine bakılmıştır) karşılanmıştır. P değeri 0.05'in üzerinde $p=xxxxx$ olarak hesaplandığından normal dağılımdan anlamlı derecede farklı değildir, normale yakın dağılmıştır.

Tablo 6'daki verilere göre, Q-Q Plot grafiğine göre örneklem dağılımı ideal dağılım çizgisinin etrafında görünmektedir, sapmalar var ancak tolere edilebilir, normalden anlamlı derecede farklı değil. Varyansların homojenliği sağlanmış görünmektedir. Gruplar birbirine yakındır. P değeri .05'in üzerinde $p=xxxx$ olarak hesaplanmıştır.

Tablo 7'deki verilere göre, Levene's homojenlik testine göre p değeri .05 in üzerinde algı düşüklüğü ($p=.96$) performans düşüklüğü ($p=.28$) ve sosyal izolasyon için ($p=.06$).olduğu görülmektedir. Buna göre yapılan testler homojendir denilebilir.

8. tablodaki ankete katılan kız ve erkek öğrencilerin verileri yer almaktadır. Bu verilere göre ankete katılan 220 öğrencinin 119 erkektir %54,1 ve 101 kız Öğrenci ise %45,9 olarak bulunmuştur.

9. tablodaki ankete katılan öğrencilerin eğitim seviyeleri yer almaktadır. Veli katılımının yüksek olduğu ankette bu verilere göre en yüksek lisans mezunu 98 kişi ile %44,5 dikkati çeken bir önemli faktör ise ankete katılan velilerin içinde doktora yapan velilerin olması

dikkat çekici olarak görülmektedir. Doktora yapan veli sayısı 6 kişi ile %2,7 olarak bulunmuştur.

Tablo 10'daki demografik bulgular kısma ait verilerden ise 9 o çocukların kardeş sayılarına 2 farkla sayısına sahip öğrenciler 116 kişi olarak görülmüş olup %52,7 bulunmuştur. Ayrıca 4 kardeş ve yukarısı olan öğrenci sayısı ise 9 olup %4,1 olarak bulunmuştur.

Tablo 11'deki Anova testine göre p değeri=.05'den büyük olduğundan yapılan çalışmaya göre cinsiyetin Çocuğun performansı üzerinde olumsuz bir anlamlı fark görülmemiştir (Ankete göre olumsuz etkisi yoktur).

Tablo 12'deki Anova testine göre p değeri=.05'den büyük olduğundan yapılan çalışmaya göre cinsiyetin çocuğun sosyal izolasyon açısından olumsuz bir anlamlı fark görülmemiştir. (Ankete göre olumsuz etkisi yoktur).

Tablo 13'deki Anova testine göre p değeri=.05'den büyük olduğundan yapılan çalışmaya göre cinsiyetin Çocuğun Algı Düşüklüğü açısından olumsuz bir

anlamalı fark görülmemiştir. (Ankete göre olumsuz etkisi yoktur).

Tablo 14. Performans Düşüklüğü(Frekans Yorumları)

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet nedeniyle yemeği pek önemsemem

Sorunun Frekans Yüzde Yorumu

(10-11-12-13) yaşlarında olan ve 2 kademedede okuyan 220 öğrenciye 5 likert tipi daha önceden güvenilirliği kanıtlanmış 14 adet dijital bağımlılık ölçeği anket sorusu kullanılmış olup öğrencilerden alınan veriler araştırmaya olduğu gibi aktarılmıştır. 10-13 Yaş Arası Gelişmekte Olan Çocuklarda Dijital Bağımlılığın Çocuğun Gelişimine-Aileye ve Çevreye Etkisi araştırılmış olup 3 alt faktör analizi yapılmıştır.

Bu ölçek sorusunda 220, öğrencinin performans düşüklüğü ölçülmüştür. Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet nedeniyle yemeği pek önemsemem diye öğrenciye sorulmuştur. 5 likert tipine göre alınan verilerden çeşitli bulgular ve sonuçlar elde edilmiştir.

Dijital aletlerin öğrenciler üzerinde bağımlılığın ve performansın etkileri üzerine 220 öğrenciye Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet nedeniyle yemeği pek önemseyip önemsenmediği 5 likert tipi anket ölçeğine göre sorulmuş olup alınan cevaplar şu şekilde bulunmuştur.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet nedeniyle yemeği pek önemsemem cevabı veren 220 öğrenciden 89 öğrenci katılmıyorum %40,5 cevabı vermiştir. Kararsızım diyen öğrenci sayısı 60 ve %27,3 bulunmuştur.

41 öğrenci katılıyorum cevabı vermiştir bu da %18,6 olarak bulunmuştur. 19 öğrenci kesinlikle katılmıyorum cevabı vermiştir %8,64 olarak belirlenmiştir ve kesinlikle katılıyorum cevabı veren öğrenci sayısı ise 11 ile %5 olarak bulgusal veri elde edilmiştir.

Katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı toplamda, % 49,14 olmuştur. Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet nedeniyle yemeği pek önemsemem cevabına olumsuz yanıt vermiştir. 220

kişinin yaklaşık 108 kişisi yemeği önemsedini belirtmiştir.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet nedeniyle yemeği pek önemsemem diyen öğrenci sayısı 41 kişidir buna göre %18,6 olarak bulunmuştur. Fakat sorunun öğrencinin performans düzeyine göre farkındalığına bakıldığında tv, gsm, internet gibi güncel elektronik aletlerin dikkat dağıtıcı olmadığı bu nedenle de yemek yemeği önemsemeyecek derecede algılarını etkilenmediğini söyleyen öğrenci sayısı ise katılmıyorum diye cevap veren 89 öğrenci ile % 40,5 bulunmuştur.

Buna göre bu elektronik aletler öğrenciyi performans açısından çok fazla etkilemediği görülmektedir.

Tablo 15. Performans Düşüklüğü

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet yanımda olmadığına onunla yapacağım işlemleri düşünürüm.

Sorunun Frekans Yüzde Yorumu

İkinci kademedeki okuyan 220 öğrenciye 5 likert tipi daha önceden güvenilirliği kanıtlanmış 14 adet dijital bağımlılık ölçeği anket sorusu kullanılmış olup öğrencilerden alınan veriler araştırmaya olduğu gibi aktarılmıştır. 10-13 Yaş Arası Gelişmekte Olan Çocuklarda Dijital Bağımlılığın Çocuğun Gelişimine-Aileye ve Çevreye Etkisi araştırılmış olup 3 alt faktör analizi yapılmıştır. Bu ölçek sorusunda 220, öğrencinin performans düşüklüğü ölçülmüştür.

Bilgisayar, cep telefonu, TV internet yanımda olmadığına onunla yapacağım işlemleri düşünürüm diye öğrenciye sorulmuştur 5 likert tipine göre alınan verilerden çeşitli bulgular ve sonuçlar elde edilmiştir.

Bilgisayar, cep telefonu, TV internet yanımda olmadığına onunla yapacağım işlemleri düşünürüm yemeği pek önemsemem cevabı veren 220 öğrenciden 67 öğrenci katılmıyorum %30,5 cevabı vermiştir. Karasızım diyen öğrenci sayısı 36 ve %16,4 bulunmuştur.

Bilgisayar, cep telefonu, TV internet yanımında olmadığına onunla yapacağım işlemleri düşünürüm sorusuna katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum cevabını veren toplamda % 41,9 ile bu soruya olumlu cevap vermiştir. 220 öğrencinin 92 kişi bilgisayar, cep telefonu, TV ve internet yanında olmadığına onunla yapacağı işleri düşündüğünü belirtmiştir.

Bilgisayar, cep telefonu, TV internet yanımında olmadığına onunla yapacağım işlemleri düşünürüm diye 220 öğrenciye sorulduğunda sürekli bir saplantı, algıda bu elektronik aletlere odaklanma 78 öğrenci katıldığını ifade etmiş buda %35,5 oranında çıkmaktadır. Buna göre Sürekli bu elektronik aletleri düşünen birey performansının bu elektronik aletlere bağlı olduğunu düşünmektedir. Bu duruma katılmıyorum cevabı veren öğrenci sayısı ise hayır sürekli bu elektronik aletleri düşünmediğini ifade etmişlerdir 67 öğrenci %30,5 ile görülmektedir.

Tablo 16. Performans Düşüklüğü

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet kullanamadığımda huysuz ve sinirli hissederim.

Sorunun Frekans Yüzde Yorumu

2 kademedeki okuyan 220 öğrenciye 5 likert tipi daha önceden güvenilirliği kanıtlanmış 14 adet dijital bağımlılık ölçeği anket sorusu kullanılmış olup öğrencilerden alınan veriler araştırmaya olduğu gibi aktarılmıştır. 10-13 Yaş Arası Gelişmekte Olan Çocuklarda Dijital Bağımlılığın Çocuğun Gelişimine-Aileye ve Çevreye Etkisi araştırılmış olup 3 alt faktör analizi yapılmıştır. Bu ölçek sorusunda 220, öğrencinin performans düşüklüğü ölçülmüştür. **Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet kullanamadığımda huysuz ve sinirli hissederim diye sorulmuştur.** 5 likert tipine göre alınan verilerden çeşitli bulgular ve sonuçlar elde edilmiştir.

Dijital aletlerin öğrenciler üzerinde bağımlılığın ve performansın etkileri üzerine 220 öğrenciye **Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet kullanamadığımda huysuz ve sinirli hissederim** diye sorulmuştur. 5 likert

tipi annket ölçeğine göre sorulmuş olup alınan cevaplar şu şekilde bulunmuştur.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet kullanamadığımda huysuz ve sınırlı hissederim cevabı veren 220 öğrenceden 87 öğrenci katılmıyorum %39,5 cevabı vermiştir. Kararsızım diyen öğrenci sayısı 37 ve %16,8 bulunmuştur.

43 öğrenci katılıyorum cevabı vermiştir bu da %19,5 olarak bulunmuştur. 39 öğrenci kesinlikle katılmıyorum cevabı vermiştir %17,7 olarak bulunmuştur ve kesinlikle katılıyorum cevabı veren öğrenci sayısı ise 14 ile %6,4 olarak bulgusal veri elde edilmiştir.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet kullanamadığımda huysuz ve sınırlı hissederim. Performans alt basamağına göre 220 öğrenciden bu soruya cevap veren katılmıyorum 87 kişi ve %39,5 ile bu elektronik aletlerin kullanılmadığında kişiyi huysuz ve sınırlı yaptığı yönünde bir sonuç çıkmamaktadır.

Fakat az sayıda ad olsa evet bu elektronik aletlerin kullanılmadığında kişiyi huzursuz ve sınırlı bir ruh

haline döndüreceğini ifade eden kişi sayısı ise 43 öğrenci ile %19,5 bulunmuştur.

Tablo 17. Performans Düşüklüğü

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet başında her zamanki zamanı geçirdiğim halde eskisi gibi keyif almıyorum, daha fazlasını istiyorum.

Sorunun Frekans Yüzde Yorumu

İkinci kademedeki okuyan 220 öğrenciye 5 likert tipi daha önceden güvenilirliği kanıtlanmış 14 adet dijital bağımlılık ölçeği anket sorusu kullanılmış olup öğrencilerden alınan veriler araştırmaya olduğu gibi aktarılmıştır. 10-13 Yaş Arası Gelişmekte Olan Çocuklarda Dijital Bağımlılığın Çocuğun Gelişimine-Aileye ve Çevreye Etkisi araştırılmış olup 3 alt faktör analizi yapılmıştır. Bu ölçek sorusunda 220, öğrencinin performans düşüklüğü ölçülmüştür. **Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet başında her zamanki zamanı geçirdiğim halde eskisi gibi keyif almıyorum, daha fazlasını istiyorum** diye öğrenciye sorulmuştur. 5 likert tipine göre alınan verilerden çeşitli bulgular ve sonuçlar elde edilmiştir.

Dijital aletlerin öğrenciler üzerinde bağımlılığın ve performansın etkileri üzerine 220 öğrenciye **bilgisayar, cep telefonu, TV, internet başında her zamanki zamanı geçirdiğim halde eskisi gibi keyif almıyorum, daha fazlasını istiyorum** diye sorulmuştur. 5 likert tipi anket ölçeğine göre sorulmuş olup alınan cevaplar şu şekilde bulunmuştur.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet başında her zamanki zamanı geçirdiğim halde eskisi gibi keyif almıyorum, daha fazlasını istiyorum cevabı veren 220 öğrenciden 90 öğrenci katılmıyorum %40,9 cevabı vermiştir. Kararsızım diyen öğrenci sayısı 34 ve %15,5 bulunmuştur.

49 öğrenci katılıyorum cevabı vermiştir bu da %22,3 olarak bulunmuştur. 36 öğrenci kesinlikle katılmıyorum cevabı vermiştir %16,4 olarak bulunmuştur ve kesinlikle katılıyorum cevabı veren öğrenci sayısı ise 11 ile %5 olarak bulgusal veri elde edilmiştir.

220 öğrenciye bilgisayar, cep telefonu, TV, internet başında her zamanki zamanı geçirdiğim halde eskisi

gibi keyif almıyorum, daha fazlasını istiyorum diye sorulmuştur.

Buna göre katılmıyorum diye cevap veren öğrenci sayısı 90 öğrenci ile %40,9 bulunmuştur. Öğrenciler internet başında çok zaman geçirmedikleri ve daha fazla istemedikleri ortaya çıkmıştır. Katılıyorum diyen ve internet daha fazla isteyen ve çok fazla zaman geçiren öğrenci sayısı performans açısından da düşünüldüğünde 49 öğrenci %22,3 oranı bulunmuş olup oranlamaya çok fazla etkisi bulunmamaktadır.

Tablo 18. Performans Düşüklüğü

Yorgunluk, halsizlik, uykusuzluk ve stresli olma, durumum var.

Sorunun Frekans Yüzde Yorumu

İkinci kademedeki okuyan 220 öğrenciye 5 likert tipi daha önceden güvenilirliği kanıtlanmış 14 adet dijital bağımlılık ölçeği anket sorusu kullanılmış olup öğrencilerden alınan veriler araştırmaya olduğu gibi aktarılmıştır. 10-13 Yaş Arası Gelişmekte Olan Çocuklarda Dijital Bağımlılığın Çocuğun Gelişimine-Aileye ve Çevreye Etkisi araştırılmış olup 3 alt faktör

analizi yapılmıştır. Bu ölçek sorusunda 220, öğrencinin performans düşüklüğü ölçülmüştür.

Dijital aletlerin öğrenciler üzerinde bağımlılığın ve performansın etkileri üzerine 220 öğrenciye **yorgunluk, halsizlik, uykusuzluk ve stresli olma, durumum var** diye sorulmuştur. 5 likert tipi anket ölçeğine göre sorulmuş olup alınan cevaplar şu şekilde bulunmuştur.

Yorgunluk, halsizlik, uykusuzluk ve stresli olma, durumum var cevabı veren 220 öğrenceden 55 öğrenci katılmıyorum %25 cevabı vermiştir. Kararsızım diyen öğrenci sayısı 33 ve %15 bulunmuştur.

97 öğrenci katılıyorum cevabı vermiştir buda %44,1 olarak bulunmuştur. 15 öğrenci kesinlikle katılmıyorum cevabı vermiştir. %6,8 olarak belirlenmiştir ve kesinlikle katılıyorum cevabı veren öğrenci sayısı ise 20 ile %9,1 olarak bulgusal veri elde edilmiştir.

Bu sorunun analizinde yapılan yorum 220 öğrencinin 97 si gibi yüksek çoğunlukla onaylamasıdır. **Yorgunluk, halsizlik, uykusuzluk ve stresli olma, durumum var** diye sorulduğunda katılmıyorum diyen

97 öğrenci %44,1 oranında kişinin okul performansını da etkilemediğini ifade etmişlerdir.

Bu soruya evet katılıyorum yorgunluk, halsizlik, uykusuzluk ve stresli olma, durumum performansını da etkiler diyen öğrenci sayısı 55 kişi ve %25 olarak oransallık bulunmuştur. Bu durumda bazı etmenlerin öğrencilerin doğrudan ve düşük %25 oranda onların performanslarını etkileyeceği görülmektedir.

Tablo 19. Performans Düşüklüğü

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet nedeniyle bir sonraki günü uyku halinde, gergin ve verimsiz geçiriyorum.

Sorunun Frekans Yüzde Yorumu

İkinci kademedeki okuyan 220 öğrenciye 5 likert tipi daha önceden güvenilirliği kanıtlanmış 14 adet dijital bağımlılık ölçeği anket sorusu kullanılmış olup öğrencilerden alınan veriler araştırmaya olduğu gibi aktarılmıştır.

10-13 Yaş Arası Gelişmekte Olan Çocuklarda Dijital Bağımlılığın Çocuğun Gelişimine-Aileye ve Çevreye Etkisi araştırılmış olup 3 alt faktör analizi yapılmıştır.

Bu ölçek sorusunda 220, öğrencinin performans düşüklüğü ölçülmüştür.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet nedeniyle bir sonraki günü uyku halinde, gergin ve verimsiz geçiriyorum diye öğrenciye sorulmuştur. 5 likert tipine göre alınan verilerden çeşitli bulgular ve sonuçlar elde edilmiştir.

Dijital aletlerin öğrenciler üzerinde bağımlılığın ve performansın etkileri üzerine 220 öğrenciye. **bilgisayar, cep telefonu, TV, internet nedeniyle bir sonraki günü uyku halinde, gergin ve verimsiz geçiriyorum.** 5 likert tipi anket ölçeğine göre sorulmuş olup alınan cevaplar şu şekilde bulunmuştur.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet nedeniyle bir sonraki günü uyku halinde, gergin ve verimsiz geçiriyorum cevabı veren 220 öğrenciden 63 öğrenci katılmıyorum %28,6 cevabı vermiştir. Kararsızım diyen öğrenci sayısı 22 ve %10 bulunmuştur.

63 öğrenci katılıyorum cevabı vermiştir bu da %28,6 olarak bulunmuştur. 30 öğrenci kesinlikle katılmıyorum cevabı vermiştir %13,6 olarak bulunmuştur ve

kesinlikle katılıyorum cevabı veren öğrenci sayısı ise 14 ile % 6,4 olarak bulgusal veri elde edilmiştir.

220 öğrenci bu ankete katılmış olup Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet nedeniyle bir sonraki günü uyku halinde, gergin ve verimsiz geçiriyorum sorulduğunda çok ilgi çekici yanıtlar alınmıştır. Buna göre 91 Öğrenci Katılmıyorum bu durum beni ve performansını da etkilememektedir cevabı vermiştir. Oran olarak %41,4 olarak bulunmuştur. Katılıyorum diye cevap veren öğrenci sayısı Katılıyorum 63 öğrenciyle 28.6 % olarak bulunmuştur. Çok yüksek bir oranda olmamakla birlikte Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet nedeniyle bir sonraki günü uyku halinde, gergin ve verimsiz geçirdiğini öğrenciler ifade etmişlerdir. Bu durum öğrencilerin azda olsa performanslarının düşmesine de neden olduğunu göstermektedir.

Tablo 20. Algı Düşüklüğü

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internete bağlanacağım anı sabırsızlıkla beklerim.

Sorunun Frekans Yüzde Yorumu

İkinci kademedeki okuyan 220 öğrenciye 5 likert tipi daha önceden güvenilirliği kanıtlanmış 14 adet dijital bağımlılık ölçeği anket sorusu kullanılmış olup öğrencilerden alınan veriler araştırmaya olduğu gibi aktarılmıştır.

10-13 Yaş Arası Gelişmekte Olan Çocuklarda Dijital Bağımlılığın Çocuğun Gelişimine-Aileye ve Çevreye Etkisi araştırılmış olup 3 alt faktör analizi yapılmıştır. Bu ölçek sorusunda 220, öğrencinin performans düşüklüğü ölçülmüştür.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internete bağlanacağım anı sabırsızlıkla beklerim diye öğrenciye sorulmuştur. 5 likert tipine göre alınan verilerden çeşitli bulgular ve sonuçlar elde edilmiştir.

Dijital aletlerin öğrenciler üzerinde bağımlılığın ve performansın etkileri üzerine 220 öğrenciye.

bilgisayar, cep telefonu, TV, internete bağlanacağım anı sabırsızlıkla beklerim 5 likert tipi anket ölçeğine göre sorulmuş olup alınan cevaplar şu şekilde bulunmuştur.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internete bağlanacağım anı sabırsızlıkla beklerim cevabı veren 220 öğrenceden 74 öğrenci katılmıyorum %33,6 cevabı vermiştir. Kararsızım diyen öğrenci sayısı 32 ve %14,5 bulunmuştur.

61 öğrenci katılıyorum cevabı vermiştir bu da %27,7 olarak bulunmuştur. 26 öğrenci kesinlikle katılmıyorum cevabı vermiştir. %11,8 olarak bulunmuştur ve kesinlikle katılıyorum cevabı veren öğrenci sayısı ise 27 ile % 12,3 olarak bulgusal veri elde edilmiştir.

Öğrencilerin algı düşüklüğü sorusuna verdikleri frekans yüzdelerinin oranlaması şu şekilde bulunmuştur. Bu soruda 220 öğrenciye bilgisayar, cep telefonu, TV, internete bağlanacağım anı sabırsızlıkla beklerim diye sorulmuştur.

Katılımcı öğrencilerde 74 kişi katılmıyorum cevabı vermişlerdir. Oransal açıdan 33.6 % bulunmuştur. Fakat

Bu soruya evet katılıyorum cevabı veren öğrenci sayısı ise 61 öğrenci ile %27.7 olarak bulunmuştur. Öyle ise TV ve internet etkileşimli interaktif elektronik aletlere karşı öğrencilerin beklentilerinin olduğu görülmektedir.

Tablo 21. Algı Düşüklüğü

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet başında bu kadar çok zaman geçirmekten hem suçluluk duyuyorum hem de çok büyük haz duyuyorum.

Sorunun Frekans Yüzde Yorumu

İkinci kademedeki okuyan 220 öğrenciye 5 likert tipi daha önceden güvenilirliği kanıtlanmış 14 adet dijital bağımlılık ölçeği anket sorusu kullanılmış olup öğrencilerden alınan veriler araştırmaya olduğu gibi aktarılmıştır. 10-13 Yaş Arası Gelişmekte Olan Çocuklarda Dijital Bağımlılığın Çocuğun Gelişimine-Aileye ve Çevreye Etkisi araştırılmış olup 3 alt faktör analizi yapılmıştır. Bu ölçek sorusunda 220, öğrencinin performans düşüklüğü ölçülmüştür.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet başında bu kadar çok zaman geçirmekten hem suçluluk

duyuyor hem de çok büyük haz duyuyorum diyen öğrenciye sorulmuştur. 5 likert tipine göre alınan verilerden çeşitli bulgular ve sonuçlar elde edilmiştir.

Dijital aletlerin öğrenciler üzerinde bağımlılığın ve performansın etkileri üzerine 220 öğrenciye. **bilgisayar, cep telefonu, TV, internet başında bu kadar çok zaman geçirmekten hem suçluluk duyuyor hem de çok büyük haz duyuyorum** 5 likert tipi anket ölçeğine göre sorulmuş olup alınan cevaplar şu şekilde bulunmuştur.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet başında bu kadar çok zaman geçirmekten hem suçluluk duyuyor hem de çok büyük haz duyuyorum diyen 220 öğrenciden 65 öğrenci katılmıyorum %29,5 cevabı vermiştir. Kararsızım diyen öğrenci sayısı 44 ve %20 bulunmuştur.

74 öğrenci katılıyorum cevabı vermiştir bu da %33,6 olarak bulunmuştur. 21 öğrenci kesinlikle katılmıyorum cevabı vermiştir, %9,5 olarak belirlenmiştir ve kesinlikle katılıyorum cevabı veren öğrenci sayısı ise 16 ile % 7,3 olarak bulgusal veri elde edilmiştir.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet başında bu kadar çok zaman geçirmekten hem suçluluk duyuyor hem de çok büyük haz duyuyorum diyen 220 öğrenciden 74 öğrenci evet katılıyorum cevabı vermişlerdir. Oransal olarak %33,6 olarak bulunmuştur. Bir algı düşüklüğüne neden olabilecek risk faktörünü de içermektedir.

Katılmıyorum diye yanıt veren 220 öğrenciden 65 kişi ise TV, internet başında bu kadar çok zaman geçirmekten hem suçluluk duyuyor hem de çok büyük haz duymadığını ifade etmişlerdir. Oransal olarak %29.5 olarak bulunmuştur.

Tablo 22. Algı Düşüklüğü

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet başındayken aşırı yemek yerim.

Sorunun Frekans Yüzde Yorumu

İkinci kademedeki okuyan 220 öğrenciye 5 likert tipi daha önceden güvenilirliği kanıtlanmış 14 adet dijital bağımlılık ölçeği anket sorusu kullanılmış olup öğrencilerden alınan veriler araştırmaya olduğu gibi aktarılmıştır.

10-13 Yaş Arası Gelişmekte Olan Çocuklarda Dijital Bağımlılığın Çocuğun Gelişimine-Aileye ve Çevreye Etkisi araştırılmış olup 3 alt faktör analizi yapılmıştır. Bu ölçek sorusunda 220, öğrencinin performans düşüklüğü ölçülmüştür.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet başındayken aşırı yemek yerim diyen öğrenciye sorulmuştur. 5 likert tipine göre alınan verilerden çeşitli bulgular ve sonuçlar elde edilmiştir.

Dijital aletlerin öğrenciler üzerinde bağımlılığın ve performansın etkileri üzerine 220 öğrenciye. **bilgisayar, cep telefonu, TV, internet başındayken aşırı yemek yerim** 5 likert tipi anket ölçeğine göre sorulmuş olup alınan cevaplar şu şekilde bulunmuştur.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet başındayken aşırı yemek yerim 220 öğrenceden 110 öğrenci katılmıyorum %50 cevabı vermiştir. Kararsızım diyen öğrenci sayısı 27 ve %12,3 bulunmuştur.

29 öğrenci katılıyorum cevabı vermiştir, bu da %13,2 olarak bulunmuştur. 43 öğrenci kesinlikle katılmıyorum cevabı vermiştir. %19,5 olarak bulunmuştur ve

kesinlikle katılıyorum cevabı veren öğrenci sayısı ise 11 ile % 5 olarak bulgusal veri elde edilmiştir.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet başındayken aşırı yemek yerim diye 220 öğrenciye sorulduğunda yüksek oranda katılmadıklarını ifade etmişlerdir. 110 öğrenci katılmamaktadır. Oransal acıdan da %50 olarak görülmüştür. Yemek yemenin internet başındayken algı düşüklüğüne direkt sebep olmadığı sonucu çıkmaktadır.

Tablo 23. Algı Düşüklüğü

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet kullanmamı engelleyen işler bana sıkıcı gelir.

Sorunun Frekans Yüzde Yorumu

İkinci kademedeki okuyan 220 öğrenciye 5 likert tipi daha önceden güvenilirliği kanıtlanmış 14 adet dijital bağımlılık ölçeği anket sorusu kullanılmış olup öğrencilerden alınan veriler araştırmaya olduğu gibi aktarılmıştır.

10-13 Yaş Arası Gelişmekte Olan Çocuklarda Dijital Bağımlılığın Çocuğun Gelişimine-Aileye ve Çevreye Etkisi araştırılmış olup 3 alt faktör analizi yapılmıştır.

Bu ölçek sorusunda 220, öğrencinin performans düşüklüğü ölçülmüştür.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet kullanmama engelleyen işler bana sıkıcı gelir diyen öğrenciye sorulmuştur 5 likert tipine göre alınan verilerden çeşitli bulgular ve sonuçlar elde edilmiştir.

Dijital aletlerin öğrenciler üzerinde bağımlılığın ve performansın etkileri üzerine 220 öğrenciye. **bilgisayar, cep telefonu, TV, internet kullanmama engelleyen işler bana sıkıcı gelir** 5 likert tipi anket ölçeğine göre sorulmuş olup alınan cevaplar şu şekilde bulunmuştur.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet kullanmama engelleyen işler bana sıkıcı gelir diyen 220 öğrenciden 86 öğrenci katılmıyorum %39,1 cevabı vermiştir. Kararsızım diyen öğrenci sayısı 35 ve %15,9 bulunmuştur. 54 öğrenci katılıyorum cevabı vermiştir. Bu da %24,5 olarak bulunmuştur. 29 öğrenci kesinlikle katılmıyorum cevabı vermiştir. Bu da %13,2 olarak belirlenmiştir ve kesinlikle katılıyorum cevabı veren öğrenci sayısı ise 16 ile % 7,3 olarak bulgusal veri elde edilmiştir.

220 öğrenciden 86 tanesi bu soruya katılmamakta görüş bildirmişlerdir. Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet kullanmamı engelleyen işler bana sıkıcı gelir. Bu durumda katılmama görüşü bildiren 86 öğrenci %39,1 oranıyla da önemli bir veri girdisi elde edilmiştir. Öğrencinin Algı düşüklüğünün Bilgisayar, cep telefonu, TV, internet kullanımına bağlı olarak düştüğü anlamına gelmemektedir.

Bu soruya katılıyorum cevabı veren ve internet, TV, cep telefonu, algı düşüklüğüne neden olmaktadır demişlerdir. Katılıyorum diyen öğrenci sayısı 54 ile %24,5 bulunmuştur.

Tablo 24. Algı Düşüklüğü

Bilgisayar, cep telefonu, TV, interneti planladığımdan daha uzun süre kullanırım.

Sorunun Frekans Yüzde Yorumu

İkinci kademedeki okuyan 220 öğrenciye 5 likert tipi daha önceden güvenilirliği kanıtlanmış 14 adet dijital bağımlılık ölçeği anket sorusu kullanılmış olup öğrencilerden alınan veriler araştırmaya olduğu gibi

aktarılmıştır. 10-13 Yaş Arası Gelişmekte Olan Çocuklarda Dijital Bağımlılığın Çocuğun Gelişimine-Aileye ve Çevreye Etkisi araştırılmış olup 3 alt faktör analizi yapılmıştır. Bu ölçek sorusunda 220, öğrencinin performans düşüklüğü ölçülmüştür.

Bilgisayar, cep telefonu, Bilgisayar, cep telefonu, TV, interneti planladığımdan daha uzun süre kullanırım. **TV, internet kullanmamı engelleyen işler bana sıkıcı gelir diyen öğrenciye sorulmuştur.** 5 likert tipine göre alınan verilerden çeşitli bulgular ve sonuçlar elde edilmiştir.

Dijital aletlerin öğrenciler üzerinde bağımlılığın ve performansın etkileri üzerine 220 öğrenciye. **bilgisayar, cep telefonu, TV, interneti planladığımdan daha uzun süre kullanırım** likert tipi anket ölçeğine göre sorulmuş olup alınan cevaplar şu şekilde bulunmuştur.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, interneti planladığımdan daha uzun süre kullanırım diyen 220 öğrenciden 42 öğrenci katılmıyorum %19,1 cevabı vermiştir. Kararsızım diyen öğrenci sayısı 33 ve %15

bulunmuştur. 99 öğrenci katılıyorum cevabı vermiştir buda %45 olarak bulunmuştur. 12 öğrenci kesinlikle katılmıyorum cevabı vermiştir. %5,5 ve kesinlikle katılıyorum cevabı veren öğrenci sayısı ise 34 ile % 15,5 olarak bulgusal veri elde edilmiştir.

Bu araştırma sorusunda öğrencilerin özellikle plan ve programlamama ders çalırken hedefler ile elde edilecek bilgi göz önüne alınmış ve internetin planlanan çalışma saatinden daha fazla kullanılıp kullanılmadığı üzerinde durulmuştur. Performans açısından bakıldığında, 220 öğrenciye bilgisayar, cep telefonu, TV, interneti planladığımdan daha uzun süre kullanırım diye sorulmuş olup 99 öğrenci %45 katılıyorum cevabı vermiştir.

Buna göre öğrencilerin kontrolsüz ve planlama olmaksızın internet kullandıkları görülmektedir. Katılmıyorum diye cevap veren öğrenci sayısı ise 42 dir oransal olarak %19,1 olarak görülmektedir. Bu durum kontrol edilebilir internet kullanımının daha az olduğunu göstermektedir.

Tablo 25. Sosyal İzolasyon

Bilgisayar, cep telefonu, TV, interneti kullandıktan hemen sonra tekrar kontrol etme gereği hissedirim.

Sorunun Frekans Yüzde Yorumu

İkinci kademedeki okuyan 220 öğrenciye 5 likert tipi daha önceden güvenilirliği kanıtlanmış 14 adet dijital bağımlılık ölçeği anket sorusu kullanılmış olup öğrencilerden alınan veriler araştırmaya olduğu gibi aktarılmıştır. 10-13 Yaş Arası Gelişmekte Olan Çocuklarda Dijital Bağımlılığın Çocuğun Gelişimine-Aileye ve Çevreye Etkisi araştırılmış olup 3 alt faktör analizi yapılmıştır. Bu ölçek sorusunda 220, öğrencinin performans düşüklüğü ölçülmüştür.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, interneti kullandıktan hemen sonra tekrar kontrol etme gereği hissedirim diyen, öğrenciye sorulmuştur. 5 likert tipine göre alınan verilerden çeşitli bulgular ve sonuçlar elde edilmiştir.

Dijital aletlerin öğrenciler üzerinde bağımlılığın ve performansın etkileri üzerine 220 öğrenciye. **bilgisayar, cep telefonu, TV, interneti kullandıktan**

hemen sonra tekrar kontrol etme gereği hissederim diyen likert tipi anket ölçeğine göre sorulmuş olup alınan cevaplar şu şekilde bulunmuştur.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, interneti kullandıktan hemen sonra tekrar kontrol etme gereği hissederim diyen 220 öğrenceden 89 öğrenci katılmıyorum %40,5 cevabı vermiştir. Kararsızım diyen öğrenci sayısı 35 ve %15,9 bulunmuştur. 58 öğrenci katılıyorum cevabı vermiştir bu da %26,4 olarak bulunmuştur. 19 öğrenci kesinlikle katılmıyorum cevabı vermiştir. %8,6 ve kesinlikle katılıyorum cevabı veren öğrenci sayısı ise 19 ile % 7,3 olarak bulgusal veri elde edilmiştir.

Algılamada sorun ve performans kaybı olup olmadığı düşünüldüğünde, öğrencilere bilgisayar, cep telefonu, TV, interneti kullandıktan hemen sonra tekrar kontrol etme gereği hissederim diye sorulmuştur.

220 öğrenciden bu soruya cevaben katılmıyorum diye cevap veren öğrenci sayısı 89 olup oransal olarak %40,5 olarak görülmüştür. Bu durumda çoğunlukla öğrenciler ödev yâda araştırdıkları konularda belli bir

hazza veya doygunluğa başarıyı elde ettiklerinde tekrar interneti, gsm ve tv düşünmemektedirler.

Fakat 220 öğrenciden, bilgisayar, cep telefonu, TV, interneti kullandıktan hemen sonra tekrar kontrol etme gereği hissedirim diye cevap veren öğrenci sayısı 58 ile %26,4 bulunmuştur. Bu durum öğrencilerin algılarının ilgili olduğu şeylere karşı ve bağımlılıklarının TV, bilgisayar, internet ve telefonlara karşı olduğunu göstermektedir.

Tablo 26. Sosyal İzolasyon

Bilgisayar, cep telefonu, TV'ye geçtiğimde hemen internet bağlantısını kontrol ederim.

Sorunun Frekans Yüzde Yorumu

İkinci kademedeki okuyan 220 öğrenciye 5 likert tipi daha önceden güvenilirliği kanıtlanmış 14 adet dijital bağımlılık ölçeği anket sorusu kullanılmış olup öğrencilerden alınan veriler araştırmaya olduğu gibi aktarılmıştır. 10-13 Yaş Arası Gelişmekte Olan Çocuklarda Dijital Bağımlılığın Çocuğun Gelişimine-Aileye ve Çevreye Etkisi araştırılmış olup 3 alt faktör

analizi yapılmıştır. Bu ölçek sorusunda 220, öğrencinin performans düşüklüğü ölçülmüştür.

Bilgisayar, cep telefonu, TV'ye geçtiğimde hemen internet bağlantısını kontrol ederim diyen, öğrenciye sorulmuştur. 5 likert tipine göre alınan verilerden çeşitli bulgular ve sonuçlar elde edilmiştir. Dijital aletlerin öğrenciler üzerinde bağımlılığın ve performansın etkileri üzerine 220 öğrenciye. **bilgisayar, cep telefonu, TV'ye geçtiğimde hemen internet bağlantısını kontrol ederim** diyen likert tipi anket ölçeğine göre sorulmuş olup alınan cevaplar şu şekilde bulunmuştur.

Bilgisayar, cep telefonu, TV'ye geçtiğimde hemen internet bağlantısını kontrol ederim diyen 220 öğrenciden 68 öğrenci katılmıyorum %30,9 cevabı vermiştir. Kararsızım diyen öğrenci sayısı 32 ve %14,5 bulunmuştur. 78 öğrenci katılıyorum cevabı vermiştir bu da %35,5 olarak bulunmuştur. 22 öğrenci kesinlikle katılmıyorum cevabı vermiştir. Bu da %10'a denk gelmektedir ve kesinlikle katılıyorum cevabı veren

öğrenci sayısı ise 20 ile % 9,1 olarak bulgusal veri elde edilmiştir.

Öğrencilerin bağımlılıkları ile ilgili bir analiz sorusu olan bilgisayar, cep telefonu, TV'ye geçtiğimde hemen internet bağlantısını kontrol ederim diye cevaplayan öğrenci sayısı 78 ile 35,5 olarak görülmüştür.

Ders çalışma, algıda otalanamam, performans düşüklüğü ve bir çok faktörün nedenleri arasında düşündüğümüz bağımlılıklar burada da kendini göstermektedir. Katılmıyorum diye cevap veren öğrenci sayısı ise 68 ile oransal acıdan %30,9 olarak görülmektedir.

Tablo 27. Sosyal İzolasyon

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internete fazla girmediğimi iddia ederek yalan söylerim.

Sorunun Frekans Yüzde Yorumu

İkinci kademedeki okuyan 220 öğrenciye 5 likert tipi daha önceden güvenilirliği kanıtlanmış 14 adet dijital bağımlılık ölçeği anket sorusu kullanılmış olup

öğrencilerden alınan veriler araştırmaya olduğu gibi aktarılmıştır. 10-13 Yaş Arası Gelişmekte Olan Çocuklarda Dijital Bağımlılığın Çocuğun Gelişimine-Aileye ve Çevreye Etkisi araştırılmış olup 3 alt faktör analizi yapılmıştır. Bu ölçek sorusunda 220, öğrencinin performans düşüklüğü ölçülmüştür.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internete fazla girmediyimi iddia ederek yalan söylerim diyen, öğrenciye sorulmuştur. 5 likert tipine göre alınan verilerden çeşitli bulgular ve sonuçlar elde edilmiştir. Dijital aletlerin öğrenciler üzerinde bağımlılığın ve performansın etkileri üzerine 220 öğrenciye. **bilgisayar, cep telefonu, TV'ye geçtiğimde hemen internet bağlantısını kontrol ederim** diyen likert tipi anket ölçeğine göre sorulmuş olup alınan cevaplar şu şekilde bulunmuştur.

Bilgisayar, cep telefonu, TV, internete fazla girmediyimi iddia ederek yalan söylerim diyen 220 öğrenciden 97 öğrenci katılmıyorum %44,1 cevabı vermiştir. Kararsızım diyen öğrenci sayısı 29 ve %13,2 bulunmuştur. 45 öğrenci katılıyorum cevabı vermiştir bu da %20,5 olarak bulunmuştur. 39 öğrenci kesinlikle

katılmıyorum cevabı vermiştir. %17,7 olarak belirlenmiştir ve kesinlikle katılıyorum cevabı veren öğrenci sayısı ise 10 ile % 4,5 olarak bulgusal veri elde edilmiştir.

Öğrencilerin bazı durumlarda kendilerini gizlemek istedikleri ve bunun içinde bir çok yalan, kendini saklama, ört bas gibi girişimlerde buldukları düşünülmektedir. Bu soruda 220 öğrenci bu soru için bilgisayar, cep telefonu, TV, internete fazla girmediğimi iddia ederek yalan söylerim diye sorulduğunda cevap olarak 97 öğrenci katılmıyorum cevabı vermiştir. Oransal açıdan bu durum %44,1 olarak bulunmuştur. Katılıyorum cevabı veren öğrenci sayısı ise Katılıyorum 45 ile oransal olarak 20.5 % bulunmuştur.

KAYNAKLAR DİZİNİ

Çetindamar D., Günsel A., (2009), Teknolojik Yenetek Kapasitesinin Değerlendirilmesi: Nedir ve Nasıl Uygulanır, TÜSİAD, Sabancı Üniversitesi, Rekabet Forumu.

Bora B, Semiz T., (2014), Sosyal Medya, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü, Sinop Üniversitesi, İşletme Bölümü.

Budak O., (2017), Dijital Çocuk Oyunlarına Çocuk Gelişimi ve Okul Öncesi Öğretmenlerinin ve Annelerin Bakış Açısı, Inesjournal Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı: 13, S: 158-172.

Dökmen, Üstün (2003), İletişim Çatışmaları ve Empati, 23. Baskı, Sistem Yayıncılık, İstanbul.

Cangil B.E., (2024), Beden Dili ve Kültürler Arası İletişim, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 2, S: 69-78.

Uzbay İ. T., (2009), Madde Bağımlılığının Tarihçesi, Tanımı, Genel Bilgiler ve Bağımlılık Yapan Maddeler, Gülhane Askeri Tıp Akademisi, Tıp Fakültesi, Tıbbi Farmakoloji Anabilim Dalı, Psikofarmakoloji Araştırma Ünitesi, Meslek İçi Sürekli Eğitim Dergisi, S: 5.

Namlı, A.K, (2023), Eğitimin Kavramsal Temelleri, 1. Baskı, Efe Akademi Yayınları, İstanbul.

Çam, Ş. (2003). Çocuk Pornografisi Tartışmalarına İlişkin Sorular. İletişim Araştırmaları Dergisi. Güz. S: 59-70.

IRZİK, Gürol. (2002), Bilgi Toplumu mu, Enformasyon Toplumu mu, Günce, Sayı 24, S: 6

Kocacık, F., (2003), Bilgi Toplumu ve Türkiye, Sosyal Bilgiler Dergisi, Sayı 27, S: 1-10.

Roth, D., Slone,M., & Dar, R. (2000). Which Way Cognitive Development?, Theory and Psychology, Sayı 10, S: 353-373.

Plotnik R. (2007), Psikoloji'ye Giriş, Kaknü Psikoloji Yayınları, İstanbul.

Goldsmith, H.H. (2003), Introduction: Genetic and Development. In R.J. Davidson, K. B. Scherer & H.H. (Eds.), Handbook Of Affective Sciences. Newyork: Oxford University Press.

Kopp, C, B., &Neufeld, S, J. (2003), Emotional Development During infancy. In R. J. Davidson K. R. Scherer & H. H. Goldsmith (Eds.), Handbook of Affective Sciences New York: Oxford University Press.

Thomas, A, & Chess, S. (1977). Temperament and Development. New York: Brunnel, Mazel.

Bates, J. (2000), Temperaments as an Emotion Construct: Theoretical and Practical Issues . In M.

Lewis & J. M. Haviland- Jones (Eds.), Handbook of Emotions (2nd ed.). New York. Guilford .

Zastrow C., Karen K, Ashman K., (2014), İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre I, Nika Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara.

Sigelman, C. K., & Rider, E. A. (2009), Life-Span Development (6th ed.). Belmont. CA: Wadsworth.

Bowlby, J. (1969). Bağlanma ve Kayıp, Cilt 1: Bağlanma. Bağlanma ve Kayıp. New York.

Kail, R. V., & Cavanaugh, J. C. (2010), Human Development: A Life-Span Viiev (5th ed.) Belmont, CA: Brooks/Cole.

Schaffer, H. R. (1996). Social Development. Cambridge, MA: Blackwell.

Steinberg, L., Bornstein, M. H., Vandell, D. L., Rook, K. S., (2011a). Lifespan Development: Infancy Through Adulthood. Belmont, CA: Wadsworth.

Steinberg, L., Bornstein, M. H., Vandell, D. L., (2011b). Development: Infancy Through Adolescence. Belmont, CA: Wadsworth.

Schneider, B. H., Atkinson, L., & Tardif, C. (2001). Child-Parent Attachment And Children's Peer Relationships: A Quantiative Review. Developmental Psychology, 37, 86-100

Goodwin, I. (2003). The Relevance Of Attachment Theory to the Philosophy, Organization, and Practice of Adult Mental Health Care. *Clinical Psychology Review*, 23 (1), 35-56.

Bugental, B. B., & Goodnow, J. J., (1998). Socialization Processes. In W. Damon & N. Eisenberg (Eds.). *Handbook Of Child Psychology (5th.)*. New York: John Wiley & Sons.

McCrae, R. R. , & Costa, P. T., Jr. (1990), *Personality in Adulthood*. New York: Guilford.

Werner, E. E. (1995), Resilience in Development. *Current Directions in Psychological Science*. 4, 81-85.

Hirsch, B.J. (1997). Where Are The Interventions ? *Contemporary Psychology*, 42, 1113-1114.

Bandura, A. (2001), *Social Cognitive Theory: An Agentic Perspective*. *Annual Review of Psychology*, 52, 1-26.

Eagly, A. H., Wood, W., & Diekmann, A. B. (2000), *Social Role Theory of Sex Differences and Similarities: A Current Appraisal*. In T. Eckes & H. M. Trautner (Eds.). *The Developmental Social Psychology Of Gender*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

Martin, C. L. (2000). *Cognitive Theories of Gender Development*. In T. Eckes & H.M. Trautner (Eds.), *The Developmental Social Psychology of Gender*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

Dilekmen, M. (2016). Eğitim Psikolojisi: Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi. İçinde C. Şahin (Ed.), Bilişsel Gelişim. Pegem.

Eroğlu, M. (2023). Çocukluk Döneminde Bilişsel Gelişim: Piaget ve Vygotsky'nin Bilişsel Gelişim Kuramlarının İncelenmesi ve Karşılaştırılması. Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi, Sayı: 6, 69-77.

Senemoğlu, N. (2013). Gelişim Öğrenme ve Öğretim (Kuramdan Uygulamaya). Yargı.

Kürkçüoğlu, B. Ü., (2010). 0-6 Yaş Arası Çocukların Temel Gelişimsel Özellikleri: Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi, İçinde İ. H. Diken (Ed.), Erken Çocukluk Eğitimi İçinde. Pegem.

İnanç, B., Bilgin, M., & Atıcı, M. (2015). Gelişim Psikolojisi: Çocuk ve Ergen Gelişimi. Pagem.

Gürel, Zeki- Temizyürek, Fahri- Şahbaz (2007), N. Kemal: Çocuk Edebiyatı, Ankara, Öncü Yayınevi.

Temizyürek, F (2008), Çocukta Dil Gelişim Süreci, Türkiyat Araştırmaları, 170-176

Nicolopoulou, A. (2004). Oyun, Bilişsel Gelişim ve Toplumsal Dünya: Piaget, Vygotsky ve Sonrası. Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES), 37(2), 137-169.

Bayhan, P., & Artan İ., (2007). Çocuk Gelişimi ve Eğitimi. Morpa Kültür.

Ünveren Kapanadze, D. (2019). Vygostky'nin Sosyo-Kültürel ve Bilişsel Gelişim Teorisi Bağlamında Türkçe Öğretiminin Değerlendirilmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1(47), 181-195.

Çelik, İsmail., (2017). Noam Chomsky ve Psiko-Linguistik Dil Gelişim Kuramı, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 12/28, 193-208, Ankara.

Taştekin, A. (2016). Dil Psikolojisinin İlgili Alanları. Turkish Studies, 11(4), 987-1000.

Chomsky, Noam. (2009). Bilgi Sorunları ve Dil Managua Dersleri. Veysel Kılıç (Çev.). İstanbul: Bgst Yayınları.

Çubuk, A. (2019). Ortaokul Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı, Fiziksel Aktivite Düzeyleri ve Akademik Başarı Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Bayrak, C., & Yıldırım, M. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Spora Dayalı Fiziksel Aktivitelere Katılımları ve Yaşam Kalitelerinin Akademik Başarı ve Sosyalleşme Üzerine Etkisi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Ankara

Özyalvaç, N. T. (2010). Ortaöğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutumları ile Akademik Başarı Motivasyonlarının İncelenmesi.

Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 16.

Yapıcı, Ş., & Yapıcı, M. (2004). Öğretmen Adaylarının Okul Deneyimi I Dersine İlişkin görüşleri. İlköğretim Online, 3.

Altinkurt, Y. (2008). Öğrenci Devamsızlıklarının Nedenleri ve Devamsızlığın Akademik Başarıya Olan Etkisi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 129-142.

Medikoğlu, O. (2018). İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı Düzeylerinin Belirlenmesi ve Akademik Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya, 34.

Atılğan, M. (1998). Üniversite Öğrencilerinin Ders Çalışma Alışkanlıkları ile Akademik Başarılarının Karşılaştırılması, Unpublished Master's Thesis, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep, 13.

Cengizhan, C. (2005). Öğrencilerin Bilgisayar ve İnternet Kullanımında Yeni Bir Boyut: Bağımlılık. VIII. Ulusal PDR Kongresi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Binali, R. (2015). Lise Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri ile İnternet Bağımlılığı ve Akademik Başarı Durumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.

Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 53.

Taçyıldız, Ö. (2010). Lise Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre Yordanması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir, 50.

Toraman, M. (2013). İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Ağ Kullanım Düzeylerinin Ortaöğretim Öğrencilerinin Akademik Başarıları ile İlişkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 74.

Çetinkaya, M. (2013). İlköğretim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığının İncelenmesi Yayımlanmamış Doktora Tezi, DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 105.

Telefon Nedir ve Geçmişten Günümüze Değişim <https://masalist.com/telefon-nedir-ve-gecmisten-gunumuze-degisim/>

Radyoyu Kim İcat Etti? Radyonun Tarihi, Gelişimi ve Mucitleri <https://beyinsizler.net/radyoyu-kim-icat-etti/>

Televizyonun Gelişimi: Tarihçesi: Tarihçe ve Teknolojik Dönüşüm <https://bilgi.zone/televizyonun-gelisimi-tarihce-ve-teknolojik-donusum/>

Teknolojik Aletlerin Ugradığı Değişim <https://www.kubradan.com/teknolojik-aletlerin-ugradigi-degisim/>

Güneş, P.U. (2016). Toplumsal Değişim, Teknoloji ve Eğitim İlişkisinde Sosyal Ağların Yeri, Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, Cilt 2, Sayı 2, 191-206.

Sağ, Vahap. (2003). Toplumsal Değişim ve Eğitim Üzerine, C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, Mayıs 27(1), 11-25, <http://eskidergi.cumhuriyet.edu.tr/makale/79.pdf>

Doğan, M. E. (2012). Bilginin Toplumsallaşması Sürecinde Teknolojinin Kullanımı ve Önemi: Anadolu Üniversitesi örneği. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir.

Stalder, F. (2006). Manuel Castells. Polity Press, Cambridge.

Toprak E. ve Uça-Güneş, E. P. (2015). Sosyal Ağlar. İçinde T. V. Yüzer, M. R. Okur (Eds.), Temel Bilgi Teknolojileri I, Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 3190.

Ritzer, G. (2011). Sosyoloji Kuramları. H. Hülür (çev.), De Ki Basım Yayım, Ankara.

Çaycı, B. (2015). Yeni Dijital Çağda Toplumsal Hareketlerde Meydana Gelen Dönüşüm. The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication. 5(1).

Başaran Özdemir, F. ve Taşdemir, B. (2011). Giriş ve İletişim, Teknoloji ve Toplum İlişkisine Dair Temel Yaklaşımlar <http://acikders.ankara.edu.tr/>

Sousa, H. (2006). Information Technologies, Social Change and the Future: The Case of Online Journalism in Portugal. *European Journal of Communication*, 21(3), 373-387.

Facer, K. (2011). *Learning Futures: Education, Technology and Social Change*. Routledge.

Feenberg, A. (2005). Critical Theory of Technology: An Overview. *Tailor-Made BioTechnologies*, 1(1).

Ergün, M. (2015). *Eğitim Felsefesi*. Pegem Akademi, Ankara.

Güllüpınar, F. (2014). Türkiye’de Eğitim Kurumu ve Sorunları. İçinde Z. Sungur (Ed.) Türkiye’nin Toplumsal Yapısı, Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 2665.

Güneş, A. (2013). Kıl Tabletlerden Elektronik Tabletler: İletişim Araçlarının Tarihsel Gelişim Süreci, *Journal of New World Sciences Academy*, 8 (3), 277-300

Alemdar, K., (1996). *İletişim ve Tarih*. Ankara: İmge Yayınları. Crowley, D. and Heyer, P., (2007). *İletişim Tarihi: Teknoloji, Kültür, Toplum*. Çev.: Berkay Ersöz. Ankara: Phoenix Yayınevi.

İlal, E., (1997). İletişim, Yıgınsal İletişim Araçları ve Toplum. İstanbul: Der Yayınları.

Gönenç, E.Ö., (2003). İletişimin Tarihi. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Sayı: 18, 57-72.

Durukan Ü. G., Hacıoğlu Y. ve Usta N. (2016). Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmeni Adaylarının Teknoloji Algıları 1, Bilgisayar ve Eğitim Araştırma Dergisi 4 (7), 24-46.

Contürk O. S., Kurcan K., Yel K. ve Güzel S. (2023), Teknolojik Gelişmelerin Hareketsiz Yaşama ve Çocuklarda Psiko-Motor Gelişime Etkileri, Dede Korkut Spor Bilimleri Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, 48-59.

Günlü A. ve Ceyhan A. (2017). Investigating Adolescents' Behaviors on the Internet and Problematic Internet Usage, Addicta: The Turkish Journal On Addictions, 4(1)

Ayhan B. ve Köseliören M. (2019). İnternet, Online Oyun ve Bağımlılık, Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying, 6(1), 1-30.

Dinç, M. (2014). Eylemsel Bir Bağımlılık: Kumar, Yeşilay, Bağımlılık Tedavisi, Aylık Sağlık, Eğitim ve Kültür Dergisi, Cilt. 967, Sayı. 7, 20-24.

Mutlu, E. (2008). Televizyonu Anlamak, Ankara: Ayraç Yayınları.

İlhan, V., Ulusoy, A. (2013). Televizyon Bağımlılığı ve İzleyici: Tv İzlememek Mümkün mü ?, International Journal of Social Science, Baskı 6, Sayı 5, 1127-1154.

Bal, E. (2014). Teknoloji, Gençlik ve Mobil Yaşam, Konya: Literatürk Yayınları.

Şirin, M. (2007). Televizyon Çocuk ve Aile, İstanbul: İz yayıncılık.

Özaşçılar, M. (2009). Cep Telefonu Kullanımının Sosyolojik Boyutu “Bireysel Güvenlik ve Günlük Hayattaki Yeri” (Doktora Tezi) İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.

Foerster, M., Roser, K., Schoeni, A., ve Rösli, M. (2015). Problematic Mobile Phone Use In Adolescents: Derivation of a Short Scale MPPUS-10, Int J Public Health, Sayı 60, 277–286.

Irmak A.Y., Erdoğan S., (2016). Ergen ve Genç Erişkinlerde Dijital Oyun Bağımlılığı: Güncel Bir Bakış, Türk Psikiyatri Dergisi, 27(2), 128-37

Kuss DJ, Griffiths MD (2012a) Internet and Gaming Addiction: A Systematic Literature Review of Neuroimaging Studies. Brain Sci 2, 347–374.

Kuss DL, Griffiths MD (2012b) Internet Gaming Addiction: A Systematic Review of Empirical Research. Int J Ment Health Addict 10, 278–296.

Ögel K (2012) İnternet Bağımlılığı, İnternetin Psikolojisini Anlamak ve Bağımlılıkla Başa Çıkmak. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s.47-60.

Wack E, Tantleff-Dunn S (2009) Relationships Between Electronic Game Play, Obesity, and Psychosocial Functioning in Young Men. *Cyberpsychol Behav* 12, 241-244.

Mentzoni RA, Brunborg GS, Molde H ve ark. (2011) Problematic Video Game Use: Estimated Prevalence and Associations With Mental And Physical Health. *Cyberpsychol Behav Soc Netw* 14, 591–596.

Anderson CA, Carnagey N (2005) The Effects of Reward And Punishment in Violent Video Games on Aggressive Affect, Cognition And Behavior. *Psychol Sci* 16, 882-889.

Anderson CA, Carnagey NL (2009) Causal Effects Of Violent Sports Video Games on Aggression: Is it Competitiveness Or Violent Content ? *J Exp Soc Psychol* 45, 731-739.

Anderson CA, Funk JB, Griffiths MD (2004) Contemporary Issues In Adolescent Video Game Playing: Brief Overview And Introduction to the Special issue. *J Adolesc* 27, 1-3.

Anderson CA, Sakamoto A, Gentile DA ve ark. (2008) Longitudinal Effects of Violent Video Games on Aggression in Japan and the United States. *Pediatrics* 122, 1067-72.

Bartholow BD, Sestir MA, Davis EB (2005) Correlates and Consequences of Exposure to Video Game Violence: Hostile Personality, Empathy, and Aggressive Behavior. *PersSoc PsycholBull* 31, 1573-1586.

Bilgi A (2005) Bilgisayar Oyunu Oynayan ve Oynamayan İlköğretim Öğrencilerinin Saldırganlık, Depresyon ve Yalnızlık Düzeylerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi.

Bluemke M, Friedrich M, Zumbach J (2010) The Influence of Violent and Nonviolent Computer Games on Implicit Measures of Aggressiveness. *Aggress Behav* 36, 1-13.

Demirtaş Madran HA, Ferligül Çakılcı E (2014) Çok Oyunculu Çevrimiçi Video Oyunu Oynayan Bireylerde Video Oyunu Bağımlılığı ve Saldırganlık. *Anadolu Psikiyatri Derg* 15:99-107.

Möller I, Krahe B (2009) Exposure to Violent Video Games and Aggression in German Adolescents: A Longitudinal Analysis. *Aggress Behav* 35, 75-89.

Olson CK, Kutner LA, Baer L ve ark. (2009) M-Rated Video Games and Aggressive or Problem Behavior Among Young Adolescents. *Appl Dev Sci* 13, 188-198.

Polman H, Castro BO, Aken M (2008) Experimental Study of the Differential Effects of Playing Versus

Watching Violent Video Games on Children's Aggressive Behavior. *Aggress Behav* 34, 256-264.

Wang Y, Mathews VP, Kalnin AJ ve Ark. (2009) Short Term Exposure to a Violent Video Game Induces Changes in Frontolimbic Circuitry in Adolescents. *Brain Imaging Behav* 3, 38-50.

Williams D, Kennedy TLM, Moore RJ (2011) Behind the avatar: The Patterns, Practices and Functions of Role Playing in MMOs. *Games and Culture* 6, 171-200.

Fischer P, Kastenmüller A, Greitemeyer T (2010) Media Violence and the Self: The Impact of Personalized Gaming Characters in Aggressive Video Games on Aggressive Behavior. *J Exp Soc Psychol* 46, 192-195.

Chan PA, Rabinowitz T (2006) A Cross-Sectional Analysis of Video Games and Attention Deficit Hyperactivity Disorder Symptoms in Adolescents. *Ann Gen Psychiatry* 5, 16-26.

Gentile DA (2009) Pathological Video Game Use Among Youth 8 To 18: A National Study. *Psychol Sci* 20, 594-602.

Gentile DA, Swing EL, Lim CG ve Ark. (2012) Video Game Playing, Attention Problems, and Impulsiveness: Evidence of Bidirectional Causality. *Psychol Pop Media Cult* 1, 62-70.

Anderson CA, Bushman BJ (2009) Desensitizing Effects of Violent Media on Helping Others. *Psychol Sci* 20, 273-277.

Caplan S. E. (2002) Problematic İnternet Use and Psychosocial Well-Being: Development of a Theory-Based Cognitive–Behavioral Measurement Instrument. *Comput Human Behav*, Sayı 18, 553–575.

Engelhardt CR, Bartholow BD, Kerr GT ve Ark. (2011) This is Your Brain on Violent Video Games: Neural Desensitization to Violence Predicts Increased Aggression Following Video Game Exposure. *J Exp Soc Psychol*, Sayı 47, 1033-1036.

Hummer TA, Wang Y, Kronenberger WG ve Ark. (2010) Short-Term Violent Video Game Play by Adolescents Alters Prefrontal Activity During Cognitive İnhibition. *Media Psychol*, Sayı 13, 136-154.

Montag C, Weber B, Trautner P ve ark. (2012) Does Excessive Play of Violent First-Person-Shooter-Video-Games Dampen Brain Activity in Response to Emotional Stimuli?. *Biol Psychol*, Sayı 89, 107-111.

Green CS, Bavelier D (2003) Action Video Game Modifies Visual Selective Attention. *Nature*, Sayı, 423, 534–537.

Griffiths MD (2005) The Therapeutic Value of Videogames. *Handbook of Computer Game Studies*. J. Goldstein, J. Raessens (Eds), Boston. MIT Pres, 161–171.

Prot S, Anderson CA, Gentile DA ve ark. (2014) The Positive and Negative Effects of Video Game Play. Children and Media. A. Jordan, D. Romer (Eds) New York. Oxford University Pres, 109-128.

Goldberg I (1996). Internet Addiction Disorder. www.cog.brown.edu/brochure/people/duchonf/humor/Internetaddiction.html.

Shapira NA, Lessig MC, Goldsmith TD, Szabo ST, Lazoritz M, Gold MS et al (2003). Problematic İnternet Use: Proposed Classification and Diagnostic Criteria. *Depress Anxiety*, Sayı 17, 207-216.

Young KS (1996). Addictive Use of the İnternet: A Case Thatbreaks the Stereotype. *Psychol Rep*, Sayı 79, 899–902.

Young KS (1998). İnternet Addiction: The Emergence of a New Clinical Disorder. *Cyberpsychol Behav*, Sayı 3, 237-244.

Young KS (2004). İnternet Addiction: A New Clinical Phenomenon and its Consequences. *Am Behav Sci*, Sayı 48, 402-415.

Wolak J, Mitchell K J, Finkelhor D (2003) Escaping or Connecting Characteristics of Youth Who Form Close Online Relationships. *J Adolesc*, Sayı 26, 105–119.

Beard KW, Wolf EM (2001) Modification in the Proposed Diagnostic Criteria for İnternet Addiction. *Cyberpsychol Behav*, Sayı 4, 377-383.

Kim DH, Jeong EJ, Zhong H (2010) Preventive Role of Parents in Adolescent Problematic Internet Game Use in Korea. *Korean Journal of Sociology*, 44(6), 111–133.

Jang, KS, Hwang SY, Choi, JY (2008). Internet Addiction and Psychiatric Symptoms Among Korean Adolescents. *J Sch Health*, Sayı 78, 165-171.

Akın A, İskender M (2011) Internet Addiction and Depression, Anxiety and Stress. *International Online Journal of Educational Sciences*, Sayı 3, 138-148.

Dieris-Hirche J, Bottel L, Bielefeld M, Steinbüche, T, Kehyayan A, Dieris B et al (2017) Media Use and Internet Addiction in Adult Depression: A Case-Control Study. *Comput Human Behav*, Sayı 68, 96-103.

Ang MP, Chong YX, Lau PJ (2019) The Impact Of Loneliness and Fear of Missing Out in Predicting Phubbing Behaviour Among Undergraduates in Malaysia (Bachelor of Social Science Psychology dissertation). Negeri Perak, Malaysia, University of Tunku Abdul Rahman.

Çakır Ö, Oğuz E (2017) Lise Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeyleri ile Akıllı Telefon Bağımlılığı Arasındaki İlişki. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 13, 418-429.

Young KS, Pistner M, O'mara J, Buchanan J (1999) *Cyber Disorder: The Mental Health Concern For The*

New Millennium. Cyberpsychol Behav Soc Netw, Sayı 2, 475-479.

Yam, F. C., İlhan, T. (2020). Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry, 12(1), 1-15.

Aktan E (2018). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. Erciyes İletişim Dergisi, 5, 405-421.

Griffiths MD, Szabo A (2014). Is Excessive Online Usage a Function of Medium or Activity? An Empiricalpilot Study. J Behav Addict, 3, 74–77.

Van den Eijnden RJJM, Lemmens JS, Valkenburg PM (2016) The Social Media Disorder Scale: Validity and Psychometric Properties Comput Human Behav, 61, 478–487.

Kumcağız H., Özdemir, T.Y., Demir, Y. (2019). Effects of Social Media use on Academic Achievement and Peer Relation in Adolescence, International Journal of Social Science Research, 8(2), 1-17.

Arslan-Cansever, B. (2009). Ergenlerin Toplumsallaşmasında İnternetin Etkilerine İlişkin Öğretmen Görüşleri. Ege Eğitim Dergisi, 10(1), 137-160.

Güleç, V. (2018). Aile İlişkilerinin Sosyal Medyayla Birlikte Çöküşü. e-Journal of New Media / Yeni Medya Elektronik Dergi, 2(2), 105-120.

Kirschenbaum, A. (2004). Generic Sources of Disaster Communities: A Social Network Approach, *International Journal of Sociology and Social Policy*, 24(10/11), 94-129.

Kuşay, Y. (2013). Sosyal Medya Ortamında Çekicilik ve Bağımlılık. İstanbul: Beta Yayıncılık

Akar, F. (2016). Ergenlerin İnternet ve Sosyal Medya Kullanım Özellikleri ile İnternet Kullanım Amaçlarının Çeşitli Değişkenlerce İncelenmesi (Yozgat İli Örneği). Bozok Üniversitesi Uluslararası Bozok Sempozyumu, 5-6 Mayıs 2016, Yozgat, Türkiye

Çiftçi, H. (2018). Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(4), 417-435.

Yeşilay (2017). Teknoloji Bağımlılığı. <http://www.yesilay.org.tr/tr/bagimlilik/teknoloji/bagimlilik>

Değerli, O., Özen, H. (2020), Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Dijital Oyun Bağımlılıklarının Gündelik Hayatlarına, Aile ve Diğer Sosyal Çevre ile İlişkilerine Etkileri, Araştırma Makalesi, *International Balkan University*, 16(1), 217-239.

Öncel, M., & Tekin, A. (2015). Ortaokul Öğrencilerinin Bilgisayar Oyun Bağımlılığı ve Yalnızlık Durumlarının İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2(4), 7-17.

TÜİK. (2018). Nüfus Projeksiyonları (2018-2080).
<https://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>

Gürcan, N. (2010). Ergenlerin Problemleri İnternet Kullanımları ile Uyumluluğu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

AYM, (2008), Çocukların Ceza Hukukundaki Yeri ve Çocukların Korunması,
<https://www.anayasa.gov.tr/media/3626/akarca.pdf>

DİJİTAL BAĞIMLILIK

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte hayatımıza giren teknolojik aletler, hayatımızda önemli bir yer tutmaya başlamıştır. Öncelikle radyo, ankesörlü telefon ve televizyonların hayatımıza girmesiyle haberleşmede kolaylıklar yaşanmıştır. Bu dönemde oyunlar da genelde dışarıda oynanan geleneksel oyunlardı.

Bilgi çağına girilmesiyle birlikte bilgisayar, tabletler ve cep telefonları ortaya çıkmıştır. Bu aletlerle de bilgiye erişim daha da kolaylaşmıştır. Oyunlar farklılaşmaya, dışarıda oynanan geleneksel oyunların yanında, bilgi çağına uygun sanal oyunlar gelişmeye başlamıştır.

İnsanlar çağın gerektiği şekilde teknolojiye ayak uydurdukça, yaşamlarında hız ve kolaylıkla tanışmaya başlamışlardır. Teknoloji, insan yaşamına hız ve kolaylık getirmiştir. Fakat hız ve kolaylığın yanında iletişimde değişimler, dijitalleşmenin getirdiği bağımlılıklar, aile ve çevreyle ilgili çeşitli sorunlar ortaya çıkmaya başlamıştır.

Dr. Nejdet ÖZBEK



**İstanbul Medi Sosyal
Eğitim ve Araştırma**



**Eğitim ve Araştırma
E-Kitap**



İmeva E-Barkod



İmeva E-Kitap